

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

**GÜVENLİ OKULLAŞMA VE UZAKTAN EĞİTİM
PROJESİ (P173997)**

ÇEVRESEL VE SOSYAL YÖNETİM ÇERÇEVESİ

EKİM 2020

İçindekiler

1. Proje Tanımı.....	1
2. Çevresel ve Sosyal Değerlendirme için Politika Çerçevesi, Düzenleyici ve Kurumsal Çerçeve	8
3. Dünya Bankası'nın Çevresel ve Sosyal Standartları.....	13
4. Çevresel ve Sosyal Mevcut Durum.....	18
5. Olası Çevresel ve Sosyal Etkiler ve Bunların Azaltılması.....	21
6. Çevresel ve Sosyal Yönetim Usulleri	26
7. ÇSYÇ'nin Uygulanması için Kurumsal Düzenlemeler ve Kapasite	27
8. İzleme ve Raporlama	28
9. Paydaş Katılımı.....	29
10. Şikâyet Mekanizması (ŞM).....	29
11. ÇSYÇ'nin Yayınlanması ve İstişare.....	30
Ekler.....	32
I. Ulusal Çevre Mevzuatı ve Uluslararası Anlaşmalar ve Sözleşmeler	35
II. Kaynak Listesi: COVID-19 Rehberleri.....	39
III. Küçük Yenileme Çalışmaları için ÇSYP Kontrol Listeleri	41
IV. Dünya Bankası'nın Proje Sınıflandırması.....	48

1. Proje Tanımı

Giriş ve Bağlam

Yeni 2019 koronavirüsün (SARS-CoV-2) neden olduğu Koronavirüs Hastalığı 2019 (COVID-19) Aralık 2019 tarihinde Çin'in Hubei eyaleti Wuhan şehrinde ilk vakalar görüldükten sonra dünya genelinde hızlı bir şekilde yayılmaya başlamıştır. COVID-19 bugüne kadar 216 ülkede görülmüştür (bildirilen vakalar üzerinden).¹ 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), hızlı şekilde yayılmakta olan koronavirüsü pandemi statüsüne yükseltmiş ve bir süre daha virüsün dünyanın her yerinde yayılmasının olası olduğunu kabul etmiştir. 18 Haziran tarihinden itibaren COVID-19 toplam vaka sayısı 8,184,867 ve toplam ölüm sayısı 443,872 olarak kaydedilmiştir.² Türkiye'deki ilk vaka 11 Mart 2020 tarihinde bildirilmiş ve 18 Haziran itibarıyla bildirilen vaka sayısı 184,031'e ölü sayısı 4,882'ye ulaşmıştır.³

Güvenli Okullaşma ve Uzaktan Eğitim (SSDE) Projesi orta vadede eğitim - insan sermayesini eşit şekilde korumaya ve gelecekteki krizleri ele almaya zemin hazırlarken aynı zamanda COVID-19 salgınına anında bir yanıt vererek duruma destek sağlamaktadır. Proje; Türkiye'nin, okul çağındaki çocuklara uzaktan eğitim sağlayarak eğitim hizmetinin tüm öğrencilere ulaştırılmasına ilişkin artan talebi karşılamaya yönelik çalışmaları da desteklemektedir. Bu proje acil yardım gerektiren projelere yönelik esaslar altında hazırlanmıştır (OP 10 paragraf 12).

COVID-19 pandemisinin eğitim sektöründeki bir sonucu olarak tüm okullar ve üniversiteler kapatılmıştır. 23 Mart tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) uzaktan eğitimi başlatmıştır. MEB, online Dijital Eğitim Platformu olan EBA (Eğitim Bilişim Ağı) üzerinden COVID-19'a bağlı okulların kapanması sırasında uzaktan eğitim hizmeti sağlamaktadır. Öğretmenler, öğrenciler ve veliler takvim, destekleyici yayınlar ile kütüphane kaynakları da dahil olmak üzere çeşitli içeriklere ve öğrenciye özel öğrenim için kişiselleştirilebilen EBA öğrenme ortamı ve ara yüzüne erişim sağlayabilmektedirler. EBA dijital eğitim platformunda, okulların kapanması nedeniyle ek uzaktan öğrenme hizmetlerine ihtiyaç duyan 18 milyon K-12 öğrencisi ve 1 milyon öğretmenin ihtiyaçlarını karşılamak için bazı geliştirmelerin yapılması gerekmektedir. MEBİM Çağrı Merkezi üzerinden (MEB'in çağrı merkezi) öğrenci, öğretmenler ve veliler i) platforma erişim ve şifre, ii) yanlış seviye içeriklerinin yüklenmesi, iii) öğrencilerin ödevlerinin yüklenmesi ve iv) öğrencilerin ve sistemdeki diğer kullanıcıların ilerlemelerinin takip edilmesi konuları ile ilgili bazı sorunların bulunduğunu bildirmişlerdir.

Okulların ne zaman tamamen açılacağı belli olmadığından MEB'in online dijital eğitim sisteminin öğretmen ve öğrencilere yönelik nitelikli uzaktan eğitimi destekleyebilmesini sağlamak için acil yatırımlar gerekmektedir. EBA sadece mevcut krizlere yanıt olarak değil ayrıca Türkiye'deki farklı acil durumlar sırasında da daha dirençli bir eğitim sağlamaya yönelik bir alternatif olarak güçlendirilebilecek bir platformdur. Ayrıca karbon salınımının azaltılması üzerinde kalıcı bir etki bırakabilecek olan, eğitim sektöründeki yeni davranışlar ve teknolojilere dönük değişiklikleri de beraberine getirebilir. Bunun yanında dijital eğitim sistemi şu anda ciddi anlamda gereklidir ve öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin erişimi ve kullanımı bakımından da geliştirmelere ihtiyaç duymaktadır.

Online eğitimin artık bir alternatif olmadığını ve bir gereklilik olduğunu göz önünde bulunduran MEB, mevcut eğitim teknolojileri araçlarını geliştirmeyi ve yükseltmeyi amaçlamaktadır. Fakat COVID-19 krizi ile birlikte kısıtlı erişim, yetersiz uzaktan eğitim rehberliği ve öğretmenler için yetersiz öğretim yöntemleri, yetersiz kalite güvence mekanizmaları, okul müdürleri, öğretmenler, veliler ve öğrenciler arasındaki online öğrenme destek rollerini netleştiren ve okul geneline yönelik yaklaşımların güçlendirilmesi gibi bazı geliştirme ihtiyaçlarının ortaya çıkması muhtemeldir. MEB'in iki taraflı stratejisi bulunmaktadır ve şu şekilde özetlenebilir: (i) hem online olarak hem de TV üzerinden gerekli materyaller, öğretmen eğitimi ve veli rehberliği (hem müfredat hem de COVID-19 risklerini azaltma önlemleri) ile dijital eğitime erişimi

¹ <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>, erişim tarihi 18 Haziran 2020

² <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> erişim tarihi 18 Haziran 2020

³ Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, <https://covid19.saglik.gov.tr/>

artırmak ve (ii) eğitim teknolojisindeki daha eski yatırımları tamamlarken aynı zamanda iklimle ilgili doğal afetlere daha dirençli olan Yeni Dijital Eğitim Sistemi (YDES) üzerinden EBA'yı daha modern bir hale getirmek ve öğretmenler ve öğrenciler için yenilikçi dijital eğitim materyallerine yönelik kurumsal ve sanal yapılar oluşturmak

Türkiye ayrıca COVID-19 salgınından kaynaklanan okulların kapanışının eğitime yansıyan maliyetlerini de en düşük seviyeye indirmeyi amaçlamaktadır. Dünya Bankası İnsan Sermayesi Endeksi içindeki "Öğrenime Göre Ayarlanmış Okullaşma Yılı (LAYS)" göstergesine göre, Türkiye'deki okul sistemi çocuklara ve gençlere 12 yıldan daha fazla eğitim sağlıyor olmasına rağmen bu 8,9 yıllık öğrenmeye denk gelmektedir. En güncel uluslararası değerlendirmelerden birinde (PISA 2018), Türkiye erişim-öğrenme arasındaki boşluğu kapatmaya başlamış olmasına rağmen COVID-19 krizi, elde edilen bu ilerlemeyi tehdit etmektedir. MEB tarafından okulların kapalı olduğu süre ve yeniden açılacağı sürece yönelik olarak teklif edilen COVID-19 ile ilgili yatırımlarla bu erişim-öğrenme arasındaki boşluk azaltılabilecektir .

Türkiye'nin bugüne kadar gerçekleştirdiği ve 21. Yüzyıl eğitiminin niteliğini geliştirmeyi amaçlayan eğitim teknolojilerine yönelik yatırımların artık Suriyeli krizi, depremler, seller, vb. gibi acil durumlara da yanıt vermesi gerekmektedir. MEB'in hem koruma sağlamak hem de hayat kurtaran bilgileri iletmek, krizler sırasındaki öğrenim kayıplarını asgari seviyeye indirmek ve öğretime devam etmek için acil durumlar sırasında yanıt vermeye hazır olması bakımından ulusal ve güçlendirilmiş bir uzaktan eğitim sistemine ciddi anlamda ihtiyacı vardır.

SSDE Projesi COVID-19 pandemisi sırasında ve daha dirençli bir şekilde toparlanma için uzaktan eğitim üzerinden güvenli okullaşma sağlamak için Türkiye'nin eğitim sektörünü desteklemeyi amaçlamaktadır. Proje, güvenli ve etkileşimli uzaktan eğitim için COVID-19 ihtiyaçlarına yanıt vermeyi ve eğitim teknolojileri için daha dirençli bir sistem inşa etmeye devam etmeyi amaçlamaktadır. Proje ayrıca ülkenin eğitim teknolojileri yatırımlarına büyük oranda katkı sağlayacak ve krizler karşısında eğitim sisteminin direncini artıracaktır.

Cihaz desteği projenin bir unsuru olmamasına rağmen, MEB fırsat adaleti stratejisinin bir parçası olarak hassas grupların, düşük gelirli ailelerin ve öğrencilerin, geçici koruma altında bulunan kişilerin de dâhil edilmesi için merkezî ve yerel teşkilatını teşvik edecektir. Dahası, düşük gelirli ailelerdeki öğrenciler için donanım sağlanmasına yönelik sistematik bir yaklaşım pandeminin başlangıç sürecinde henüz değerlendirme aşamasında olmasına rağmen uzaktan eğitim boyunca yerel idareciler, öğrencilerin eğitimi takip etmesi için ihtiyaç duyulan donanımı kısmen sağlamıştır. Öte yandan MEB, dezavantajlı öğrenci gruplarına yönelik 500.000 adet tablet bilgisayar temin edilmesi yönünde planlamalara başlamıştır.

Proje Geliştirme Hedefi

Proje geliştirme hedefi, COVID-19 sırasında, sonrasında ve gelecek krizlere yönelik olarak okul çağındaki çocuklara eşit e-öğrenme sağlamak için eğitim sisteminin kapasitesini iyileştirmektir.

Proje Bileşenleri

SSDE Proje tasarımı; birbiri ile bağlantılı üç bileşenden oluşmaktadır ve bu bileşenler; acil duruma yanıtı, geçiş sürecini ve eğitim sisteminin toparlanmasını ele almaktadır. Bunlar: (i) Acil Durum Bağlantısı ve Acil Durumlarda Eğitim BT Altyapısı, (ii) Güvenli ve Nitelikli Dijital İçerik ve (iii) Dirençli Eğitim Teknolojisi için Kurumsal Kapasite. Acil durum yanıtı ve dirençli toparlanma arasında bir denge oluşturmak için proje tasarlanırken her bir bileşenin acil durum yanıt etkinlikleri için bir alt bileşenine sahip olması ve her bir alt bileşenin Türkiye'nin e-öğrenme sistemi içinde devam eden gelişmelere yönelik COVID-19 sonrası temellerin atılması için bir alt bileşeni olması sağlanmıştır. Acil durum yatırımları, okulların kapalı olduğu ve aşamalı olarak yeniden açıldığı süreyi kapsamaktadır (12 Mart – 31 Aralık 2020). Dirençli toparlanma yatırımları 2020-2021, 2021-2022, ve 2022-2023 eğitim-öğretim yıllarını kapsamaktadır.

Projenin kapsamı evrensel olarak eğitim sistemindeki öğretmenleri ve öğrencileri hedefliyor olsa da ayrıca COVID-19 nedeniyle okulların kapalı kaldığı sıradaki öğrenme kayıpları noktasında en hassas öğrenciler için

fırsat adaleti ve eşitlik girişimlerini de içermektedir. Erişim ve risk koruma önlemlerini destekleyen etkinlikler de dahil edilmiştir ve bu etkinliklerin çoğunun izleme göstergeleri cinsiyete göre verilmiştir. Son olarak Türkiye'nin dijital eğitim sistemini güçlendirmenin önemli çevresel ve afet riski yönetimine yönelik eş faydaları bulunmaktadır. Bunlar arasında platformun ve platformdaki verilerin aşırı iklim koşullarına, elektrik kesintilerine dirençli hale getirilmesi ve hatta kâğıt kullanımı ile seyahatin de kısıtlanarak karbon salınımını azaltması bulunmaktadır.

Proje bileşenleri aşağıda verilmiştir:

Bileşen 1: Acil Durum Bağlantısı ve Acil Durumlarda Eğitim BT Altyapısı (98 Milyon Amerikan Doları)

Bu bileşen, COVID-19 yanıtı sırasında ülkenin e-öğrenme platformu olan EBA'nın geliştirilmesini finanse etmekte ve YDES'in geliştirilmesini ve uygulanmasını desteklemektedir. Alt Bileşen 1.1, TV temelli eğitim ile tamamlanan mevcut EBA platformunu genişleterek devam etmekte olan acil duruma verilen hızlı yanıtı ele almaktadır. Alt Bileşen 1.2, evrensel eşit ve sürdürülebilir BT altyapısı ile gelecek krizlere ve iklim kaynaklı aksamalara yönelik direnci birleştiren yeni bir sistemin geliştirilmesi yoluyla COVID-19 toparlanması sonrasında gerekli olacak olan tam ölçekli uzaktan öğrenme çözümlerine geçişi hızlandırmaktadır.

Alt Bileşen 1.1: COVID-19 Kaynaklı Okulların Kapanmasına Yanıt

Bu Alt Bileşen, mevcut online eğitim sisteminin (EBA) işletimini genişletmek için gerekli olan mal ve hizmetleri finanse edecektir. Ayrıca mevcut online eğitim sistemine olan eş zamanlı erişimi 1 milyondan fazla öğrenciye çıkaracak ve daha sonra yeni sistem üzerinden 5 milyon eş zamanlı kullanıcı kapasitesi sağlanacaktır (bk. Alt Bileşen 1.2). Devam etmekte olan COVID-19 acil durumu nedeniyle EBA'da geliştirmelere başlanmıştır ve projeden geriye dönük finansman talep edilecektir. Özellikle yoksul haneler başta olmak üzere dijital uçurumu kapatmak için EBA online eğitim platformuna erişim, televizyon ve cep telefonları üzerinden iletilen dersler, materyaller ve mesajlarla desteklenecektir. Uzaktan eğitim yöntemlerine öğrencilerin katılımı cinsiyet özelinde de izlenecektir.

Acil durum yanıtı ile ilgili olan bu alt bileşen, mevcut EBA öğrenme sistemi ve ilgili dijital altyapıdaki acil iyileştirmeleri finanse edecektir. EBA sisteminin başlangıçtaki tasarımı 40,000 eş zamanlı kullanıcıya göre planlanmışken MEB, hâlihazırda platformu yaklaşık 1.000,000 eş zamanlı kullanıcıya hizmet verecek şekilde iyileştirmiştir ve bu sayıyı artırmayı hedeflemektedir. EBA platformunun genişletilmesi eğitim sisteminin tamamına fayda sağlamaktadır. Fakat düşük sosyoekonomik göstergelere sahip olan illerde erişimin garantilenmesi, farkındalık ve sosyal yardım kampanyalarının finanse edilmesi ve televizyon ile cep telefonu da dâhil olmak üzere farklı uzaktan eğitim şekillerinin bir arada kullanılması gibi eşitlik konuları da göz önünde bulundurulmuştur. Bu alt bileşen; EBA yazılım güncellemeleri ve entegrasyonu, sunucuların ölçeklenebilirliğini, devam eden veri depolama, yedekleme ve yazılım bakımlarını sağlayacaktır. Teklif edilen etkinlikler COVID-19 nedeni okulların kapalı olduğu sürede başlayacaktır ve geriye dönük bir finansman düzenlemesi ile finanse edilecektir. Alt bileşen 2.1 (Okulların Kapalı Olduğu Sırada ve Okullar Yeniden Açılırken Dijital İçerik ve Pedagoji Desteği) ile birleştirildiğinde bu yatırımlar, COVID-19 kaynaklı okulların kapalı olduğu sürede gerçekleşecek olan öğrenim kayıplarını en düşük oranda tutmaya katkı sağlamaktadır.

Alt Bileşen 1.2: Dirençli Dijital Eğitim Sistemi

Bu alt bileşen; YDES için BT altyapısının kurulması, eş zamanlı öğrenci kapasitesinin 1 milyondan 5 milyona ve eş zamanlı canlı sınıfların 50,000'den 100,000'e yükseltilmesi için gerekli olan fizibilite çalışmalarının, danışmanlıkların, malların, hizmetlerin ve küçük yenilemelerin finansmanını gerçekleştirecektir. Burada amaç, COVID-19 sonrasında okullardaki karma öğrenimi

(sınıf-online) desteklemek ve gelecekteki acil durumlar için eğitim yanıtını desteklemektir. Mevcut sistem mimarisi bu kadar sayıda eş zamanlı kullanıcıya hizmet vermek için tasarlanmadığından, proje daha yüksek kapasitedeki yeni bir sistemi ve ilgili yatay BT altyapısı genişletilmesini destekleyecektir. Bu da, veri merkezinin kapasitesini iyileştirecek ya da Hizmet olarak Altyapı (IaaS) ve/veya Hizmet olarak Platform (PaaS) modeli üzerinde tamamen bulut platforma geçecektir. Ayrıca yeni sistemin yazılım mimarisi, test edilmesi ve kalite güvenliği, siber güvenliği, öğrenme analitiği sistemi ve yeni İçerik Dağıtım Ağı (İDA) mimarisini iyileştirecektir. Gelecek krizler karşısında dijital eğitim sisteminin direncini desteklemek için hizmet kesintisi ve veri kayıpları mümkün olan en düşük seviyeye indirilecek (örneğin bulut temelli bir kurtarma veri merkezi üzerinden) ve MEB herhangi aşırı bir iklim olayı ya da diğer acil durumlar karşısındaki afet yanıt planına kurtarma yaklaşımlarını dâhil edecektir. Bu alt bileşen; veri merkezleri için donanım/hizmet, danışmanlık, fizibilite çalışmaları ve teknik uzmanlık gibi gerekliliklerin satın alımını da finanse edecektir.

YDES'in tasarımı ve başlatılması üç faz şeklinde gerçekleştirilecektir. İlk faz sırasında bu alt bileşen; ihtiyaç analizi, fizibilite çalışmaları ve YDES'in tasarımı ve ihale belgelerinin hazırlanmasını finanse edecektir. Bunların arasında (i) yeni dijital eğitim sistemini özel eğitim ve düşük gelirli gruplar için en erişilebilir olan K-12 öğretim yöntemlerine (TV, mobil vb.) entegre etme yaklaşımları ve (ii) bir kurtarma veri merkezi düzenlemesi ve aşırı bir iklim olayı durumunda sistemi geri yükleyecek ve önemli verileri hızlı bir şekilde kurtaracak bir afet kurtarma planı bulunmaktadır. İkinci faz sırasında bu alt bileşen yeni dijital eğitim sisteminin modüler geliştirmesini finanse edecektir. Üçüncü faz sırasında ise yeni sistem açılacaktır. Yeni sistemin açılışı; dijital içerik arşivi, ölçeklenebilirlik, veri entegrasyonu ve işlerliği, afet kurtarma prosedürleri ve izleme ve değerlendirmenin yararlı olma duruma önem verecektir.

Son olarak, bu alt bileşen altında finanse edilen etkinlikler YDES'i iklime daha dirençli hale getirmeyi ve enerji verimliliğini artırmayı hedeflemektedir.⁴ İşletimsel ve mali modellerin, etkilerin ve sürdürülebilirliğin analiz edilmesinin ötesinde, fizibilite çalışmaları ayrıca yeni sistem ve ilgili BT altyapısı için elde edilebilir iklim değişikliğine dirençlilik ve enerji verimliliği de dâhil olmak üzere çevresel ve sosyal etkileri ve sürdürülebilirliği de analiz edecektir. Fizibilite analizinin sonuçları, finanse edilecek olan YDES için genel çözüm hakkında bilgi verecektir. Buluş bilişim gibi teknolojilerin kullanımından kaynaklanan enerji tasarrufları ile oldukça büyük olumlu dışsallıklar beklenmektedir. Enerji tüketiminin ve verimliliğin iyileştirmesiyle karbon salınımında büyük oranda azalmalar ortaya çıkabilir.⁵ Örneğin, mevcut araştırma nicel değerlendirmelerine göre çevresel etkiler karbon salınımının büyük şirketler için %30 oranında ve en küçük ve daha az verimli işletmeler için ise %90 oranında azalacaktır.⁶

Bileşen 2: Güvenli ve Kaliteli Dijital İçerik ve Pedagoji (54.9 Milyon Amerikan Doları)

Bu bileşen hem COVID-19 nedeniyle okulların kapandığı dönemde hem de sınıf temelli eğitime kademeli olarak geçildiği dönemde uzaktan eğitim içeriklerini desteklemek amacıyla gerçekleştirilecek mal, hizmet, danışmanlık, eğitim ve küçük yenilemelerini finanse edecektir. COVID-19 sonrasındaki öğretim ve öğrenim daha "karma" (online ve yüz yüze) bir yaklaşım gerektirdiğinden Proje; velilerle, öğretmenlerle, öğrencilerle, topluluk aktörleriyle, üniversitelerle ve diğer dijital içerik geliştiricileriyle yapılacak olan ortaklıkları teşvik ederek yenilikçi teknolojileri ve pedagojik araçları desteklemek için bir "eğitim

⁴ Özellikle mevcut EBA çözümü ile karşılaştırıldığında

⁵ Cloud Computing and the Sustainability: The Environmental Benefit of moving to the cloud (2010), Accenture, WSP and Microsoft; R.H. Katz, (2009), Tech titans building boom, IEEE Spectrum (February), at <http://www.spectrum.ieee.org/feb09/7327> accessed 23 February 2009.

⁶ Cloud computing and the Sustainability: The Environmental Benefit of moving to the cloud (2010), Accenture, WSP and Microsoft and <http://www.scientificamerican.com/article/cloud-computing-saves-energy/>

teknolojisi ekosistemi”nin geliştirilmesini finanse edecektir. “Karma bir yaklaşım”, daha az kâğıt kullanımı ve seyahat edilmesi gibi diğer eş faydaları da beraberinde getirebilir.

Alt Bileşen 2.1 Okulların Kapalı Olduğu ve Yeniden Açıldığı Dönemde Dijital İçerik ve Pedagoji Desteği

Okulların kapalı olduğu ve kademeli olarak yeniden açıldığı dönemde bu alt bileşen; K-12 müfredatının dijital içerikleri, pedagojik uygulamalar, COVID-19 risk azaltma ve öğretmen eğitiminin benimsenmesi ve geliştirilmesi için satın alınacak danışmanlıkları, malları ve hizmetleri finanse edecektir. Bunlar, online olarak ve TV kanalları üzerinden iletilecektir ve telafi dersleri ve karma öğretim ve öğrenim programlarına yönelik desteği de içerektir. Psikososyal & zihinsel sağlıkla ilgili danışmanlık/rehberlik, risk azaltma ve sosyal mesafe önlemlerine yönelik içerikler hem online olarak hem de TV ve telefon uygulamaları üzerinden iletilecektir. Bu içerikler velileri, öğretmenleri ve öğrencileri hedefleyecektir.

Özellikle düşük gelirli ailelerdeki çocuklar ve hassas çocuklar olmak üzere COVID-19 nedeni okulların kapanışı ile ilgili olan öğrenim kayıplarını en düşük seviyede tutmak için bu alt bileşen, TV temelli eğitim materyallerini ve bunların iletilmesini destekleyecektir. TV programları özellikle dijital cihazları ve internet erişimi olmayan yoksul haneleri hedeflemektedir. Yaklaşık 2,000 yeni TV videosu, dijital eğitim platformu olan EBA için hâlihazırda geliştirilmiş olan içeriklere dayanarak uygun hale getirilecektir. İşitme engeli olan öğrenciler için, tüm içerikler işaret dili ve altyazı desteği ile hazırlanacaktır. Görme engeli olan öğrenciler için ise tüm içeriklere sesli açıklamalar eklenecektir. Son olarak online ve TV temelli materyaller ve dersler (www.eba.gov.tr web sitesi ve TRT EBA TV üzerinden), okula yeniden dönüşü desteklemek için telafi derslerinin ve okul rehberliğinin geliştirilmesini destekleyecektir.

Bu alt bileşen, MEB’in okulları açma planını destekleyecek ve erkek öğrencilerin yanı sıra kız öğrenciler içinde ayrı mesajlarla düşük gelirli ve hassas bölgelerdeki sosyal destek ve okula yeniden dönüş sürecini finanse edecektir. EBA’nın hâlihazırda mevcut olan materyallerine (örneğin videolar, uygulamalar, dijital ve görsel-işitsel materyaller) eklemeye yaparak, öğretmen eğitimi de dâhil olmak üzere okulların yeniden açılışını desteklemek için ek içerikler uygun hale getirilecek ve geliştirilecektir. Bunlar, her bir eğitim seviyesinin belirli ihtiyaçlarını karşılamak için ilkokullar, ortaokullar ve liselerin müfredat ihtiyaçları ile aynı doğrultuda olacaktır.

Alt Bileşen 2.2: Eğitim Yeniliği ve Katılımcı Ekosistem

Bu alt bileşen, dijital eğitim teknolojilerinin devam etmekte olan geliştirilmesi için güçlü bir iş birliği ve iletişim “ekosistemi” kurmak için gerekli olan fizibilite ve tasarım çalışmalarını, danışmanlıkları, malları, hizmetleri ve küçük yenilemeleri finanse edecektir. Bunun içinde “Eğitim Teknolojileri Kuluçka ve İnovasyon Merkezi” için fizibilite ve tasarım çalışmaları ve öğretmenler ve öğrencilere yönelik dijital materyallerin gelişimini desteklemek için bu merkezin faaliyete geçirilmesi bulunmaktadır.

Öğretmenlere yönelik materyallerin arasında çeşitli multimedya, sürekli meslekî gelişim materyalleri, pedagojik materyaller, pedagojik araçlar bulunacaktır. Öğrencilere yönelik materyaller ise K-12 eğitim seviyesini hedefleyecektir. Eğitim acil durum yanıtına yönelik dijital ve uzaktan eğitim stratejileri ve araçları da geliştirilecektir. YDES (bk. bileşen 1.2) ve yenilikçi dijital eğitim materyallerinin geliştirilmesi; ayrıca öğrencilerin farklı ilgilerini, arka planlarını, cinsiyetlerini ve kişiselleştirilmiş öğrenme yaklaşımlarını gerektiren kişisel özelliklerini göz önünde bulundurarak farklı öğrenci gruplarının eğitim ihtiyaçlarına da fayda sağlayacaktır. Ayrıca YDES içinde müfredat dışı programlar ve belirli grupları hedefleyen farkındalık mesajları da bulunacaktır.

Bu ekosistem, okullara yönelik yenilik ve hizmetleri destekleyecek ve eğitim teknolojisi paydaşlarını ve kullanıcılarını bir araya getirecektir. “Eğitim teknolojisi ekosistemi”nin işletimsel yapısının içinde eğitim teknolojisi yenilikleri için araştırma ve geliştirme sürecini koordine edecek olan “Eğitim Teknolojileri Kuluçka ve Inovasyon Merkezi” ve bunun yanı sıra yenilikleri tanımlamak, test etmek ve değerlendirmek için öğretmenler ve okulların bulunmasını sağlayacak belirli bir strateji de bulunacaktır. Öğretmenlerin katılımı, “Mesleki Öğrenme Laboratuvarı” adı altında gerçekleşecek ve Eğitim Teknolojileri Kuluçka ve Inovasyon Merkezinin bir birimi ve işlevi olarak düzenlenecektir.

Eğitim Teknolojileri Yenilik Merkezi, hedeflenen araştırma ve geliştirme (Ar-GE) üzerinden dijital eğitim materyalleri ve teknolojilerinin geliştirilmesine ve test edilmesine rehberlik sağlayacaktır. **Ar-Ge Programı**; okulları, öğretmenleri ve öğrencileri dijital öğrenmeye yaklaştırmak için ürün, yazılım ve donanımları test edecek ve geliştirecek şirketleri, endüstri ortaklarını, üniversiteleri ve bireyleri hedefleyen kamu özel ortaklıkları üzerinden eğitim teknolojileri alanında faaliyet gösteren start-upları ve girişimleri destekleyecektir. Hedeflenen Ar-Ge hizmetleri, eğitim teknolojisi zorluklarına yenilikçi çözümler getirecek yaklaşımlar geliştirmek için satın alınacaktır (örneğin dijitalleşme, yapay zekâ, sürdürülebilir kalkınma hedefleri, engelli veya özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenenleri destekleme, öğretmenlerin becerilerini geliştirme, düşük akademik geçmişi olan öğrenciler, EBA platformu için yenilikçi işlevler). Yeni eğitim materyalleri ve araçlarını geliştirmeye yönelik tüm etkinlikler (kurum içi ya da ihale üzerinden), işbirlikçiler olarak yenilikçi öğretmenleri de dâhil edecektir ve yeniliklerin okul seviyesindeki etkilerini değerlendirmeye çalışacaklardır. Okul seviyesindeki yeni eğitim teknolojisi yeniliklerinin model testlerinin içinde YDES’te bulunacak olan bir “huni” değerlendirme modeli üzerinden öğretmenler ve öğrencilerden geri bildirim alınmasını içerecektir.

“Mesleki Öğrenme Laboratuvarı (MÖL)”, öğretmen eğitimi ve öğretmenlerin meslekî gelişimine yönelik katkılar da dâhil olmak üzere okul seviyesindeki pedagojik ve kurumsal iyileştirmeleri destekleyecektir. Okul aktörleri yenilik sürecine katılacak ve öğretmenler ve öğrenciler, yeni öğretim ve öğrenim materyallerinin değerlendirmesinde bulunacaktır. MÖL stratejileri, okul seviyesindeki yenilikleri ve öğretmenler arasındaki bilgi alışverişini destekleyecek ve teşvik edecektir. MÖL içindeki esnek öğrenme ortamlarının prototipi belirli ilgi alanlarındaki öğretmen eğitimi ve bilgi alışverişi için olanaklar sağlayacaktır. Eğitim teknolojisi ekosistemi, Eğitim Teknolojileri Yenilik Merkezi ve MÖL yaklaşımı da dâhil olmak üzere işlevsel halde geldiğinde alt bileşen ilk uygulamayı finanse edecektir.

Bileşen 3: Dirençli Eğitim Teknolojisi için Kurumsal Kapasite (7.1 Milyon Amerikan Doları)

Bu bileşen, MEB’in projeye yönelik koordinasyon, yönetim, izleme ve değerlendirme şeklini ve kapasitesini ve güvenilir ve eşit dijital eğitim hizmetleri sunmayı sürdürme becerisini güçlendirecektir. Bu bileşenin içinde proje girdileri, etkinlikleri ve çıktılarının izlenmesine yönelik destek de bulunmaktadır. Eğitim Teknolojileri Kuluçka ve Inovasyon Merkezi ve karma öğrenme yaklaşımları gibi yeni girişimler için politika ve programların büyütülmesi hakkında bilgi vermesi için titiz etki değerlendirmeleri yürütülecektir. Ayrıca gelecekteki krizlere karşı çalışmalar ve teknik destek de MEB’in strateji yaklaşımlarını ve modellerini inşa edecektir.

Alt Bileşen 3.1 Proje Yönetimi, İzleme ve Etki Değerlendirmesi

Bu alt bileşen, güvenli ve uzaktan eğitim sağlamak için her bir proje bileşenine yönelik planlama, yürütme, izleme, kontrol ve etki değerlendirmelerini desteklemeye yönelik danışmanlıkları, malları, hizmetleri, küçük yenilemeleri ve işletim maliyetlerini finanse edecektir. Uygulamaya yönelik olarak yıllık bir iş planı ve bütçe hazırlanacaktır. İzleme, kontrol, araştırma etkinlikleri ve etki değerlendirmesinin finansmanını bu alt bileşen gerçekleştirecektir. EBA kullanıcılarının cinsiyet

ve diğer sosyoekonomik özellikleri hususunda veri toplama ve izlemeyi desteklemek için, bu alt bileşen EBA'nın MEBBİS ve E-Okul (Örneğin MEB'in eğitim yönetim bilgi sistemleri) ile entegrasyonu ve birlikte çalışırılık durumunu destekleyecektir.

Alt Bileşen 3.2 Acil Durumlarda Eğitim Hazır Olma Durumu ve Dirençli E-Öğrenme için Kurumsal Kapasite

Bu alt bileşen, MEB'in e-öğrenme teknolojileri de dâhil olmak üzere gelecekteki krizlerle başa çıkması için hazır bulunuşluk ve yanıt kapasitesini güçlendirmek için gereken teknik destek, çalışmalar ve bilgilendirme organizasyonlarını finanse edecektir. Ayrıca iklimle ilgili, çevresel ya da diğer krizler durumunda yeni dijital eğitim platformunun sürdürülebilirliğine yönelik stratejileri de içerecek olan, eğitim sektörüne yönelik güçlü bir afet risk yönetim ve afet kurtarma planının tasarımı ve uygulamasını destekleyecektir. Türkiye, farklı türden doğal ve insan kaynaklı afetler noktasında hassas bir ülkedir. Eğitim sistemi, sadece bu yıl özelinde Elazığ ilinde yaşanan 6.7 büyüklüğündeki deprem sonrası öğrencilere uzaktan eğitim hizmetleri sağlamıştır, Geçici Sığınma Statüsündeki Suriyeli öğrencileri Türk eğitim sistemine dahil etmeye devam etmektedir ve şu anda da COVID-19 pandemisine yanıt vermek zorundadır.

Uygulayıcı Kurum

Proje, Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (YEĞİTEK) içindeki bir Proje Uygulama Birimi (PUB) yoluyla MEB tarafından uygulanacaktır. YEĞİTEK Yürütücü Kurum (YK) olarak hizmet verecek ve SSDE Projesi için tüm uygulama, koordinasyon ve yönetim sorumluluklarına sahip olacaktır. YEĞİTEK projeyi yürütecek ve özellikle müfredat, pedagoji ve öğretmen geliştirme konuları için diğer Genel Müdürlüklerden (GM) ve özel destek (okul rehberliği, göçmenler için eğitim ve acil durumlarda eğitim vb.) sağlayan GM'lerden ve programlardan destek alacaktır. YEĞİTEK ve PUB MEB'in diğer GM'lerinin yanı sıra ulusal ve uluslararası dış ortaklarla yakın bir şekilde koordinasyon gerçekleştirecektir.

PUB, MEB içindeki teknik uzmanlar ve diğer teknik danışmanlar tarafından desteklenecektir. Proje'nin ilgili unsurlarının iletiminin koordinasyonu diğer merkez teşkilat birimleri, İl Millî Eğitim Müdürlükleri (İl MEM) ve İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri (İlçe MEM) tarafından sağlanan destekle güçlendirilecektir. Yerel seviye ve okul seviyesi özelinde esas aktörler kamu okulları olacak ve kamu okullarının yönetimi (OY) uzaktan eğitime okul seviyesindeki aktif katılımdan sorumlu olacaktır. OY uzaktan eğitim etkinliklerinin planlanması ve izlenmesi için ve ayrıca öğretmenlerin, velilerin ve öğrencilerin geri bildirimlerinin alınması için EBA platformundan yararlanacaktır.

SSDE Projesi, MEB'in yönetim tecrübesinin yanı sıra 18 Kasım 2019 tarihinde uygulanmaya başlayan Okullarda Afet Risk Yönetimi (DRMIS) Projesi ve MEB İnşaat ve Emlak Dairesi Başkanlığı içindeki bir PUB tarafından uygulanan Dirençli Eğitim Altyapısı (EIR) Projesi gibi Dünya Bankası tarafından finanse edilen projelerin uygulanmasındaki deneyimlerden faydalanacaktır.

Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi' nin Amacı

Proje Ankara'da bulunan mevcut veri merkezlerinin ve ülke içindeki ve diğer ülkelerdeki yeni veri merkezlerinin kullanımı (fizibilite çalışmaları kapsamında belirlenecek olan) üzerinden ve bunların yanı sıra Ankara'daki teknokentlerden birinde bulunacak olan Eğitim Teknolojileri Inovasyon Merkezi ve bu merkez binası içinde yer alacak olan Meslekî Öğrenme Laboratuvarı (MÖL) yoluyla hizmetlerin teminini destekleyecektir. Projeden faydalanacak olan ilgili merkezlerin/merkezin/MÖL'ün kesin yerleri bu aşamada henüz tanımlanmamıştır ve projenin uygulanışı sırasında belirli hale gelecektir. Çevresel riskler genel anlamda Bileşen 1 altında yer alan etkinliklerin uygulanması yani küçük ölçekli ve yapı işleri içermeyecek şekilde veri merkezlerinin kullanımı üzerinden BT altyapısının yükseltilmesi ile ilgili

yenilemeler ve Bileşen 2 altındaki Eğitim Teknolojileri Yenilik Merkezinin ve MÖL'ün kurulması ve Ar-Ge Programının uygulanması ile ilgili yenileme çalışmaları ile ilgilidir. Proje içinde ayrıca veri merkezlerinde ve Eğitim Teknolojileri Yenilik Merkezi'nde ortaya çıkacak olan e-atıkların yönetimi ve satın alınacak olan donanımların enerji verimlilik gereklilikleri ile ilgili riskler de mevcuttur.

Bu nedenle bu Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi (ÇSYÇ) (yukarıda bahsedilen unsurları ele almak için) hazırlanmıştır ve ulusal mevzuat ve Dünya Bankası ÇSÇ'deki Çevresel ve Sosyal Standartlar (ÇSS'ler) uyarınca olası çevresel ve sosyal risk ve etkileri değerlendirmek için gerekli esasları, kuralları, rehberleri ve süreçleri içermektedir. Bu ÇSYÇ özellikle:

- Olumsuz risk ve etkileri azaltmak, ortadan kaldırmak ve/veya telafi etmek için önlem ve planları içermekte,
- Etkinliklerin Ç&S bakımından taranması, incelenmesi, onaylanması ve uygulanmasına yönelik prosedürleri belirlemekte,
- ÇSYÇ'nin hükümlerini başarılı bir şekilde uygulamak için gerekli olan kurumsal düzenlemeleri, sorumlulukları ve kapasite geliştirme unsurlarını belirlemekte,
- Proje belgelerinin kamu istişaresi ve kamuya açık hale getirilmesi için mekanizmaları ele almakta ve ayrı bir Paydaş Katılım Planı'nda ayrıntılı bir şekilde belirtilen paydaş katılımı ve şikâyet mekanizmasını özetlemekte ve
- Proje içindeki işçiler/çalışma ile ilgili olan çalışma risklerini ele almak için Çalışma Yönetimi Usulleri (ÇYU) bünyesinde barındırmaktadır.

Bu ÇSYÇ ayrıca Dünya Bankası korunma politikaları uyarınca belirli planlar da dahil olmak üzere çevresel ve sosyal (Ç&S) inceleme ve ardından uygulama sırasında gerçekleştirilecek olan değerlendirmelerle ilgili olarak PUB'a rehberlik sağlayacaktır.

2. Çevresel ve Sosyal Değerlendirme için Politika Çerçevesi, Düzenleyici ve Kurumsal Çerçeve

Türkiye'de Çevrenin Korunması ve Muhafazası için Kurumsal Çerçeve

Türkiye'deki çevresel düzenlemeler ulusal ve uluslararası girişimler ve standartlar uyarınca geliştirilmiştir ve bunlardan bazıları Türkiye'nin AB'ye katılım öncesi çabaları kapsamında AB yönergeleri ile uyumlu hale getirilmesi için yakın zamanda gözden geçirilmiştir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (ÇŞB) çevrenin korunması ve muhafaza edilmesi için kabul edilen politikaların uygulanması ve doğal kaynakların sürdürülebilir kalkınma ve yönetimi bakımından sorumlu kurumdur.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (merkez teşkilatı) Ankara'da bulunmaktadır ve her ilde il müdürlükleri mevcuttur. ÇŞB, AB çevre mevzuatı için uyumlulaştırma süreci de dahil olmak üzere Türkiye'deki çevre politikalarının geliştirilmesi ve uygulanmasında genel koordinasyon görevine sahiptir. Merkez Teşkilât Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Yüksek Fen Kurulu Başkanlığı gibi birimlerden oluşmaktadır.

ÇŞB'nin temel çevresel sorumlulukları aşağıda verilmiştir:

- Çevre, bayındırlık hizmetleri ve konut geliştirme ile ilgili mevzuatı hazırlamak ve ilgili uygulamaları izlemek ve denetlemek,
- Çevre koruma, çevre ıslahı ve çevre kirliliğinin önlenmesi ile ilgili esas ve politikaları tanımlamak, bu bağlamda standartları, kriterleri ve programları geliştirme, bu standart ve kriterlerin izlenmesi ve uygulanması için esasları belirlemek ve iklim değişikliği ile ilgili çalışmaları gerçekleştirmek,
- Alıcı ortamlardaki katı, sıvı ve gaz atıklarının imha edilmesi/uzaklaştırılması ile sonuçlanan etkinlikleri nedeniyle çevreyi kirlüten tüm uygulamaların/etkinliklerin etkilerini değerlendirmek bu tür uygulamaların/etkinliklerin izinlerini izlemek, denetlemek ve çıkarmak,
- Alıcı ortamlarla ilgili ölçümleri/analizleri gerçekleştirmek ve çalışmaları izlemek,

- Küresel iklim değişikliği ve bunların etkilerine yönelik önlemlerle ilgili plan ve politikaları belirlemek.

Çevre ile ilgili konuların yönetimi için ÇŞB diğer bakanlıklar (ilgili olan noktaların bu Bakanlıkların il teşkilatları da dâhil olmak üzere), devlet kurumları ve ilgili paydaşlarla işbirliğinde bulunmak. Bunların arasında Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (Karayolları GM, Altyapı Yatırımları GM), Tarım ve Orman Bakanlığı (Doğa Koruma ve Milli Parklar GM, Su Yönetimi GM, Devlet Su İşleri GM, Orman GM, Meteoroloji GM, Tarım Reformu GM), Kültür ve Turizm Bakanlığı (Kültür Varlıkları ve Müzeler GM), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (Maden ve Petrol İşleri GM, Maden Tetkik ve Arama GM), Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (İş Sağlığı ve Güvenliği GM, Çalışma GM) ve Sağlık Bakanlığı (Sağlık Hizmetleri GM, Halk Sağlığı GM) bulunmaktadır.

Çevre ve Sosyal Değerlendirme için Ulusal Düzenleyici Çerçeve

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: Anayasa'nın 56. Maddesi'nde "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir. Devlet herkesin hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlama; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler. Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimdeki sağlık ve sosyal kurumlardan yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir. Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir." ibaresi bulunmaktadır.

Ulusal Çevre Mevzuatı: Türkiye'deki çevresel düzenlemeler ulusal ve uluslararası girişimler ve standartlar uyarınca geliştirilmiştir ve bunlardan bazıları Türkiye'nin AB'ye katılım öncesi çabaları kapsamında AB yönergeleri ile uyumlu hale getirilmesi için yakın zamanda gözden geçirilmiştir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (ÇŞB) çevrenin korunması ve muhafaza edilmesi için kabul edilen politikaların uygulanması ve doğal kaynakların sürdürülebilir kalkınma ve yönetimi bakımından sorumlu kurumdur.

1983 yılında yürürlüğe giren Türk Çevre Kanunu (Kanun Sayısı: 2872; Onay Tarihi: 1983), çevresel konuları oldukça geniş bir açıdan ele almaktadır. Çevre Kanunu'nun uygulanışını yöneten temel esaslara göre ve Anayasa'da belirtildiği üzere devletin yanı sıra vatandaşlar da çevrenin korunmasından sorumludur. Çevre Kanununu tamamlayıcı nitelikte olan diğer kanunlar da ayrıca çevrenin, kaynakların ve kültürel ve doğal varlıkların korunmasını ve muhafazasını, kirliliğin önlenmesini ve kontrolünü, kirliliğin önlenmesine yönelik önlemlerin uygulanmasını ve sağlık, güvenlik ve çalışma konularını yönetmektedir (bk. Ek II).

Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) ile İlgili Türkiye'deki Yönetmelikler: ÇED ile ilgili yönetmelikler ilk olarak 7 Şubat 1993 tarih ve 21489 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandıktan sonra yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten bu yana ilk yönetmeliklerde çeşitli değişiklikler yapılmıştır ve yeni ÇED yönetmelikleri 2008 ve 2013 tarihinde yayınlanarak eski yönetmeliklerin yerini almıştır. En güncel ÇED Yönetmeliği 25 Kasım 2014 tarih ve 29186 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak 2013 ÇED Yönetmeliğinin yerine geçmiştir. ÇED Yönetmelikleri genel anlamda AB ÇED Yönergeleri ile aynı doğrultudadır. Türkiye'deki ÇED süreçlerinin ilgili temel adımları inceleme, kamu istişaresi, kapsam oluşturma, kamuya açma ve denetlemedir. ÇED Düzenlemeleri gereğince projeler iki kategoriye ayrılır: (i) Ek I projeleri yani büyük oranda olası etkilere sahip olabilecek olan ve ÇED gerektiren projeler ve (ii) Ek II projeleri yani çevre üzerinde anlamlı etkilere sahip olabilecek ya da olmayabilecek olan projeler.

ÇED gerektiren projeler için Valiliğin ya da Kaymakamlığın kamuya proje uygulamasının belirli bir bölgede gerçekleşeceği yani ÇED sürecinin başladığı ve kamunun ilgili makama ya da ÇŞB'ye yorum ve önerilerini iletebileceği bilgisini vermesi gerekir. İnceleme sürecinden sonra ya da kapsam oluşturma sürecinden önce ÇED gerektiren projeler için resmi bir kamu istişare toplantısı gerçekleştirilir. Projeyi öneren taraf, başkanlığını ÇŞB il müdürünün yaptığı bir "kamu katılımı toplantısını" etkilenen yerel grupların kolaylıkla ulaşabileceği bir yerde düzenler. ÇED Yönetmeliği Ek-II projeleri için kamu istişare toplantısını gerekli kılmaz.

Atık Yönetimi Yönetmeliği: Atık Yönetimi Yönetmeliğinin amacı atığın oluşma sürecinden imha edileceği sürece kadar çevreye ve insan sağlığına zarar vermeden yönetim sağlamak, atık üretimini azaltmak, atıkları yeniden kullanmak, geri dönüşüm gerçekleştirmek, doğal kaynakların kullanımını azaltmak, atık yönetimi sağlamak ve bu Yönetmeliğin kapsadığı ürünlerin üretimi ile ilgili olarak çevre ve insan sağlığı bakımından belirli kriterlere sahip olan genel prosedür ve esasları, temel şart ve özelliklere sahip olan piyasa denetimi ve kontrolünü belirlemektir.

Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların (AEEE) Kontrolü ile İlgili Yönetmelik: AEEE Kontrolü ile ilgili Yönetmeliğin amacı (i) elektrikli ve elektronik eşyalardaki belirli tehlikeli maddelerin kullanımının kısıtlanması, (ii) bu tür kısıtlamalardan muafiyetin belirlenmesi, (iii) elektrikli ve elektronik eşyaların ithalatının kontrolü ve (iv) yeniden kullanım, geri dönüşüm ve imha edilecek olan atıkların miktarındaki azaltmalara yönelik korumalar ve yöntemler ve AEEE üretiminin en düşük seviyeye indirilmesi ile ilgili olan teknik ve hukuki esasları düzenlemektir. Bu yönetmelik, Çevre Kanununun (Kanun Sayısı: 2872) ilgili maddeleri esas alınarak ve Elektrikli ve Elektronik Eşyalardaki Belirli Tehlikeli Maddelerin Kullanımının Kısıtlanması ile ilgili 2002/95/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Yönergesine ve 2002/96/EC sayılı AEEE hakkındaki Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Yönergesine uygun olarak hazırlanmıştır.

Tıbbi Atıkların Kontrolü ile İlgili Yönetmelik: Tıbbi Atıkların Kontrolü ile ilgili Yönetmeliğin amacı çevre ve insan sağlığına zarar veren atıkların alıcı ortama doğrudan ya da dolaylı şekilde ulaşımını önlemek, çevre ve insan sağlığına zarar vermeden kaynağında ayrı bir şekilde toplanmasını sağlamak, sağlık kurumları içinde ulaştırılmasını sağlamak, geçici depolama alanına ulaştırılmasını sağlamak, tıbbi atık işleme tesisine ulaştırılmasını ve imha edilmesini sağlamak, hukuki, idari ve teknik esasların belirlenmesi ile ilgili esas ve prosedürlerin yanı sıra diğer esas, politika ve programların düzenlenmesini sağlamak. Türkiye'deki tıbbi atıklar yeterli kapasiteye sahip olan sterilizasyon ve insinerasyon tesisleri yoluyla yönetilmektedir.

Kişisel Hijyen Malzeme (Tek Kullanımlık Maske, Eldiven gibi) Atıklarının Yönetiminde COVID-19 Tedbirlerine İlişkin ÇŞB'nin 2020/12 Sayılı Genelgesi: Bu genelge 7 Nisan 2020 tarihinde yayınlanmıştır ve kişisel hijyen malzeme atıklarının biriktirilmesi, toplanması, ulaştırılması, geçici depolanması ve atık işleme tesislerine ulaştırılmasında göz önünde bulundurulacak asgari gereklilikleri tanımlamaktadır. Ayrıca Sağlık Bakanlığı'nın (SB) Atık Yönetim Rehberine göre (i) COVID-19 şüphesi ya da tanısı bulunan hastaların atıkları hastane ortamında bulaşıcı atık olarak kabul edilmektedir ve tıbbi atık kutusuna atılır, (ii) COVID-19 şüphesi ya da tanısı bulunan ve evde gözlenen hastaların atıkları gereken koruyucu önlemler alınarak ayrı bir şekilde toplanır, çift torba içinde tutulur ve evsel atık kutusuna atılır, (iii) Temaslı olan ve toplu konaklama yerlerinde 14 gün boyunca gözlenen (yurt gibi) kişilerin atıkları (COVID-19 şüphesi veya tanısı bulunan kişilerle temasta bulunan, hastalığın yaygın olduğu bir ülke veya şehirden gelen kişiler) evsel atık torbasına atılır, (iv) Topluluk içinde koruma amacıyla kullanılan tek kullanımlık maskeler ve eldivenler evsel atık torbasına atılır, (v) DSÖ, CDC (Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi) ve ECDC (Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi) gibi önemli sağlık kuruluşlarının rehberlerindeki belirli bekleme sürelerini takip eden COVID-19 hastalarının atıklarının imhası hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Ulusal Pandemi Planı: Ulusal Pandemi Planı Türkiye'deki influenza pandemisine hazırlığın bir parçası olarak 2006 yılında yayınlanmıştır. Plan, süreç boyunca DSÖ tarafından yapılan düzenleme ve tavsiyelerin yanı sıra 2009 İnfluenza A pandemisi sırasında edinilen deneyimler ışığında güncellendikten sonra "Pandemik İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı" olarak nihai şekline ulaşmıştır. Pandemik İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü'nün koordinasyonu ve diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği sonucunda hazırlanmıştır. Plan 2019/5 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi olarak Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Pandemik İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı, hazırlanması gerekli olan asgari unsurların bir çerçevesini sağlamak ve en uygun hazır bulunma durumunu sağlamak için

hazırlanmıştır. Planın amacı halka sunulan hizmetlerin devamlılığını sağlamak, pandeminin yayılmasını azaltmak, pandemiden etkilenen hasta sayısını, hastaneye yatırılan hasta sayısını ve hastalıktan kaynaklı ölüm sayısını azaltmak ve pandemiden kaynaklı sosyoekonomik yükü azaltmaktır. İllerden Pandemi İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı doğrultusunda “İl Pandemi İnfluenza Hazırlık ve Eylem Planları” hazırlamaları talep edilmiştir. Bu talep uyarınca, 81 İl Sağlık Müdürlüğü “İl Pandemi İnfluenza Hazırlık ve Eylem Planları” hazırlamıştır. Kurul bu planları incelemiş ve illerin il bazında verilen geri bildirimlere uygun olarak hazırlıklarını tamamlamaları istenmiştir. Pandemi İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı, Pandemi İnfluenza için hazırlanmış olsa da bu plan solunum yoluyla yayılan damlacıklardan bulaşan ve bu nedenle İnfluenza’ya benzeyen Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) için de uyarlanabilir bir plandır.⁷

COVID-19 Risk Değerlendirmesi ve COVID-19 Rehberi: COVID-19 Bilim Kurulu, 22 Ocak 2020 tarihinde “COVID-19 Risk Değerlendirmesi”ni gerçekleştirmiştir. Bunun yanı sıra “COVID-19 Rehberi ve Vaka Rapor Formu” da aynı toplantıda hazırlanmıştır. “COVID-19 Hastalığı Rehberi” içinde hastalık ile ilgili genel bilgiler, vaka tanımları ve vaka yönetimi ile ilgili bilgiler, bulaş kontrolü ve karantina, hasta bakımı ve tedavisi bulunmaktadır. Rehber ayrıca COVID-19 vakaları bulunan ülkelere seyahat edecek olan kişiler için bilgiler de içermektedir. Bu rehber, şüpheli vakalar noktasına ülke genelinde standartlaştırılmış bir yaklaşım sağlamıştır. Rehberin ilk versiyonu 24 Ocak 2020 tarihinde yayınlanmıştır. Bilimsel gelişmeler ve DSÖ rehber/tavsiyelerinin ışığında düzenli ve sürekli olarak güncellenmekte ve Sağlık Bakanlığının internet sitesinde COVID-19 posterleri, kitapçıkları, sık sorulan sorular ve algoritmaların beraberinde yayınlanmaktadır.⁸ Rehberin son güncellenme tarihi 18 Haziran 2020 itibarıyla 1 Haziran 2020’dir. Türkiye’nin COVID-19 Yanıt Planları andemik influenza’ya yönelik DSÖ stratejik eylem planları ile aynı doğrultudadır (DSÖ, 2007). Bilim Tavsiye Kurulu tarafından ayrıca **COVID-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma ile İlgili Rehber** hazırlanmıştır ve bu rehber alışveriş merkezleri, çalışma alanları vb. yerlerde alınması gereken önlemleri açıklamaktadır. Bu rehberin 18 Haziran 2020 itibarıyla son güncellenme tarihi 17 Haziran 2020’dir.

Sosyal Etkiler ile İlgili Ulusal Kanunlar: Türkiye’deki ÇED Yönetmeliklerinin sosyal etkiler hususunda uluslararası standart gerekliliklerini karşılamak için güçlendirilmesi gerekmesine rağmen çeşitli sosyal etkilerin yönetimi için çeşitli hukuki düzenlemeler mevcuttur. Aşağıda verilen kanun ve yönetmelikler bu roje için uygulanabilir:

- 10 Haziran 2003 tarihinde 25134 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 4857 sayılı Çalışma Kanunu
- 30 Haziran 2012 tarihinde 28339 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu
- 27 Eylül 2008 tarihinde 27010 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Alt İşverenlik Yönetmeliği
- 24 Ekim 2003 tarihinde 25269 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu

İş Sağlığı ve Güvenliği: Son yıllarda Türkiye ILO’nun 1981 tarihli ve 155 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Sözleşmesinde tanımlanan iş risklerinin önlenmesi için ulusal seviye gereklilikleri için bir takım uluslararası ve bölgesel standartları da aktararak kendi ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) sistemini geliştirmek için bir reform gerçekleştirmiştir. 1985 tarihli ve 161 sayılı İş Sağlığı Hizmetleri Sözleşmesi ile birlikte bu sözleşme 2005 yılında 1951 yılından beri 1945 tarihli ve 81 sayılı İş Denetimi Sözleşmesi’nin de bir tarafı olan Türkiye tarafından onaylanmıştır. 2014 yılında Türkiye 2006 tarihli ve 187 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesi’ni onaylamıştır.

2012 yılında ayrı bir İSG Kanunu (6331 sayılı) 20 Haziran 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İSG Kanunu çalışma ortamlarını ve endüstrilerini (hem kamu hem özel) ve yarı zamanlı çalışanlar,

⁷ Turkish Journal of Medical Sciences, COVID-19 Outbreak Control, Example of Ministry of Health of Turkey, Demirebilek et al., accepted/published online: 18.04.2020

⁸ Turkish Journal of Medical Sciences, COVID-19 Outbreak Control, Example of Ministry of Health of Turkey, Demirebilek et al., accepted/published online: 18.04.2020

stajyerler ve çıraklar da dâhil olmak üzere tüm çalışan sınıflarını kontrol eder. Mevzuat kapsamlıdır ve genellikle tüm sektörler ve birçok endüstride uygulanabilir. Çalışma, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının bir parçası olan Teftiş Kurulu çalışma ve İSG kanunlarını yürürlüğe koyar ve düzenli İSG ve çalışma denetimleri gerçekleştirir.

Çalışma ve İş Koşulları: Türkiye çok sayıda ILO sözleşmesine taraftır ve bunlardan bazıları çalışanlara eşit davranma, cinsiyet eşitliği, çocuk işçiliği, zorla çalıştırma, İSG, dernek kurma hakkı ve asgari ücret gibi birçok konu ile ilgilidir. Aynı şekilde 4857 sayılı mevcut Türk Çalışma Kanunu uluslararası çalışma standartları ve Banka'nın ÇSS gereklilikleri ile büyük oranda tutarlıdır.

2003 Yılında Çıkan İş Kanunu, deniz ve hava ulaşım etkinlikleri, 50'den az çalışanı olan ve tarım ve ormancılık işleri yürüten kuruluşlar, tarım ile ilgili yapı işleri yürüten ve aileler tarafından yönetilen kuruluşlar, evlerde gerçekleştirilen iş ve el işleri, evden yapılan işler, sporcular, rehabilitasyonda olan kişiler, tüccar olarak çalışan üç veya daha az çalışanı olan ya da küçük el işleri üreten kuruluşlar hariç olacak şekilde Türkiye'deki tüm çalışma işlerini kapsar.

06.04.2004 Tarihli Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (RPEC) 18 yaşının altındaki çocukların çalıştırılmasına yönelik gereklilikleri ve çocukların gerçekleştirilmesi yasak olan iş türlerini içerir. 18 yaşının altındaki tüm çocuklar ayrıca İş Kanunu (Madde 2) tarafından da kapsamaktadır. Bunun içinde İş Kanunu kapsamı dışında kalan çalışma etkinliklerini gerçekleştiren çocuklar bulunmamaktadır.

06.04.2004 Tarihli Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği (REOH) İş Kanunu'nun (Madde 1) kapsadığı tüm çalışanlara ve çalışmalara uygulanır.

24.07.2013 Tarihli Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik (RWCNW) 18 yaşından büyük olan ve gece vardiyalarında çalışan tüm kadınlara uygulanır ve kadın çalışanların gece çalışmaları ile ilgili belirli gereklilik ve kısıtlamaları belirler (Madde 1, 2).

27.02.2003 Tarihli Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun (LWPF) Türkiye'de çalışan yabancılara uygulanır ve çalışma izinlerinin verilmesini düzenler (Madde 1, 2). Yabancı çalışanların yasal olarak çalışabilmesi için bir çalışma izni alması zorunludur (L WPF 4). İş Kanunu sadece yasal olarak çalışan yabancılara uygulanır. İşverenlerin işe başlama tarihinden itibaren 15 gün içinde yabancı çalışanları ile ilgili olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bildirimde bulunması gerekir (LWPF 18). Yabancı çalışanların bildirimini gerçekleştirilmeyen işverenlerin ceza ödemesi gerekir. Yabancıların geçerli bir çalışma izni bulunmadan çalıştığı yerlerde hem çalışana hem de işverene ceza uygulanabilir (LWPF 21).

Uluslararası Anlaşmalar ve Sözleşmeler

Türkiye, Kalıcı Organik Kirleticilere İlişkin Stockholm Sözleşmesi ve Tehlikeli Atıkların Sınırlar Ötesi Taşınması ve Bertaraf Edilmesinin Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesi de dahil olmak üzere bir takım Uluslararası Anlaşma ve Sözleşmeleri imzalamıştır. Türkiye'nin onayladığı diğer ilgili çevresel, İSG hakkındaki ve uluslararası çalışma anlaşmaları ve sözleşmeleri Ek II'de verilmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Rehberi

DSÖ, güncel ülke rehberliği ve teknik destek içeren, COVID-19 pandemisine özel bir internet sayfası oluşturmuştur. Durum değişken olduğundan hem ulusal yanıtı hem de özel sağlık tesis ve programlarını yöneten tarafların DSÖ tarafından sağlanan rehberlik ve diğer uluslararası en iyi uygulamalardan haberdar olmaları kritik öneme sahiptir. DSÖ kaynaklarının teknik destek sağladığı konular şunlardır: (i) [laboratuvar biyogüvenliği](#), (ii) [salgın önleme ve kontrol](#), (iii) [iş sağlığı ve güvenliğine yönelik önemli etmenler de dahil olacak şekilde sağlık çalışanlarının hakları, rolleri ve sorumlulukları](#), (iv) [su, hıfzıssıhha, hijyen ve atık yönetimi](#), (v) [kişilerin karantina süreci](#), (vi) [Kişisel Koruyucu Malzemelerin akılcı kullanımı](#), (vii) [oksijen kaynakları ve COVID-19 tedavî merkezlerine dağılımı](#). Ek rehberler Ek III'te listelenmiştir.

3. Dünya Bankası'nın Çevresel ve Sosyal Standartları

Dünya Bankası'nın Çevresel ve Sosyal Standartları (ÇSS'ler), Yatırım Proje Finansmanı üzerinden DB tarafından desteklenen projelerle ilgili sosyal ve çevresel risk ve etkilerin tanımlanması ve değerlendirilmesi ile ilgili olarak Krediyi Alan Taraf tarafından karşılanması gereken gereklilikleri belirlemektedir. On tane ÇSS Krediyi Alan Taraf'ın ve projenin proje yaşam döngüsü boyunca karşılaması gereken standartları belirler.

Mevcut projenin planlanan kapsamına dayanarak DB'nin proje ile ilgili olan ÇSS'leri aşağıda verilmiştir:

- ÇSS1: Çevresel ve Sosyal Risk ve Etkilerin Değerlendirilmesi ve Yönetimi,
- ÇSS2: Çalışma ve İş Koşulları,
- ÇSS3: Kaynak Verimliliği ve Kirlilik Önleme ve Yönetimi,
- ÇSS4: Toplum Sağlığı ve Güvenliği,
- ÇSS10: Paydaş Katılımı ve Bilgilerin Açıklanması.

ÇSS'ler uyarınca proje ayrıca Dünya Bankası Grubunun Çevre, Sağlık ve Güvenlik (ÇSG) Rehberlerinin ilgili gerekliliklerini de uygulayacaktır. Türkiye'deki gerekliliklerin ÇSG Rehberlerinde sunulan seviye ve önlemlerden farklı olduğu durumlarda daha bağlayıcı bir standart (örneğin en bağlayıcı deşarj ve emisyon standartları gibi) proje şartnamesine uygulanacaktır. Bu proje için uygun olan ÇSG Rehberi Dünya Bankasının ÇSG Genel Rehberi'dir.

ÇSS1: Çevresel ve Sosyal Risk ve Etkilerin Değerlendirilmesi ve Yönetimi

Acil Durum Bağlantısı ve BT Altyapısı'ndan oluşan Bileşen 1 altındaki proje etkinlikleri yaklaşık 5 milyon öğrenci için güvenli ve uzaktan okullaşma için BT altyapısının ve bağlantının ölçeklendirilmesi için acil destek sağlayacaktır. Online ve etkileşimli eğitim platformu olan EBA'ya erişim, televizyon ve cep telefonları üzerinden erişilecek olan dersler ve materyaller ile tamamlanacaktır. Ek sunucuların, ağ cihazlarının, geniş bant internetin ve İDA hizmetlerinin temini finanse edilecektir.

Bileşen 1.1 altındaki ek sunucular ve ağ cihazları kurulacak ve hizmet sağlayıcıların veri merkezlerinin birinde işleyecektir. Veri merkezinin işletimi; iş sağlığı ve güvenliği, elektronik atıkların üretilmesi, yüksek enerji tüketimi vb. ile ilgili olan çevresel ve sosyal çıkarımları bulunduracaktır. İDA hizmetleri özel sektör aktörleri tarafından Bileşen 1 altında gerçekleştirilecek olan fizibilite çalışmalarına dayanarak hizmet alımı ya da bulut temelli bir çözüm olarak sağlanacaktır. Bileşen 2 altında MEB kamu ve özel sektör uzmanlarını, öğretmenleri ve ilgili kuruluşları bir araya getirmek için bir MÖL de içerecek olan Eğitim Teknolojileri Yenilik Merkezini kuracaktır. Bu amaçla MEB, Eğitim Teknolojileri Yenilik Merkezini ve MÖL'ü fiziksel olarak kurmak için Ankara'da yer alan teknokentlerden birinde bir bina kiralayacaktır. Yenilemelerin ölçeği, henüz kiralanmamış olan binanın durumuna bağlı olacaktır fakat MEB, binanın genel yapısını etkileyecek olan büyük ölçekli yenileme çalışmalarından kaçınacaktır. Bu nedenle henüz karar verilmemiş olan mevcut binadaki yenileme çalışmaları duvarların yıkılması, kablolama, donanım entegrasyonu, izolasyon materyalleri vb. gibi küçük ölçekli çalışmalarla kısıtlı olacaktır. Bu ekinlikle ilgili çevresel etkiler arasında toz ve gürültü oluşumu, küçük yapı atıkları (eğer varsa mevcut elektronik aletlerin uzaklaştırılması) ve işçilerin iş sağlığı ve güvenliği risklerine maruz kalması olabilir.

Eğitim teknolojileri içindeki ortaklıkları teşvik etmek ve dijital içerik ve eğitim hizmetlerinin ulaştırılmasını desteklemek için Bileşen 2.2 altında proje ayrıca start-upların, şirketlerin, endüstri ortaklarının ve üniversitelerin katılımı ile geliştirilecek olan dijital eğitim programları, materyaller ve diğer pedagojik araçların test edilmesi ve yenilik ağı içindeki eğitim amaçlı kullanım için ürünlerin, yazılımların ve donanımların geliştirilmesine yönelik bir Ar-Ge Programı da geliştirecektir. Programın büyük oranda malların (donanım) satın alımı ve danışmanlık hizmetlerinin temini için kullanılması beklenmektedir. Ar-Ge Programının detayları ve uygulama düzenlemelerinin yanı sıra çevresel ve sosyal hususların değerlendirilmesi de Bileşen 2'nin bir parçası olan proje uygulaması sırasında gerçekleştirilecek olan fizibilite çalışmasının kapsamı içinde belirlenecektir. Fizibilite çalışması şartnamesi içinde Ar-Ge Programı

tarafından desteklenecek olan etkinliklerin çevresel ve sosyal yönlerinin ele alınması görevleri de bulunacaktır.

COVID-19 pandemisi sırasında uzak alanlarda yaşayan, düşük sosyoekonomik arka planlara sahip olan, engelli, sığınmacı veya anadili Türkçe olmayan diğer öğrenciler ve evden eğitim çabalarını destekleme konusunda daha az yetkinliği veya becerisi olan ebeveynleri olan öğrenciler kendi eğitim performanslarının gerisinde kalma riski altındadırlar. E-öğrenmenin/evden eğitimin hassas öğrenciler üzerindeki olası ayırıcı etkilerine yönelik risk, Bileşen 2 üzerinden proje hazırlığında ele alınır. Acil durum sırasında bu alt bileşen düşük gelirli ve hassas alanlardaki öğrencilere ulaşacak ve hedeflenen bilgileri sağlayacaktır. Ayrıca engelli öğrenciler, ulaşılması güç alanlarda yaşayan öğrenciler, göçmenler ve yerleri değiştirilmiş topluluklar gibi diğer hassas hanelerdeki öğrenciler için tamamlayıcı öğrenme destek programları sağlayan diğer MEB Birimleri ve uluslararası kurumlar ile ortaklıklar gerçekleştirilecektir. Mevcut COVID-19 nedeniyle okulların kapanışı için dijital cihazlara (diz üstü bilgisayar ve tablet) kısıtlı erişim mevcut olduğundan EBA içerikleri televizyon gibi dijital olmayan kanallar üzerinden iletilmesi için uygun hale getirilecektir. Akıllı telefonlar için uygulamalar da geliştirilmiştir. Bu nedenle bu alt bileşen, hem müfredat içeriği hem de risk koruma bilgileri ve rehberliği için mevcut acil durumun gerekliliklerini ele almak amacıyla geliştirilecek olan ek içerikleri finanse edecektir. Dijital öğretim yaklaşımları ve uzaktan eğitim için öğretmenlere öncelik desteği sağlanacaktır.

Proje tasarımı içinde özellikle hassas grupları hedefleyen çeşitli stratejiler bulunmaktadır.

- (i) EBA'nın kapsamının genişletilmesi (1 milyondan 5 milyon eş zamanlı kullanıcıya yükseltilmesi) bakımından izlenecek olan eşitlik haritası (ekli, ilk değer-baseline eşitlik analizi),
- (ii) Eğitim içeriklerinin dijital cihazları olmayan yoksul ailelere iletilmesi için bir eşitlik stratejisi olarak EBA TV'ye yönelik sürekli destek,
- (iii) Dijital eğitim içeriklerinin işitme ve görsel engellilik durumu olan özel eğitim öğrencileri için uygun hale getirilmesi,
- (iv) Telafi dersleri için kapsam genişletme hedefi ile telafi derslerine destek (özellikle hassas öğrencilerin faydalanması için).

Hassas grupları hedeflemek için teklif edilen proje tasarımının bir parçası olarak alınan bu dört önlemin her biri Proje'nin Bileşen 3'ü altındaki proje izleme ve etki değerlendirmeleri yoluyla izlenecektir.

Siber güvenlik ile ilgili riskler güvenli sistem mimarisi ve sistem kullanıcıları için güvenli erişim gibi unsurları olan güvenli sistem tasarımı üzerinden ele alınacaktır. Siber güvenliğe ilişkin kesin tasarım alt bileşen 1.2 altında uygulanacak olan fizibilite çalışması içine dâhil edilecektir. Fakat diğer gerekliliklerin yanı sıra platforma giriş için iki faktörlü bir doğrulama sistemi gerekecektir. Mimari önlemlere ek olarak Bileşen 2 altındaki öğretmen eğitimi modülü de ayrıca öğretmenlerin söz konusu riskleri en aza indirmeleri için siber güvenlik risklerini ve araçlarını içerecektir.

Bileşen 3 altında yer alan Dirençli Eğitim Teknolojisi için Uygulama Yönetimi, İzleme ve Değerlendirme ve Eşitlik çalışmaları yürütülecektir. Bunun içinde yer alacak olan hassaslık haritası oluşturma ve dijital erişim uçurumunun kapatılması süreçleri erişim ve çıktı bakımından olası sosyal eşitsizliklerin ele alınmasına katkı sağlayacaktır ve planlanan Etki Değerlendirmesi de benzer şekilde bu bakımından önemli iç görüler sağlayacaktır. Olası cinsiyetler arası faydalanma farkının izlenmesi de ayrıca önemli olacaktır.

Projenin herhangi bir doğrudan geri döndürülemez ya da yönetilmesi mümkün olmayan etkilere sebep olması beklenmemektedir. Herhangi bir gönülsüz yer değiştirme ya da toprak satın alımı içermeyecek ve kültürel miras üzerinde herhangi bir etkide bulunmayacaktır. Toplum sağlığı ve güvenliği hususlarındaki riskler ve çalışma risklerinin düşük olması beklenmektedir. Çalışma riskleri genellikle küçük yenileme çalışmaları ve veri merkezlerinin işletimi ile ilgili olan düşük İSG riskleri ile sınırlıdır. Çevresel risklerin de orta vadeli ve geçici olması ve çoğunluğunu küçük fiziksel çalışmalarla bağlantılı olması beklenmektedir.

Yukarıda özetlenen riskler ve etkiler MEB tarafından hazırlanan ÇSYÇ tarafından ele alınır. Bu ÇSYÇ fizibilite çalışma altında Ar-Ge Programı ile desteklenecek olan etkinliklerin çevresel ve sosyal teknik değerlendirmesine yönelik usul ve sorumlulukları tanımlar. Dahası, geçerli olmayan etkinliklerin listesi de ÇSYÇ içinde belirtilmiştir (örneğin arazi veya mülk satın alınmayacak, zorunlu yer değişimi ya da büyük inşaat çalışmalarına neden olabilecek olan etkinlikler için finansman sağlanmayacak, tehlikeli kimyasalların büyük oranlarda kullanımı olmayacak). Ayrıca ÇSYÇ, fizibilite çalışmasının sonuçlarına bağlı olarak Bileşen 1.2 altında karar verilecek olan ve Bileşen 1.1 altındaki ek sunucular ve ağ cihazlarının kurulumu için kiralanacak olan veri merkez(ler)inin çevresel ve sosyal teknik değerlendirmeleri altında ele alınacak olan temel konuları ve hususları ele alacak ve ilgili süreç ve düzenlemeleri tanımlayacaktır. ÇSYÇ ayrıca MÖL'ü de içeren olan Eğitim Teknolojileri İnovasyon Merkezi için kiralanacak olan binada, kiralanacak olan veri merkezinde öngörülen küçük yenilemeler için yeterli koruma önlemlerinin geliştirilmesi ve alana özel çevresel ve sosyal etkilerin tanımlanmasına yönelik süreç ve kurumsal sorumlulukları da tanımlar. Bu unsur yenilemelerin kapsamına bağlı olarak saha özelinde hazırlanan Çevresel ve Sosyal Yönetim Planları (ÇSYP'ler) veya ÇSYP kontrol listeleri içinde proje uygulaması sırasında gerçekleştirilecektir. Çevresel, yangınla ilgili, kalite standartları ve iş sağlığı ve güvenliği ve çalışma konuları ÇSYÇ altında kurulacak olan mekanizma yoluyla incelenecektir. Veri merkezinin ve MÖL ile birlikte Eğitim Teknolojileri Yenilik Merkezinin işletilmesi için ÇSYÇ, DB ÇSS'leri, Uluslararası İyi Endüstri Uygulamaları (UIEU) ve ulusal standartlar altında öngörülen kabul edilebilir İSG uygulamalarına yönelik referansları sağlayacaktır.

ÇSYÇ 19 Ekim 2020 tarihinde hem MEB internet sayfasında hem de Dünya Bankası internet sayfasında yayınlanmıştır ve ilgili istişareler gerçekleştirilecektir. COVID-19 pandemi krizi altında Paydaş Katılım Planı (PKP) taslağı içinde tanımlandığı üzere paydaşların farklı ihtiyaçlarını karşılamak için farklı katılım yöntemleri teklif edilir. Doğrudan yüz yüze istişare ve etkileşimlerden kaçınıldığından, dijital etkileşim ve dijital medya kullanılacak ve sanal istişareler gerçekleştirilecek ve nihai PKP ile birlikte nihai ÇSYÇ içine dâhil edilecektir.

Bileşen 1.2 altındaki fizibilite çalışmaları ayrıca 5 milyon öğrenciye hizmet sağlanması için en uygun araçların seçilmesinde Ç&S ile ilgili önlemleri ele alacaktır. Bileşen 2 altındaki fizibilite çalışmaları ayrıntıları tanımlayacak ve Ar-Ge Programı altında desteklenecek etkinliklerin çevresel ve sosyal yönlerini göz önünde bulunduracaktır. Bu bakımdan Bileşen 1.2 ve 2 altındaki fizibilite çalışmalarının şartnameleri elektronik atık yönetimi ve enerji tüketimi gibi Ç&S unsurlarını seçeneklerle birlikte yansıtacaktır.

Son olarak MEB proje uygulaması boyunca topluluk katılımını belirleyen bir PKP taslağını ve proje seviyesindeki şikâyet mekanizması için bir süreci oluşturmuş ve yayınlamıştır.

ÇSS2: Çalışma ve İş Koşulları

Bu standart; 1) GM içindeki mevcut kamu çalışanları da dâhil olmak üzere PUB çalışanları olacak olan doğrudan çalışanlara ve proje uygulamasını desteklemek için PUB tarafından işe alınan danışmanlara ve 2) Acil Durum ve BT Altyapısının ölçeklendirilmesi ve Eğitim Teknolojileri Yenilik Merkezi ve MÖL'ün yenileme çalışmaları ve işletimi için anlaşılacak olan yerel şirketlerin çalışanları olacak olan sözleşmeli çalışanlara uygulanacaktır. Toplum çalışanları süreçte bulunmayacaktır.

Doğrudan çalışanlara yönelik çalışma riskleri küçük olarak kabul edilmektedir çünkü proje için geçici görevlendirilecek olan kamu çalışanlarının dışındaki çalışanların tamamı çalışma risklerinin yönetilebilir bir seviyeye indirilmesine yardımcı olacak olan Bankanın satın alma rehberleri uyarınca işe alınacaktır. Bu çalışanların düşük çalışma riskleri, uyumluluk sağlaması için net adımları sağlayan ÇSS2, Proje'nin ÇSYÇ ve Proje Uygulama Kılavuzu (PUK) gerekliliklerine uygun olması için ÇSTP'de bulunan Borlu'nun taahhütleri üzerinden ele alınacaktır. Sözleşmeli olarak alınan çalışanlara yönelik çalışma riskleri de düşük olarak kabul edilmiştir çünkü proje sadece Bağlantı ve BT Altyapısının yükseltilmesini finanse edecektir.

Türk İş Kanunu (No. 4857) büyük oranda ÇSS2 ile tutarlıdır. Türkiye, dört temel ILO Sözleşmelerinin tamamını ve İSG ILO Sözleşmelerini onaylamıştır. ESS2 hususundaki temel uçurum, çalışanlar için şikâyet

mekanizmasının gerekliliği ile ilgilidir. Ulusal mevzuat çalışma hakları ile ilgili sorunları İş Mahkemelerine gidilmesini mümkün kılarken İş Kanunu iş yeri Şikâyet mekanizmasına yönelik belirli bir gereklilik içermemektedir. İş Kanunu, sözleşmeli çalışanların ödemelerini sağlamak için belirli hükümleri içerir fakat SS2 gereklilikleri ile ilgili olarak yüklenicilerin seçilmesi, yönetimi ve izlenmesi ile ilgili hükümleri içermez. Fakat İş Kanunu SS2 tanımı altında sözleşmeli çalışan olarak kabul edilen çalışan türleri için uygulanır.

İSG Hakkındaki Kanun (No. 6331), iş yeri ortamları ve endüstrileri (hem kamu hem özel) ve yarı zamanlı çalışanlar, stajyerler ve çıraklar da dâhil olmak üzere tüm çalışan kategorileri için geçerlidir. Mevzuat kapsamlıdır ve genel olarak tüm sektörler ve birçok endüstri için uygulanabilir. Kanun, S'nin gereklilikleri ile tutarlıdır. Tesislerin teminine yönelik gerekliliklerde kısmi bir fark mevcuttur ve kanun sadece kantinlerin teminini gerektirmektedir. İSG kanunu işverenin kapsamlı bir İSG planı hazırlamasını gerektirmemektedir.

Türkiye Hkmeti inşaat işleri, İSG ve iş yerleri ile ilgili olarak COVID-19 pandemi risklerine karşı alınacak olan ve DSÖ ve diğer uluslararası standartlar ile uyumlu olan çeşitli rehber ve önlemler hazırlamıştır. Bu nlemler ÇSYÇ'de özetlenmiştir ve yenileme çalışmaları sırasında ve PUB alışma alanları içinde bu önlemler proje çalışanlarının sağlığı için uygulanacaktır.

Çalışanların Őikyetleri için MEB sadece velilere ve öğretmenlere değil ayrıca ğrenci ve MEB çalışanlarına da hizmet veren MEBİM adlı bir ağrı merkezine sahiptir. EBA platformu için ayrı bir proje ŞM olarak kurulacak olan yeni ağrı merkezinden ayrı olarak bu ağrı merkezi proje çalışanları için kullanılacaktır.

SS3: Kaynak Verimliliği ve Kirlilik nleme ve Yönetimi

Proje etkinliklerinin doğası bakımından veri merkezleri ve Eğitim Teknolojileri Yenilik Merkezi ve ML içinde yapılacak olan küçük yenileme çalışmaları ile ilgili olarak büyük ölçekte bir çevresel etki öngörülmemektedir. Bunlar toz, ses, küçük inşaat atıkları ve çalışanların bunlara maruz kalması ile kısıtlı olacaktır. Beklene evresel riskler ÇSYÇ'nin kapsamı içinde ele alınır ve alana özel ÇSYP'lerde daha fazla değerlendirilecek ve ayrıntıları ile ele alınacaktır. Bileşen 1.1 ve Bileşen 1.2 kapsamı içinde veri merkezlerinin kullanımı, Ar-Ge Programının uygulanması ve Bileşen 2 altında Eğitim Teknolojileri Yenilik Merkezi'nin işletilmesi DB SGR'leri ve UİEU 'ler uyarınca ÇSYÇ kapsamı içinde değerlendirilecek olan elektronik atık üretilmesi, yüksek enerji tüketimi vb. ile ilişkili olabilir. Bileşen 1.2 ve 2 altında uygulanacak olan fizibilite çalışmalarının Şartnameleri ayrıca elektronik atıklar ve enerji verimliliği gibi çevresel risk ve etkileri ele alacaktır.

SS4: Toplum Sağlığı ve Güvenliği

Bağlantı ve BT Altyapısının iyileştirilmesinin uygulanmasının neden olacağı geçici ve küçük rahatsızlıkların olası olmayan etkileri çok düşük olmasına rağmen bu tür rahatsızlıklar yüklenici tarafından uygulanacak olan ÇSYP'ler altında gereğince ele alınacaktır. İlgili riskler DB SSK'lerle, UİEU'ler ve elektronik atık yönetim uygulamaları üzerinden ele alınacaktır. Proje uzaktan eğitimin güçlendirilmesi yoluyla riski azaltacak olmasına rağmen korona virüsün projenin uygulandığı alanlarda yayılmaya devam edeceğine yönelik bağlamsal bir risk mevcuttur. Uzaktan eğitimin verimliliğinin genişletilmesinden ayrı olarak Proje Bileşeni 2, Sosyal Mesafe nlemleri için Eğitim, İletişim ve farklı engel türlerine sahip olan kişilerin yanı sıra farklı yaş gruplarını da hedefleyen diğer Risk Koruma nlemlerini kapsar. COVID-19 nleyici tedbirlerinin öğretmenlere, velilere ve öğrencilere iletilmesi için yeni içerikler geliştirilecektir. Ayrıca psikososyal destek ile ilgili içeriklerde veli rehberlik içerikleri altında Bileşen 2 altında geliştirilecektir.

Proje etkinlikleri ile ilgili olan Cş/Cİ (Cinsel Şiddet/Cinsel İstismar) riskleri küçük olarak kabul edilirken uluslararası deneyimlerin gösterdiklerine göre Cş de dahil olmak üzere aile içi Şiddet riski genel sokağa çıkma yasağı sırasında ve çoğu/tüm aile bireylerinin evde olduğu sırada artmaktadır. Bildirilen ocuk istismarı ve çocuklara yönelik kötü muamele sayısı, Türkiye'de yer alan Uluslararası ocuk İstismarı ile

Mücadele Derneğine (UCIM) göre pandemide artış göstermiştir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Türkiye'deki çocuklara yönelik CŞ ve aile içi şiddeti ele almak için yakından izleme gerçekleştirmektedir. Benzer şekilde MEB de velilere yönelik rehberlik tavsiyeleri altında Bileşen 2 etkinliklerinin bir parçası olarak bu tür şiddet ve istismarların bildirilmesi için mekanizmaları paylaşmak ve farkındalık oluşturmak için ilgili içerikler geliştirecektir.

Evrensel erişim kavramı, farklı engellere sahip olan farklı öğrenci grupları da dâhil olmak üzere bu proje tarafından desteklenen eğitim hizmetlerine dahil edilecektir. Sistem, fiziksel engeli olan öğrenciler ve öğretmenler için erişilebilir olma gerekliliği ile tasarlanacak (Bileşen 1) ve içerikler yukarıda bahsi geçen öğrenci ve öğretmen grupları için erişilebilir olması amacıyla uygun formata getirilecektir (Bileşen 2).

Proje etkinlikleri nedeniyle güvenlik personelinin kullanımına yönelik ek bir ihtiyaç olmayacaktır çünkü veri merkezleri hâlihazırda işler durumdadır ve mevcut özel güvenlik personelleri bulunmaktadır. Herhangi bir proje etkinliğini desteklemek için ek güvenlik personeline ihtiyaç duyulması halinde güvenlik personellerinin kullanımı ulusal kanunlar ve ÇSS 4 esaslarına uygun olarak gerçekleştirilecektir.

ÇSS10: Paydaş Katılımı ve Bilgilerin Açıklanması

PKP, MEB tarafından bir taslak şeklinde düzenlenmiştir ve hassas gruplar ve proje faydalarından yararlanma konusunda daha kısıtlı olan gruplar da dahil olmak üzere projenin etkilediği taraflar tanımlanmaktadır. Örneğin hassas ve dezavantajlı gruplar arasında aşağıda verilen gruplar bulunacaktır, fakat bu gruplar aşağıdakilerle sınırlı olmayacaktır:

- Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler (GKAS) ve diğer sığınmacılar,
- Mevcut riskleri COVID-19 ile daha da şiddetlenen göçmenler ve yerleri değiştirilmiş topluluklar da dâhil olmak üzere ulaşılması güç alanlardaki topluluklar,
- Evde kendi kendine öğrenme bakımından daha düşük olanakları olan, bağlantı ve cihaz ve dolayısıyla uzaktan öğrenmeden mahrum kalması muhtemel olan düşük sosyoekonomik durumdaki hanelerde yaşayan çocuklar,
- İşitme ve görme engelli çocuklar da dâhil olmak üzere özel eğitime ihtiyacı bulunan çocuklar,
- Evden eğitimi destekleme olanağı daha az olan aile ortamlarında bulunan çocuklar (küçük evlerde yaşayan kalabalık aileler gibi).

PKP, COVID-19 pandemisi kapsamında uygulanan sosyal mesafe kısıtlamaları altındaki tüm paydaş grupları arasındaki geniş istişare ve sürekli katılımın zorluklarını kabul etmektedir. Projedeki Bileşen 1 ve Bileşen 2 içinde SEK'in uygulanmasına da fayda sağlayacak olan, uzaktan eğitim çabalarının bir parçası olarak öğrencilerle, öğrencilerinin velileri ile eve diğer paydaşlarla etkileşim ve daha fazla gruplara ulaşma planlarını güçlendirecek olan etkinlikler bulunmaktadır. Paydaş katılım etkinlikleri projenin hazırlık aşamasında başlayacak ve projenin uygulanması ile paralel olarak devam edecektir. COVID-19 pandemisi nedeniyle istişareler/PKP etkinlikleri ya sanal ortamda ya da sosyal mesafe önlemleri alınarak gerçekleştirilecektir. COVID-19 risklerinin daha fazla insana ulaştırılmasına yönelik belirli içerikler Bileşen 2 altında geliştirilecek ve yaygınlaştırılacaktır.

Yukarıda liste halinde verilen hassas grupların tamamına erişmek için gösterilecek olan çaba ve bu kişilere etkili bir şekilde ulaşılması süreci proje ilerleme raporları üzerinden izlenecek ve ilgili yayın organları aracılığıyla takip edilecektir.

PKP'nin bir parçası olarak MEB, sadece EBA platformuna yönelik ayrı bir ŞM/çağrı merkezi kurmak için mevcut bakanlık seviyesindeki ŞM yapısını genişletecektir ve bu ŞM kurulması proje finansmanı kullanılarak gerçekleştirilecektir. ŞM'nin ayrıntıları PKP taslağı içinde belirtilmiştir.

PKP taslağı ülkede 29 Mayıs 2020 tarihinde yayınlanmıştır ve sanal olarak görüşler alınmış ve güncellemeler gerçekleştirilmiştir. Dil engeli bulunan hassas grupların görüşleri alınırken ilgili yazılı/sözlü çeviri hizmeti sağlanacaktır (hassas grupları dâhil etmeye yönelik önlemlerin bir parçası olarak). MEB,

PKP’de de belirtildiği üzere farklı hassas gruplarla yakın bir şekilde çalışan öğretmenlere ek olarak STK’ları ve yerel ağları da istişare sürecinde kullanmak adına bir sosyal kapsama stratejisi hazırlamıştır.

4. Çevresel ve Sosyal Mevcut Durum

Proje Türkiye genelinde uygulanacaktır. Proje ayrıca Ankara’daki mevcut veri merkezlerini ve ülkenin diğer yerlerinde ve diğer ülkelerde kurulacak olan yeni veri merkezlerini (fizibilite çalışmalarının kapsamı içinde belirlenecektir) ve Ankara’daki teknokentlerden biri içinde bulunacak olan Eğitim Teknolojileri Yenilik Merkezi ve Meslekî Öğrenme Laboratuvarını (MÖL) kullanarak ülke genelinde hizmetlerin gerçekleştirilmesini destekleyecektir. Bu nedenle proje (i) ülke genelinde ve (ii) başkent Ankara’da yerleşik durumda olacaktır. Proje’den faydalanacak olan ilgili merkezlerin/MÖL’ün kesin konumları bu aşamada belli değildir ve uygulama sırasında belirlenecektir.

Türkiye coğrafi konumu itibarıyla Asya ve Avrupa arasında bulunmaktadır ve Balkanların, Kafkasların, Orta Doğunun ve Akdeniz kesişimindeki 783.356 km² alanda bulunan ülke 83 milyon nüfusa sahiptir. Avrasya’da bulunan ülke Karadeniz, Akdeniz, Marmara ve Ege Denizleri arasındadır. Komşu ülkeleri Bulgaristan, Yunanistan, Suriye, Irak, İran, Ermenistan ve Gürcistan’dır. Nüfusunun yüzde 75’i kentlerde yaşamaktadır ve 81 İl mevcuttur.

Türkiye üst-orta gelirli bir ülkedir ve Türkiye İstatistik Kurumuna göre Gayrisafi Yurtiçi Hasıla 2019 yılında 753.7 milyar ABD Dolarına ulaşarak dünyanın en büyük 19. ekonomisi konumundadır.

Türkiye depremler, heyelanlar, ve seller olmak üzere birçok doğal afet konusunda hassas bir ülkedir. 1999 yılında gerçekleşen 7.4 büyüklüğündeki Marmara Depremi sonucunda 18.000’den fazla vatandaş hayatını kaybetmiş ve tahmini olarak 28 milyar ABD Doları kayıp yaşanmıştır. Türkiye ayrıca iklim değişikliğinin etkilerine de açık bir ülkedir. Yıllık ortalama sıcaklık artmış, yağış düzeninde değişiklikler meydana gelmiş, sel ve kuraklık gibi iklimle ilgili artan sayıda tehlikeler (2019 ve 2020 yıllarında gerçekleşen büyük ölçekli seller) kendini göstermeye başlamıştır.

2011 yılında Suriye’deki mülteci krizinden sonra Türkiye göçmenler ve mülteciler için hem bir geçiş ülkesi hem de hedef ülke haline gelmiştir. Bugün Türkiye geçici koruma altında 3.6 milyon Suriyeli, yaklaşık 400,000 sığınmacı ve diğer milletlerden mülteciler ile birlikte en fazla sayıda göçmene ev sahipliği yapan ülkedir. COVID-19 salgınından önce yaklaşık dört milyon mülteci ve sığınmacı, büyük oranda bağışçılar tarafından finanse edilen sağlık tesisleri üzerinden sağlık hizmetleri almaktaydı. Özel yardıma ihtiyacı olan (engelliler, yaşlılar) ve geçici merkezlerde konaklayan (sığınmacı kampları) yaklaşık 64,000 sığınmacı bulunmaktadır.⁹

Türkiye’de bugüne kadar yapılan eğitim teknolojisi yatırımları 21. Yüzyıl eğitiminin niteliğini artırmayı hedeflemiştir ve şu anda ayrıca acil durumlarda da yanıt vermesi gerekmektedir. Sadece 2020 yılında Türkiye Suriyeli krizine yanıt vermekte, Elazığ ilinde gerçekleşen 6.8 büyüklüğündeki depreme yanıt vermekte ve şu anda da COVID-19 pandemisine yanıt vermektedir. Sınır illerdeki Suriyeli öğrenciler, güvenlik endişeleri nedeniyle yüz yüze eğitimin durduğu dönemlerde EBA üzerinden eğitim almıştır. Elazığ Depremi sonrasında okullar kapatılmış ve eğitim EBA üzerinden sağlanmıştır.

Eğitim sektöründe COVID-19 pandemisinin bir sonucu olarak 12 Mart 2020 tarihinde (yarıyıl tatili başlangıcı) tüm okul ve üniversiteler kapatılmıştır. 23 Mart tarihinde MEB, EBA üzerinden uzaktan eğitimi başlatmıştır ve MEB sanat, spor ve bilim etkinliklerinin 30 Mart tarihi itibarıyla EBA web sitesi ve TV kanalları üzerinden yayınlanacağını duyurmuştur. Devlet okulu sisteminde EBA kullanımı zorunluymen özel okullarda isteğe bağlı olarak kullanılmaktadır. EBA’da destekleyici öğretmen materyalleri, test ve sınavlar da dâhil olmak üzere okul öncesinden 12. Sınıfa kadar 1.600 ders ve 20.000 öğrenim içeriği (video, ses dosyası, belge, infografik, etkileşimli içerik, vb.) bulunmaktadır. E-portföy modülü öğrencilerin akademik ilerlemelerini, derslerdeki çalışmalarını, sosyal sorumluluk projelerini, başarı sertifikalarını,

⁹ Çevresel ve Sosyal Değerlendirme Özeti, Değerleme Aşaması (ÇSD Değerleme Aşaması), 16 Nisan, 2020, Sayısı: ESRSA00722 ve 2 Nisan 2020 tarihinde goc.gov.tr sayfasından alınan bilgiler.

öğretmenlerin notlarını ve ilerleme kartlarını izlemektedir. Öğretmenler EBA üzerinden canlı sınıflar oluşturarak ve ek eğitim içerikleri yükleyerek kişiselleştirilmiş online bir etkileşimli öğrenme ortamı sağlayabilirler. 11. ve 12. Sınıf öğrencileri için öğrenme hedeflerini, üniversite geçiş sınavlarını vb. kapsayan kişiselleştirilmiş bir öğrenme ortamı oluşturulabilir. EBA ayrıca öğrencilerin oyunlar ve diğer takım etkinlikleri üzerinden sosyalleşmesi için bazı modüller de sunmaktadır. Erişime daha kapsamlı bir erişim sağlamak için TRT-EBA TV kanalları üzerinden televizyon da kullanılmaktadır.

COVID-19 nedeniyle öğrenme kayıpları ekonomi üzerinde uzun dönemli bir etkiye sahip olacaktır. Okulların mevcut kapanışı şu anda kayıtlı olan tüm öğrenci grupları için 0.6 puanlık bir öğrenime göre ayarlanmış okullaşma yılı (LAYS)¹⁰ kaybına neden olacaktır. İyileştirici çözüm politikaları zamanında alınmazsa düşük gelirli ailelerdeki öğrenciler okulu bırakacak ve bir daha okula dönme fırsatına sahip olmayacaktır, öğrenciler erken yaşta okulu bırakacaktır, okulu bırakma oranı artacaktır ve öğrenme kayıpları kaçınılmaz olacaktır. İyileştirici önlemler bu kayıpları ele almazsa ülkenin insan sermayesi de 0.03 oranında düşecektir. Bu da uzun vadede eğitim kazanımları düşük durumda olan öğrenci gruplarının 15 yıl içinde iş piyasasına girdiklerinde daha düşük gelir sahibi olacakları, daha düşük sosyoekonomik durumda olacakları ve doğal olarak GSYİH'in düşeceği anlamına gelmektedir.

PISA 2018'de ortalama bir OECD ülkesinde öğrencilerin yüzde 20'si işlevsel okuryazarlık eşiği olarak kabul edilen minimum okuma yetkinliği seviyesinin altında performans göstermiştir. Türkiye'de ise öğrencilerin yüzde 26'sı bu seviyenin altında performans göstermiştir. Eğitimdeki kesintiler nedeniyle, halihazırda düşük performansı olan öğrencilerin daha fazla öğrenme kayıpları yaşamaları olasıdır. Ayrıca PISA'da işlevsel okuryazarlık seviyesinin altında performans gösteren öğrencilerin oranının koruma önlemleri alınmaması durumunda yüzde 37'ye yükselmesi olası olacaktır. Okulların kapanmasını ele almaya yönelik zamanında ve büyük ölçekli çabalar gösterilmemesi halinde söz konusu etkiler insan sermayesi ve refahı üzerinde uzun vadeli zararlara neden olabilecektir. Bu nedenle ülke sürekli eğitimi sağlamak için hızlı hareket etmek zorundadır. Böylece zarar azaltılabilir ve toparlanma dönemi yeni bir fırsat olarak kullanılabilir.

Ülke içindeki öğrenciler arasındaki uçurumun daha da fazla büyümemesi için mevcut uzaktan eğitim verimliliğinin geliştirilmesi ve nüfusun tüm katmanlarına ulaştırılması gerekmektedir. Türkiye'de mevcut durumda sosyoekonomik gruplar arasında halihazırda geniş bir öğrenme boşluğu bulunmaktadır. En yoksul sosyoekonomik dilimde yer alan öğrenciler en varlıklı sosyoekonomik dilimde yer alan öğrencilerin gerisinde yer almış ve 87 PISA puanı (yaklaşık 2 yıllık eğitime eşdeğer) elde etmiştir. Bu boşluklar küresel pandemi nedeniyle okulların kapanmasına bağlı olarak yüzde 9 oranında artabilecektir. Bu nedenle uzaktan öğrenime katılımın da etkili hale getirilmesi için belirli çabanın gösterilmesi gerekmektedir.

Uzak yerlerde yaşayan, düşük sosyoekonomik arka plana sahip, engelli, mülteci ve anadili Türkçe olmayan ve velileri evden eğitimlerini destekleme konusunda daha az yetkin olan öğrenciler kendi eğitim performanslarından düşük performans gösterme riski ile karşı karşıyadır. Daha yoksul sosyal arka planı olan ve daha kalabalık evlerde geniş ailelerle birlikte yaşayan öğrenciler özellikle uzaktan eğitime erişme ve uzaktan eğitim programını takip etme konusunda zorlanacaklardır. Bu durum MEB'in Eşitlik Analizi'nde (2020) net bir şekilde görülmektedir. Bu analize göre bağlantı, cihazlara erişim ve EBA online sistemine erişim konusunda farklı yoksulluk seviyeleri arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Kaynağa bağlı olarak hanelerin erişimi %68 ile %88 arasında değişmesine rağmen internet erişimi okul çağındaki çocukların bulunduğu yoksul hanelerde hala düşüktür (%39) ve 3 veya daha fazla çocuğun bulunduğu hanelerde ise daha da düşüktür. Sonuçlar bölgesel yoksulluk dilimlerine göre incelendiğinde EBA'ya erişim seviyelerinde eşitsizlik bulunduğu görülmektedir. Ortalama olarak en yoksul bölgelerdeki öğrencilerin %59'u EBA'ya bağlanırken aynı zaman dilimi içinde en varlıklı bölgelerdeki öğrencilerin %29'u EBA'ya bağlanmıştır. Buna ek olarak özellikle büyük ve/veya düşük gelirli ailelerde bulunan kız öğrencilerinden

¹⁰ Dünya Bankası ekibinin PISA 2018 sonuçlarını kullanarak ede ettiği hesaplamalar

daha fazla ev işi yapması beklendiğinden kız öğrenciler erkek öğrencilere kıyasla daha fazla dezavantajlı olabilir.

Türkiye Hükûmetinin 2023 Eğitim Vizyonu hassas gruplar ve acil durumlar da dahil olmak üzere eğitimde eşitlik, öğrenme ve erişime yönelik genel bir strateji sağlamaktadır. Dijital eğitim, özel eğitim, okul rehberliği, okul geliştirme ve öğretmenlerin mesleki gelişimine ilişkin 2023 Eğitim Vizyonu MEB'in 2019-2023 eylem planında da uygulanmaktadır.

Türkiye sağlık çıktılarının geliştirilmesi ve çocuk ve anne ölümlerinin azaltılması konusunda büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Örneğin 1980 ve 2017 yılları arasında doğumda beklenen yaşa süresi 58.7'den 77.1'e yükselmiştir (yüzde 31.3 artış). Bu rakam küresel ortalamadan (2017 için 72.4) daha yüksektir ve Avrupa ve Orta Asya (ECA) bölge performansına (2017 için 77.7). da neredeyse eşittir. Hem anne ölümü hem de çocuk ölüm oranları iyileştirilmiştir. Anne ölüm oranı 2000 yılında her 100,000 canlı doğumda 42 iken 2017 yılında 17'ye düşürülmüştür ve çocuk ölüm oranı 2000 yılında her 1000 doğumda 30.9 iken 2017'de 9.7'ye düşürülmüştür.

İyileştirilen sağlık çıktıları Türkiye'nin yaşlı nüfusu arttıkça demografik değişikliklerle sonuçlanmaktadır.. 2019 itibarıyla (en güncel veri) yaşlı nüfusunun yüzde 10.2'si 65 yaş ve üzerindedir, yaklaşık yüzde 22.6'sı 15 yaş ve altındadır ve yüzde 67.3'ü 15 ve 64 yaş arasındadır. Nüfus planlamalarına göre 65 yaş üstünün oranının 2040 yılında yüzde 16.3'e ve 2080 yılında 25.6'ya yükselmesi beklenmektedir.

Türkiye'nin hastalık yükü bulaşıcıdan BOH'a doğru kaymaktadır. 2018 yılı itibarıyla BOH'lar toplam ölümlerin yüzde 89'udur.¹¹ Kentleşme hızlı bir şekilde artmaktadır ve dolayısıyla beslenme düzeninde, istihdam türlerinde ve fiziksel etkinlik seviyelerinde gerçekleşen değişiklikler BOH'a geçişe katkı sağlamıştır. BOH kaynaklı ölümler bakımından yetişkinler arasında altta yatan risk faktörleri arasında nispeten yüksek oranda tütün kullanımı (yüzde 28, erkeklerde kadınlara göre neredeyse iki kat daha yüksek), yüksek tansiyon (yüzde 20), diyabet (yüksek kan şekeri (yüzde 13) ve obezite (yüzde 32; kadınlarda erkeklerden neredeyse iki kat daha yüksek) bulunmaktadır.

Son on yıllık dönemde Türkiye, 2003 ve 2013 yılları arasında Türkiye Hükümetinin sağlık reform olarak bahsedilen Sağlıkta Dönüşüm Programı altında hizmetlerin teminini büyük oranda iyileştirmiştir. İyileştirilen sağlık hizmeti temini kendini iyileştirilmiş sağlık sonuçları ve artan sağlık faydasının yanı sıra sağlık finansmanındaki trendlerin değişiminde göstermiştir. Türkiye'nin temel birincil bakım hizmetleri için evrensel sağlık güvencesini büyük oranda elde etmiş olmasına rağmen artan nüfus ve demografik hassaslıkları ele almak için COVID-19 ve sağlık sistemi ile ilgili ele alınması gereken iyileştirmeler mevcuttur. Türkiye'de 2018 itibarıyla bulunan en güncel verilere göre Türkiye'nin toplamda 1.534 yataklı tıp kuruluşu (hastane ve diğer yataklı tesisler) ve 231 binden fazla hastane yatağı bulunmaktadır. Bu da her 1000 kişi için 2,83 hastane yatağı oranı bulunduğunu göstermektedir. Aynı dönem için her bir doktor için 536 hasta bulunmakta yani toplamda ülke genelinde 153 binden fazla doktor bulunmaktadır. Sağlık Bakanlığı'nın Strateji Planı, birincil sağlık hizmeti işgücü sayısını artırmanın önemini vurgulamakta ve 2030 için daha yüksek hedefler koymaktadır. Ayrıca Bakanlığın DSÖ ve diğer uluslararası standartlara uygun olan COVID-19 Hastalık Rehberi, COVID-19 Salgın Yönetim ve Çalışma Rehberi gibi ulusal bir pandemi hazırlık planı ve çeşitli rehber ve önlemleri mevcuttur.

Ankara

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından verilen adres temelli nüfusa göre 31 Aralık 2019 itibarıyla 5.639.076 nüfusu ile Ankara, İstanbul'dan sonra en büyük ikinci şehirdir. Nüfusun %50'si 32 yaşının altındadır. Nüfusun %88'i şehir merkezinde yaşamaktadır. Toplam nüfus ile karşılaştırıldığında Ankara en yüksek yükseköğretim mezunu sayısına sahiptir. Toplam bölgesel nüfusun %15'inin lisans ya da lisansüstü derecesi mevcuttur. Türkiye'nin en iyi yükseköğretim sağlayıcıları Ankara'da bulunmaktadır. Tanınmış mühendislik ve tıp fakültelerine sahip olan 16 yükseköğretim birimi mevcuttur. Ankara'da 250,000'den

¹¹ Dünya Sağlık Örgütü (2018). Türkiye: Dünya Sağlık Örgütü Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar (BOH) Ülke Profilleri, 2018. Cenevre: Dünya Sağlık Örgütü. En güncel veri.

daha fazla üniversite öğrencisi yaşamaktadır. Ayrıca buna ek olarak Ankara’da 29 araştırma ve geliştirme merkezi, 8 teknokent, 12 sanayi bölgesi (aktif ve kurulum aşamasında olan) ve 39 ileri araştırma kurumu bulunmaktadır.¹²

Son yirmi yılda Türkiye ekonomisindeki hızlı büyüme doğal olarak Ankara’da da aynı trendi beraberinde getirmektedir. Türkiye’nin başkenti olan Ankara hem ulusal hem de küresel ölçekte 2. en büyük ekonomi merkezidir. Ankara’nın güçlü ve istikrarlı ekonomisinin kaynağı coğrafi konumu, modern altyapısı ve en nitelikli işgücüne sahip olan artan genç nüfusedir. AB, Orta Doğu, Kuzey Afrika, Asya ve Rusya’daki piyasalara yakınlığı yabancı sermaye ve uluslararası şirketler için kolaylaştırıcı bir unsurdur. Ayrıca 2,300’den daha fazla benzer şirket Ankara’da bulunmayı tercih etmektedir. Ankara’nın yüksek ticaret hacmi hem ulusal hem de küresel ölçekte üretim ve yatırım yapmak isteyen yatırımcılar ve girişimciler için bir fırsattır. 19.6 milyar ABD Dolarındaki dış ticaret hacmi ile Ankara 2019 yılı itibarıyla Türkiye’nin toplam dış ticaret hacminin yaklaşık %5’ini gerçekleştirmiştir. Ankara’daki önemli sektörler yapı ve ağır makineler, savunma ve havacılık, tıp teknolojileri ve bilgi ve iletişim teknolojileridir.¹³

Ülkenin merkezindeki konumu nedeniyle bölge önemli ticaret yollarının ve göç akımlarının tarihi bir kesişimi olmuştur. Tarih boyunca Ankara, egemenlik kurmak isteyen birçok güçlü ordunun savaşlarına tanık olmuştur. Şehir Romalılar zamanında önemli bir kültür, ticaret ve sanat merkeziydi ve Osmanlı zamanlarında doğuya giden kervan yolları üzerinde bulunan önemli bir ticaret merkeziydi. Fakat şehir en büyük önemine 19. Yüzyılda sahip olmuştur. Mustafa Kemal Atatürk, Kurtuluş Savaşı’nı yöneteceği yer olarak Ankara’yı seçtiğinde Ankara bir kez daha önemli bir Merkez haline gelmiştir. Savaştaki rolünün ve stratejik konumunun bir sonucu olarak 13 Ekim 1923’te Türkiye Cumhuriyeti’nin Başkenti olarak ilan edilmiştir. O güne kadar tavşanları, kedileri ve keçileri ile bilinen Ankara tüm devlet dairelerinin ve yabancı elçiliklerin İstanbul’dan taşınması ile birlikte Türkiye’nin coğrafi, siyasi ve idari merkezi haline gelmiştir.¹⁴

Orta Anadolu’nun kuzeybatısında yani Kızılırmak ve Sakarya nehirlerinin arasında “Türkiye’nin kalbinde” bulunan Ankara 850 metrelik rakıma sahiptir. Şehir, Anadolu Platosunun doğu kıyısında bulunmaktadır. 24.521 km² yüzölçümüne sahip olan şehir toplam yüzölçümü bakımından en büyük üçüncü şehirdir. Karasal iklime sahip olan şehirde soğuk ve karlı kışlar ve sıcak ve kuru yazlar yaşanır. Yaz aylarında ortalama sıcaklık 25 °C seyrederken kış aylarında ortalama 5 °C’dir. Temmuz ve Ağustos ayları en sıcak aylardır ve neredeyse hiç yağmur yağmaz. Nisan ve Mayıs ayları en çok yağışa sahip olan aylardır. Kasım ve 15 Mart tarihleri arasında kar yağışı yaygındır.

Projenin kapsamı içinde herhangi bir toprak satın alımı veya varlık kaybı beklenmemektedir. Üniversiteler tarafından yönetilen halihazırda belirlenen alanlar olduğundan dolayı geçim amaçlı etkinlikler için özel kişiler tarafından önceden kullanılmamış olan kamu arsası olarak kabul edilen teknokentlerde Eğitim Teknolojileri Yenilik Merkezi için yürütülmesi beklenen küçük yenileme çalışmaları mevcuttur. Aynı şekilde küçük yenileme çalışmaları mevcut tesisler/binalarda yürütüleceğinden herhangi kritik ve/veya doğal yaşam alanları (doğal kaynaklar) ve bilinen kültürel veya tarihi varlıklar zarar görmeyecektir.

5. Olası Çevresel ve Sosyal Etkiler ve Bunların Azaltılması

Proje genel olarak sunucu kapasitesini artırmak, acil durumlarda eğitim için dijital içerik geliştirme, öğretmen eğitimi ve veli rehberlik ve topluluk katılımı etkinlikleri için içerik geliştirmek amacıyla EBA platformunun BT altyapısının iyileştirilmesine odaklanacaktır. Bileşen 1 ve 2 altında büyük çaplı yapı işleri yapılmayacak ve sadece küçük çaplı yenileme etkinlikleri gerçekleştirilecektir. Ankara’daki ve gerekli olması halinde diğer illerdeki mevcut veri merkezlerinin kullanımı üzerinden BT altyapısını iyileştirme etkinliklerinin gerçekleştirilmesi ve Eğitim Teknolojileri Kuluçka ve Inovasyon Merkezi ve MÖL kurmak için yenileme çalışmalarının gerçekleştirilmesi sırasıyla Bileşen 1 ve Bileşen 2 için gerçekleştirilecek küçük yenileme çalışmalarını kapsayacaktır. Bileşen 2 altında bulunan Eğitim Teknolojileri Kuluçka ve Inovasyon

¹² Discover Ankara, Ankara Kalkınma Ajansı

¹³ <http://www.investinankara.org/>

¹⁴ <https://www.goturkey.com/destinations/ankara>

Merkezi ve MÖL uzaktan eğitimde materyal ve iletim teknolojilerinin geliştirilmesini desteklemek için teknoloji, eğitim, araştırma ve yenilik alanlarındaki yerleşmiş şirketleri, uzmanları, akademisyenleri, eğitim teknolojileri start-uplarını ve okul yöneticilerini/öğretmenleri bir araya getirmek için kurulacaktır. MEB, bu merkezi Ankara’da üniversite kampüsleri içinde bulunan teknokentlerden birinde kurmayı planlamaktadır. Eğitim teknolojileri içinde ortaklıkları teşvik etmek ve dijital içerik ve eğitim hizmetlerinin ulaştırılmasını desteklemek için Bileşen 2.2 altında proje ayrıca start-upların, şirketlerin, endüstri ortaklarının ve üniversitelerin katılımıyla yenilik ağı içinde eğitim kullanıcılarına yönelik olarak ürünleri, yazılımlar ve donanımları rest etmek ve geliştirmek için geliştirilecek olan dijital eğitim programları, materyaller ve diğer pedagojik araçlar için bir Ar-Ge Programı da geliştirilecektir.

Çevresel ve Sosyal Riskler

Ana çevresel konular geçici olup, kullanılacak olan veri merkezlerindeki küçük yenilemeler, donanım ve mobilyaların bulunacağı MÖL’lerdeki yenilemeler ve Eğitim Teknolojileri Kuluçka ve Inovasyon Merkezindeki küçük yenilemelerle ilgili konularla sınırlı olacaktır. Bu küçük yenileme ve onarım çalışmaları ise bazı kısımlara duvarların eklenmesi veya mevcut duvarların kaldırılması, elektrik kablolarının ve diğer kabloların döşenmesi, badana, yangın söndürme donanımının kurulması, aydınlatma, elektrik ve veri kablolama projeleri ile ilgili zeminin yükseltilmesi ve konferans odasının izolasyon sistemi ile sınırlı olacaktır. Gerekli olması durumunda bina içindeki mevcut donanım ve elektrik sistemi kaldırılabilir ve Türkiye’deki uygun kanunlar uyarınca imha edilebilir. Bu tür küçük yenileme çalışmaları ses, toz ve inşaat atıklarının (varsa asbest de dâhil olmak üzere) ortaya çıkmasına neden olabilir ve olası iş sağlığı ve güvenliği riskleri meydana getirebilir. Bunlar ise DB İSG Rehberleri uyarınca ulusal kanunlar uygulanarak kolaylıkla yönetilebilir.

Proje ayrıca uzaktan öğrenme platformu olan EBA’nın geliştirilmesi ile etkili öğrenim ve öğretimi desteklemek için donanımların satın alımını da finanse edecektir. BT donanımlarının kurulumu ve kullanımı ile ilgili olan çalışma ortamı enerji tüketimi, elektrik atım ortaya çıkması ve bunların imhası vb. yanı sıra iş sağlığı ve güvenliği risklerine yönelik sonuçlara da sebep olabilir. 5 milyon kullanıcıya ulaşmak için yeni geliştirilecek olan sistemin işleyişi ve çalışması ile ilgili olarak ele alınacak çevresel unsurların içinde verimli enerji kullanımı ve elektronik atık yönetimi gibi çevresel riskler ve etkiler bulunabilir.

Alt Bileşen 2.2 altında dijital eğitim programları, materyaller ve diğer pedagojik araçlara yönelik Ar-Ge Programı çerçevesinde finanse edilecek olan etkinliklerin çevresel yönleri projenin uygulanışı sırasında gerçekleştirilecek olan fizibilite çalışmalarının kapsamı içinde analiz edilecek ve ele alınacaktır.

Bu nedenle projenin çevresel riski “Orta” (bk. Ek V – Dünya Bankası’nın Proje Sınıflandırması) olarak derecelendirilmiştir) çünkü proje etkinlikleri ile ilgili olarak beklenen riskler ve etkiler geçicidir ve DB İSG Rehberleri, Uluslararası İyi Endüstri Uygulamaları (UIEU’ler), ulusal kanunlar ve alan özelindeki azaltma önlemlerinin uygulanması ile düzeltilebilir ve kolay şekilde yönetilebilir.

Projenin sosyal risk derecelendirmesi de “Orta”dır. Proje, EBA isimli MEB bağlı uzaktan öğrenme sisteminin geliştirilmesi ve yeni bir Dijital Eğitim Sistemi’nin (YDES) uygulanması hususunda önemli bir olumlu etkiye sahiptir ve erişimi iyileştirmeyi ve öğrenim kayıplarını en düşük seviyeye getirmeyi amaçlamaktadır. İnsan nüfusu ve/veya çevre üzerindeki olası riskler ve olumsuz etkilerin ciddi olmaması beklenmektedir. Ayrıca bu risk ve etkilerin geçici ve/veya düzeltilebilir olması beklenmektedir. Herhangi bir arsa istimlakı veya varlık kaybı beklenmemektedir ve Eğitim Teknolojileri Kuluçka ve Inovasyon Merkezine yönelik küçük yenileme çalışmalarının bir teknopark içinde yürütülmesi beklenmektedir. Teknoparklar hâlihazırda üniversiteler tarafından yönetilen belirli alanlar olduğundan geçim etkinliklerine yönelik olarak özel bireyler tarafından önceden kullanımı gerçekleştirilmemiş kamu arsası olarak kabul edilir. Bileşen 1 altındaki yatırımlar, güvenli ve sosyal mesafeli okullaşma için BT altyapısı ve bağlantının iyileştirilmesi için COVID-19’a Yönelik Acil Durum Bağlantısı ve BT Altyapısını kapsayacaktır. Bu noktada (i) BT Altyapısının Güçlendirilmesi, (ii) İçerik İletim Ağı Hizmetleri ve (iii) Okullar, Öğretmenler ve Öğrenciler için Geniş Bant Erişime Yönelik Kamu-Özel Ortaklıkları el alınacaktır. Bileşen 1 (BT iyileştirmesi) ve Bileşen 2.2 (Eğitim Teknolojileri Kuluçka ve Inovasyon Merkezi ve Mesleki Öğrenme

Laboratuvarının kurulması) temel olarak küçük yenileme çalışmaları içermektedir. İşçilik riskleri düşüktür ve düşük İSG riskleri bulunduran yenileme çalışmaları ile ilgilidir.

Olası riskler, hassas öğrenci gruplarını dışarıda bırakabilen uzaktan öğrenme sistemlerinin bağlamsal riskleri ile ilgilidir. Uzak alanlarda yaşayan, düşük sosyoekonomik ailelerden gelen, engelli, mülteci veya ana dili Türkçe olmayan öğrenciler ve evde eğitimi destekleme konusunda daha az yetkinliği ya da becerisi bulunan ebeveynleri olan öğrencilerin eğitim performansının gerisinde kalma riskleri mevcuttur. Bu nedenle COVID-19 pandemisi hem eğitim sistemindeki mevcut eşitsizlikleri ve farkları artırmakta hem de tüm öğrencilere ulaşılması hususuna yeni zorluklar eklemektedir. Bu zorluklar özellikle eşitsizlikle ilgili riskleri ele almak/azaltmak için bir takım önlemleri içeren ve Bileşen 3 altında proje uygulamasında izlenecek olan Bileşen 2 (detaylar için bk. Bölüm 3-ÇSS1) altında olmak üzere genel proje tasarımında ele alınmıştır. Ayrıca PKP de projenin uygulanışı boyunca sürekli, topluluk katılımı ve hassas grupların katılımına yönelik önemli bir araç görevi görecektir.

Yukarıda bahsedilen riskler ÇSS1, ÇSS2, ÇSS3, ÇSS4 ve ÇSS10 (bk. Bölüm 3) tarafından ele alınmaktadır. MEB PUB, çevresel ve sosyal risklerin proje işleyişinin her aşamasında azaltılmasının sağlanmasından esas olarak sorumlu olacaktır.

Azaltma Önlemleri – Küçük Yenileme Çalışmaları

MEB, PUB üzerinden MÖL de dâhil olmak üzere Eğitim Teknolojileri Yenilik Merkezine yönelik olarak kiralanacak olan veri merkezinde gerçekleşmesi öngörülen tüm küçük yenileme çalışmalarının, Ek IV'te verilen küçük yenileme çalışmalarına yönelik ÇSYP kontrol listesi kullanılarak hazırlanacak olan alan özelindeki ÇSYP'ler uyarınca yürütülmesini sağlayacaktır. MEB, binanın genel yapısını etkileyecek olan geniş çaplı yenilemelerden kaçınacaktır. Ayrıca MEB, Alana özel ÇSYP'lerin ilgili ihale belgelerinde ve iş sözleşmesinde bulunmasını sağlayacaktır. Yenilemelerle ilgili olan ve ÇSYP'lerde ele alınacak olan temel çevresel ve sosyal konular şunlardır:

- Katı atık (varsa e-atıklar da dâhil olmak üzere), ses, toz, atık su üretimi ve emisyon yönetimi;
- Tehlikeli maddelerin yönetimi (varsa asbest yönetimi de dâhil olmak üzere);
- İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) konuları (COVID-19 maruziyet endişeleri de dâhil olmak üzere);
- İşçilerle ilgili konular.

Azaltma Önlemleri – Veri Merkezlerinin İşletilmesi (Alt Bileşen 1.2 altında)

Alt Bileşen 1.2; veri merkezlerine yönelik gerekli donanım/hizmet, fizibilite çalışmaları ve teknik uzmanlık bilgilerinin satın alımlarını finanse edecektir. Fizibilite çalışmaları ayrıca yeni sistem ve ilgili BT altyapısı için elde edilebilir olan iklim değişikliğine dayanıklılık ve enerji verimliliği de dâhil olmak üzere çevresel ve sosyal etkileri ve sürdürülebilirliği de analiz edecektir. Ç&S ile ilgili önlemler ayrıca ulaşılan öğrenci sayısını 5 milyona yükseltmeye yönelik en uygun araçların seçiminde de ele alınacaktır.

MEB, PUB üzerinden Alt Bileşen 1.2 altındaki hizmetler için altyapı genişletilmesine yönelik fizibilite çalışmasının şartnamesinde çevresel ve sosyal unsurların da bulunmasını sağlayacaktır. Fizibilite çalışmasının şartnamesinde ele alınacak olan temel çevresel ve sosyal riskler ve etkiler şunlardır:

- **Enerji Tüketimi/Verimliliği:** Daha önce belirtildiği üzere enerji tasarrufu nedeniyle bulut bilişim gibi teknolojilerin kullanımından olumlu dışsallıklar beklenmektedir. Bu da enerji tüketimini azaltarak ve verimliliği artırarak karbon salınımında büyük oranda azalmaların gerçekleşmesini sağlayacaktır. Bulut bilişimin enerji kullanımını ve BT kullanımından kaynaklanan karbon salınımını azaltması hususundaki bazı temel faktörler şunlardır: (i) Dinamik Şartlandırma: Sunucu kapasitesini fiili talep ile daha iyi eşleştirerek boşa harcanan bilişim kaynaklarını azaltma, (ii) Çoklu Kiralama: çok sayıda kuruluşa ve ortak altyapıda kullanıcılara sunucu sağlayarak bağlı pik

yükünü yassılma, (iii) Sunucu Kullanımı: Sunucuları yüksek kullanım oranlarında çalıştırma ve (iv) Veri Merkezi Verimliliği: Daha iyi soğutma, güç iyileştirme vb. üzerinden güç kaybını azaltan gelişmiş veri merkezi altyapı tasarımlarını kullanma. MEB/PUB, alternatif çözümlerin karşılaştırılmasındaki fizibilite çalışması içinde daha düşük enerji kullanımı ve salınım için bu tür temel faktörlerin belirlenmesini ve analiz edilmesini sağlayacaktır.

- **İSG Konuları:** Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı diğer bakanlıklar ve paydaşlarla iş birliği üzerinden İSG hususunda sorumlu olan temel kurumdur ve ilgili yasaları geliştirir, uygular ve yürütür. Mevcut İSG Kanunu, yarı zamanlı çalışanlar, stajyerler ve çıraklar da dâhil olacak şekilde tüm çalışanların yanı sıra iş yeri ortamlarını ve endüstrileri (kamu ve özel) idare eder. Yasalar kapsamlıdır ve genel olarak tüm sektör ve çoğu endüstride uygulanır. Bakanlığın bir birimi olan İş Teftiş Kurulu, çalışma ve İSG kanunlarını yürütür ve düzenli İSG ve çalışma denetimleri gerçekleştirir.

Fizibilite çalışmasının kapsamı içinde ele alınacak olan konulardan biri de yangın ile ilgili önlemler üzerinedir. Veri merkezi ulusal düzenlemelerin (Binaların Yangından Korunması Yönetmeliği, Resmi Gazete, Sayı: 26735, 12 Aralık 2007) ve uluslararası yangın güvenlik standartlarının uygulanması yoluyla yangın çıkmasını önleyecek şekilde tasarlanmalıdır. Fizibilite çalışmalarının kapsamı içinde İSG konularının değerlendirmesindeki diğer temel konu da veri merkezinin işletilmesi ile ilgili olan elektrik tehlikeleridir.

MEB/PUB, veri merkezinin hem İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (Resmi Gazete No.28339, 30 Haziran 2012) ve ilgili yönetmelikler hem de Dünya Bankası Grubu ÇSG Rehberleri¹⁵ ve ilgili ÇSS'ler uyarınca işletilmesini sağlamalıdır.

- **E-Atık Üretimi ve İmhası:** Türkiye'de E-atık özel atık olarak kabul edilir ve Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği tarafından yönetilir. Bu yönetmelik, Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin Elektrikli ve Elektronik Eşyalardaki Belirli Tehlikeli Maddelerin Kullanımının Kısıtlaması hakkındaki 2002/95/EC sayılı Yönergesi ve Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar hakkındaki Avrupa Parlamentosu'nun 2002/96/EC sayılı yönergesine uyumlu olarak hazırlanmıştır. Elektrikli ve elektronik eşya prosedürleri, dağıtıcılar ve tüketiciler e-atıkların toplanması, saklanması, yeniden kullanımı, geri dönüştürülmesi ve kurtarılması ile ilgili çeşitli sorumluluklara sahiptir. Tüketiciler temel olarak (i) üreticiler ve belediyeler tarafından belirlenen esaslara dayanan Atık Elektronik ve Elektrikli Eşyaların ayrı bir şekilde toplanmasından, (ii) bu atıkların dağıtıcılar, belediyeler, üreticiler ve işleme tesisleri tarafından kurulan merkezlere iletilmesinden ve (iii) bu atıkların resmi olmayan toplayıcılara verilmemesinden sorumludur.

MEB/PUB, fizibilite çalışmasının kapsamı içinde veri merkezlerinin ulusal yönetmelikler ve UIEU'ler ile uyumlu olarak ve uygun olan şekilde Elektrik Atık Yönetim Planı uyarınca işletilmesini sağlayacaktır.

Azaltma Önlemleri – Ar-Ge Programı tarafından desteklenen etkinlikler (Bileşen 2 altında)

Eğitim Teknolojileri içindeki ortaklıkları teşvik etmek ve dijital içeriklerin ve eğitim hizmetlerinin iletimini desteklemek için Bileşen 2.2 altında; yenilik ağı içinde eğitsel kullanımlara yönelik ürünlerin, yazılımların ve donanımların test edilmesi ve geliştirilmesi için start-upların, şirketlerin, endüstri ortaklarının ve üniversitelerin katılımı ile geliştirilecek olan dijital eğitim programlarına, materyallere ve diğer pedagojik araçlara yönelik bir Ar-Ge programı da geliştirecektir. Bu Ar-Ge Programı'nın temel olarak malların (donanım) ve danışmanlık hizmetlerinin satın alımı için kullanılması beklenmektedir. Ar-Ge Programı'nın

¹⁵ https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/topics_ext_content/ifc_external_corporate_site/sustainability-at-ifc/policies-standards/ehs-guidelines#:~:text=The%20EHS%20Guidelines%20contain%20the,reasonable%20costs%20by%20existing%20technology.

ayrıntıları, uygulama düzenlemeleri ve çevresel ve sosyal konuların incelenmesi ve değerlendirilmesi Bileşen 2'nin bir parçası olarak proje uygulanışı sırasında gerçekleştirilecek olan fizibilite çalışmasının kapsamı içinde belirlenecektir.

MEB, PUB üzerinden Ar-Ge Programı tarafından desteklenecek olan etkinliklerin çevresel ve sosyal yönlerini ele almaya yönelik etkinliklerin Bileşen 2 altındaki fizibilite çalışmasının nihai şartnamesine dâhil edilmesini sağlayacaktır. Fizibilite çalışmaları ayrıntıları tanımlayacak ve Ar-Ge programı altında desteklenecek olan etkinliklerin çevresel ve sosyal yönlerini ele alacaktır.

Fizibilite çalışması şartnamesinde çevresel ve sosyal yönlerin ele alınmasına yönelik temel etkinlikler şunlardır:

- **Etkinliklerin Seçilmesi (Uygun Olmayan Etkinlikler):** Dünya Bankasının Ç&S Politikasına göre Banka, tüm projeleri dört ayrı sınıflandırmadan birine dâhil eder. **Çok Yüksek Riskli, Yüksek Riskli, Orta Riskli ya da Düşük Riskli** olan bu dört kategori; projenin türü, konumu, hassaslığı ve ölçeği, olası Ç&S risk ve etkilerin doğası ve büyüklüğü, Krediyi Alan Tarafın kapasitesi ve taahhütleri ve Ç&S azaltma önlemleri ve sonuçlarla ilgili olan diğer risk alanlarını göz önünde bulundurur (bk. Ek V –Dünya Bankası Proje Sınıflandırması).

Çok Yüksek Riskli ve Yüksek Riskli etkinliklere örnek olarak büyük yapı çalışmaları, tehlikeli kimyasalların büyük oranlarda kullanılmasıyla ilgili etkinlikler vb. verilebilir. Bu etkinlikler Ar-Ge Programı tarafından desteklenen etkinliklerin kapsamı için uygun değildir ve bu etkinliklerden kaçınılacaktır. Sadece **Orta Riskli** ya da **Düşük Riskli** olarak sınıflandırılan etkinlikler desteklenebilir.

Kaçınılacak diğer etkinlikler;

- (i) Arsa veya varlık satın alımını gerektiren etkinlikler,
 - (ii) Gönülsüz yer değiştirmeye neden olabilecek etkinlikler,
 - (iii) Çocuk çalıştırma ve zorla çalıştırma içerebilecek olan etkinlikler,
 - (iv) Hassas doğal ortamların büyük oranda dönüştürülmesini veya zarar görmesini içeren etkinlikler,
 - (v) Önemli olumsuz sosyal etkileri olabilecek ya da önemli sosyal çatışmalara neden olabilecek etkinlikler,
 - (vi) Kültürel miras üzerinde olumsuz etkisi olabilecek etkinlikler.
- **Türkiye'deki ÇED Yönetmeliği Gereklilikleri:** En son yayınlanan ÇED Yönetmeliği 25 Kasım 2014 tarihinde ve 29186 sayılı Resmi Gazete 'de yayınlanmıştır ve AB ÇED Yönergesi ile büyük ölçüde aynı doğrultudadır. Türk ÇED prosedürlerinin temel ilgili adımları seçme, kamuoyu fikrinin alınması, kapsam oluşturma, yayınlama ve denetlemedir. ÇED Yönetmeliği, projeleri iki kategoriye ayırır. Bunlar: (i) Ek I projeleri yani önemli olası etkileri olan ve ÇED gerektiren projeler ve (ii) Ek II projeleri yani çevre üzerinde önemli etkileri olabilen ya da olmayabilen projelerdir.

Türk ÇED Yönetmeliği'nin Ek I kısmında listelenen etkinliklerden kaçınılmalıdır ve fizibilite çalışmalarının kapsamı içinde Ar-Ge Programı tarafından desteklenen etkinlikler için yönetmelik gereklilikleri belirlenmelidir.

- **Olası Çevresel ve Sosyal Konular:** Olası çevresel ve sosyal risklerin veri merkezinin işletilmesinde tanımlananlara (yukarı bakınız) benzer olması beklenmektedir. Bunlar da enerji tüketimi/verimliliği, İSG konuları ve e-atık yönetimidir. Fakat sadece bunlarla sınırlı olmayabilir. Beklenen diğer Ç&S riskler ve etkilerin yanı sıra bu konular, Ar-Ge Programı tarafından

desteklenen etkinliklere bağı olarak fizibilite çalışmaları kapsamında ve veri merkezinin işletilmesi hususunda tanımlanan konular ele alınarak değerlendirilecekti. Tüm etkinlikler ulusal düzenlemelere (ulusal yönetmelik altında öngörülen İSG uygulamaları da dâhil olmak üzere), DB İSG Rehberleri ve UIEU'lere uygun olacaktır.

6. Çevresel ve Sosyal Yönetim Usulleri

Uygulayıcı kurum olarak MEB, YEĞİTEK içindeki PUB üzerinden projenin genel uygulanışından sorumludur. PUB; Proje'nin özellikle ilgili ÇSS'ler, Dünya Bankası Grubu'nun ÇSG Rehberleri, DSÖ COVID-19 Rehberleri ve bu ÇSYÇ olmak üzere Dünya Bankası'nın ÇSÇ'ye uygun olduğunun sağlanması da dâhil olmak üzere proje yönetimi ve desteği için günlük sorumluluklara sahip olacaktır. PUB, projenin ülke genelindeki çalışmaları için yeterince personele sahip olacaktır.

Bu ÇSYÇ'nin uygulanışı PUB tarafından aşağıdaki aşamalar üzerinden gerçekleştirilecektir:

Tarama:

MÖL de dâhil olmak üzere Eğitim Teknolojileri Yenilik Merkezi için kiralanacak olan binada kiralanacak olan veri merkezi için öngörülen küçük yenilemelerle ilgili Ç&S risklerini, DB ve PUB tarafından "**Düşük veya Orta Riskli**" ve seçilen MÖL'lere yönelik satın alma ve/veya kurma etkinlikleri "**Düşük Riskli veya Risksiz**" olarak sınıflandırılmıştır.

Küçük yenileme çalışmaları Türk ÇED Yönetmeliğine göre "Ek'lerde yer almayan/ÇED'siz" projedir (yani ÇED'den muafır).

İstihdam yaşı 18 ve üzeri olarak kabul edilecektir ve dolayısıyla proje tarafından finanse edilen etkinliklerin hiçbirinde çocuk çalıştırma ya da zorla çalıştırma mevcut olmayacaktır.

Çevresel ve Sosyal Değerlendirme:

PUB, Ek IV'te verilen küçük yenileme çalışmaları için ÇSYP kontrol listelerinden faydalanarak "**Düşük veya Orta Riskli**" olarak derecelendirilen küçük yenileme çalışmalarının her biri için Alana özel bir ÇSYP hazırlayacak ve bunların uygulanmasını sağlayacaktır. Fakat "**Düşük veya Risksiz**" olarak derecelendirilen diğer etkinlikler ulusal yönetmeliğe uygunluktan başka herhangi çevresel değerlendirme/belge gerektirmeyecektir.

Proje için hâlihazırda hazırlanmış olan PKP, proje tarafından finanse edilen tüm etkinliklere uygulanabilecektir.

PUB, hazırlanan belgelerin Dünya Bankası gerekliliklerini karşıladığına yönelik bir genel kalite güvence fonksiyonu gerçekleştirecektir. Alana özel ÇSYP'lerin incelenmesinde PUB ayrıca netliği, uygulanabilirliği ve uygunluğu onaylayacaktır.

İstişare ve Yayınlama:

COVID-19 sırasındaki sosyal mesafe gereği nedeniyle Ç&S araçlarına yönelik paydaş fikirlerinin alınması uygun olan zamanda PKP içindeki tüm talimatlar için sanal olarak yapılacaktır. PKP, proje ve projenin riskleri ve etkiler ile ilgili olarak bilgi alışverişi için temel paydaşları tanımlamış ev fikir almak için görüşmeler düzenlemiştir. Tüm araçlar bürolarda basılı kopyaları mevcut olmak üzere PUB web sitesinde de yayınlanacaktır. ÇSYP'lerin basılı kopyaları ayrıca yenileme alanlarında da bulundurulacaktır. Bu belgeler ayrıca DB web sayfasında da yayınlanacaktır.

Ç&S Planlarının İncelenmesi ve Onaylanması:

DB, ÇSYP'ler için ön inceleme gerçekleştirecek ve daha sonra onay verecektir. Projenin uygulanışı sırasında Banka PUB ile ortak bir şekilde anlaşmaya varabilir ve PUB ÇSYP'lerin ön incelemesini tamamlar ve Dünya Bankası nihai incelemeyi gerçekleştirir.

ÇSYP'ler, satın alma belgelerine eklenecektir ve yenileme çalışmalarını gerçekleştirmesi için seçilen Yüklenici ile yapılan sözleşmenin bir parçası olacaktır.

Uygulama:

MEB, PUB yoluyla araçların uygulanmasından sorumlu olacaktır.

7. ÇSYÇ'nin Uygulanması için Kurumsal Düzenlemeler ve Kapasite

Proje, YEĞİTEK içindeki PUB yoluyla MEB tarafından uygulanacaktır. YEĞİTEK SSDE Projesi için tüm uygulama, koordinasyon ve yönetim sorumluluklarına sahip olacaktır. YEĞİTEK'in proje uygulama kapasitesi belirlenecek bir SSDE PUB tarafından güçlendirilecektir. PUB uygulama planının, yıllık iş planının ve bütçenin hazırlanmasından, koordinasyondan, SSDE Program etkinliklerinin uygulanmasından ve ÇSÇ'nin gerekliliklerinin uygulanmasından sorumlu olacaktır. PUB, MEB içindeki teknik uzmanlar ve diğer teknik danışmanlar tarafından desteklenecektir. İlgili yapılar; teknik tasarım ve uygulama, genel idare, satın alma, mali yönetim ve ÇSÇ gerekliliklerinin uygulanmasından sorumlu olan ek personellerin/danışmanların alınması ile güçlendirilecektir. Ayrıca uygulamaya rehberlik sağlayacak olan ayrıntılı bir proje tanım belgesi de dahil olmak üzere belirli uygulama kılavuzları ve diğer yönetim kaynakları da geliştirilecektir.

YEĞİTEK projeyi yürütecek ve özellikle müfredat, pedagoji ve öğretmen geliştirme konuları için diğer Genel Müdürlüklerden (GM) ve özel destek (okul rehberliği, göçmenler için eğitim ve acil durumlarda eğitim vb.) sağlayan GM'lerden ve programlardan destek alacaktır. YEĞİTEK ve PUB MEB'in diğer GM'lerinin yanı sıra ulusal ve uluslararası dış ortaklarla yakın bir şekilde koordinasyon gerçekleştirecektir.

Projenin ilgili unsurlarının iletiminin koordinasyonu İl Millî Eğitim Müdürlükleri (İl MEM) ve İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerinin (İlçe MEM) desteğiyle güçlendirilecektir. Yerel seviye ve okul seviyesi özelinde esas aktörler kamu okulları olacaktır ve İl MEM ve İlçe MEM'ler tarafından yetki verilen, komut verilen ve izlenen kamu okullarının yönetimleri (OY'ler) uzaktan eğitime okul seviyesindeki aktif katılımdan sorumlu olacaktır. İl MEM'ler ve İlçe MEM'ler ile birlikte OY'ler uzaktan eğitim etkinliklerinin planlanması ve izlenmesi için ve ayrıca öğretmenlerin, velilerin ve öğrencilerin geri bildirimlerinin alınması için EBA platformundan yararlanacaktır.

SSDE Projesi, MEB'in yönetim tecrübesinin yanı sıra 18 Kasım 2019 tarihinde uygulanmaya başlayan Okullarda Afet Risk Yönetimi (DRMIS) Projesi ve MEB İnşaat ve Emlak Dairesi Başkanlığı içindeki bir PUB tarafından uygulanan Dirençli Eğitim Altyapısı (EIR) Projesi gibi Dünya Bankası tarafından finanse edilen projelerin uygulanmasındaki deneyimlerden faydalanacaktır.

Fakat YEĞİTEK için bu Proje DB tarafından finanse edilen ve DB ÇSÇ altında uygulanan ilk proje olacaktır. Bu nedenle müşterinin proje ile ilgili çevresel ve sosyal riskleri/etkileri yönetme bakımından ek desteğe ihtiyacı bulunmaktadır. Bu bakımdan PUB içinde **tam zamanlı bir çevresel ve tam zamanlı bir sosyal uzman** bulunacaktır. Banka yeni ÇSÇ ve ilgili ÇSS'ler hakkında PUB Ç&S ekibine eğitim sağlayacaktır.

Bir DRM-EiE Yürütme Kurulu (YK), genel olarak krizlere ve bugün COVID-19 krizine yanıt vermek için MEB'in uygulamalarının koordinasyonunu, izlemesini ve uygulamasını gözetmek için kurulmuştur. Bu Kurulun başkanlığını gerekli olması halinde Bakan Vekilliği seviyesindeki bir heyetle Millî Eğitim Bakanı gerçekleştirecektir. YK, acil durum sırasında MEB'in eğitim yanıtının genel uygulanışı ve koordinasyonundan sorumlu olacaktır, sorumlu PUB'lara İşletimsel konularla ilgili yetki verecektir ve farklı birimler arasındaki etkileşimleri de kolaylaştıracaktır. Temel Eğitim, Ortaöğretim, Mesleki ve Teknik Eğitim, Din Öğretimi, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlükleri SSDE Projesi tarafından

sağlananlar da dâhil olmak üzere MEB tarafından sağlanan politikalar, rehberler ve hizmetler hakkında okullara bilgilerin verilmesini koordine etmekten sorumlu olacaktır.

PUB'un sorumlulukları aşağıda verilmiştir:

- Proje altında finansman için uygunluk ile ilgili proje tarafından yüklenen tüm etkinliklerin incelenmesi
- Özellikle ÇSYP'ler olmak üzere hazırlanan belgelerin Dünya Bankası gerekliliklerini karşıladığından emin olmak için genel bir kalite güvence işlevi gerçekleştirmek ve açık, uygulanabilir ve uygun olduğunu onaylamak,
- ÇSYÇ ve PKP istişare ve yayımlama etkinliklerini gerçekleştirmek
- Proje uygulanışı sırasında Banka'nın PUB ile ortak onayını sağlamak için ÇSYP'lerin önceden değerlendirmesini gerçekleştirmek
- Proje etkinlikleri, çıktıları ve sonuçları ile ilgili ilerlemeler bakımından izleme ve değerlendirme (İ&D)etkinliklerinden sorumlu olmak
- ÇSTP her bir maddesi için Banka'ya çeyrek dönemlik proje uygulama raporları sunmak
- Şikâyet Mekanizmasının işleyişi de dâhil olmak üzere ilgili paydaş katılım etkinliklerini yürütmek
- Proje uygulanması üzerinden yüklenicileri denetlemek

PUB'un sorumlu olduğu diğer konular:

- Tüm küçük yenileme çalışmalarının alana özel hazırlanmış ÇSYP'lere uygun şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak
- Alana özel ÇSYP'lerin iş sözleşmelerinde bulunmasını sağlamak
- Çevresel ve sosyal konuların Alt bileşen 1.2 altındaki hizmetlerin BT altyapısının geliştirilmesi için Fizibilite Çalışmasının nihai şartnamelerine dahil edilmesini sağlamak,
- Alternatif çözümlerin karşılaştırılmasında fizibilite çalışması içinde daha düşük enerji kullanımı ve salınım için önemli faktörlerin belirlenmesini ve analiz edilmesini sağlamak (alt bileşen 1.2 altındaki fizibilite çalışmaları)
- Veri Merkezinin hem İş Sağlığı ve Güvenliği kanunlarına hem de Dünya Bankası'nın ÇSG Rehberlerine uygun olarak yürütülmesini sağlamak
- Veri merkezinin ulusal mevzuat ve UİEU'lere uygun olarak bir Elektronik Atık Yönetim Planı üzerinden yürütülmesini sağlamak (alt bileşen 1.2 altındaki fizibilite çalışmaları)
- Ar-Ge Programı tarafından desteklenen etkinliklerin çevresel ve sosyal yönlerini ele alan görevleri Bileşen 2 altındaki fizibilite çalışmasının nihai şartnamesi içine dahil edilmesini sağlamak

Bütçe

Yürütücü Kurumun kapasitesinin geliştirilmesi ve PUB'un güçlendirilmesi ve izlenmesi ile ilgili bütçe projedeki Bileşen 3 altında bulunmaktadır..

8. İzleme ve Raporlama

PUB İzleme ve Değerlendirme (İ&D) etkinliklerinden, proje etkinlikleri, çıktıları ve sonuçları ile ilgili ilerlemelerin gözetilmesinden sorumlu olacaktır. PUB yoluyla MEB (a) belirli göstergelerle ilgili tüm verilerin toplanmasından ve birleştirilmesinden, (b) sonuçların değerlendirilmesinden ve (c) her bir uygulama misyonu öncesinde ve düzenli olarak sonuçların DB'ye raporlanmasından sorumlu olacaktır.

Yükleniciler tarafından PUB'a gönderilecek olan aylık raporlar ve PUB tarafından Banka'ya gönderilecek olan çeyrek raporlar olmak üzere iki tür rapor olacaktır:

- (i) **Aylık Raporlar:** Küçük yenileme çalışmalarını gerçekleştirecek olan yükleniciler yükledikleri her bir etkinlikler ilgili olarak PUB'a aylık raporlar sunacaktır. Bu raporların içinde ÇSYP'lerin uygulanışı ile ilgili ilerlemeler ve istatistikler, yerel çağrı merkezleri ile ilgili istatistikler, ŞM üzerinden alınan tüm şikâyetler ve bunların çözümleri ile ilgili bilgiler ve diğer her türlü ilgili bilgiler bulunacaktır.

- (ii) **Çeyrek Dönemli Raporlar:** PUB, ÇSTP içindeki her bir taahhüt ile ilgili olarak Banka'ya proje uygulaması ile ilgili genel bir rapor sunacaktır. Bu raporlar Proje'nin çevresel, sosyal, sağlıkla ve güvenlikle ilgili performansı, bunlarla sınırlı olmayacak şekilde ÇSTP'nin uygulanışı, ÇSTP tarafından gerekli kılınan Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi (ÇSYÇ) ve Ç&S belgelerinin hazırlanma ve uygulanma durumu, her bir küçük iyileştirme çalışması aktivitesinin özeti, paydaş katılımı etkinlikleri ve şikâyet mekanizmasının/mekanizmalarının performansı ve şikâyet kayıt listesi ile ilgili bilgileri içerecektir.

Ayrıca tüm önemli çevresel ve sosyal kazalar (ölüm, kayıp zamanlı kaza, çevredeki sızıntılar vb.) ile ilgili olarak küçük yenileme çalışmalarının yüklenicisi 3 iş günü içinde MEB'e bilgi verecek ve MEB bilgiyi alır almaz kazayla ilgili olarak Dünya Bankası'nı bilgilendirecektir (en geç 3 iş günü içinde). Temel neden analizi, alınan önlemler ve telafi tedbirleri de dâhil olan kaza raporu 30 iş günü içinde MEB'e gönderilecektir ve MEB kaza raporunu Dünya Bankasına ileticektir. Ayrıca MEB sorunları Dünya Bankasına bildirme amacıyla gerekli durumlarda kendi bulgularını çeyrek dönemlik raporlar içinde Dünya Bankası'na ileticektir. Dünya Bankası'nın projeye yönelik Görev Ekibi bazen ve gerekli olduğunda proje gözetiminin bir parçası olarak proje sahalarını ziyaret eder.

9. Paydaş Katılımı

Paydaş tanımları, iletişim yöntemi, konu ve şikâyet mekanizmasının ayrıntılarının bulunduğu projeye yönelik bir PKP hazırlanmıştır. PKP'ye paydaş katılımı ve ŞM ile ilgili ayrıntılı gereklilikler için burada atıfta bulunulmuştur.

10. Şikâyet Mekanizması (ŞM)

MEB'in MEBİM (#444 0 632) isimli bir çağrı merkezi mevcuttur ve bu çağrı merkezi aynı zamanda MEB çalışanları, öğretmenler, veliler ve öğrenciler için bakanlık seviyesinde bir şikâyet mekanizması olarak da görev yapmaktadır. MEB tarafından sağlanan tüm eğitim hizmetleri ile ilgili istekler, talepler, şikâyetler 18 personeli bulunan ve profesyonel olarak yönetilen bu iletişim merkezi üzerinden yanıtlanmaktadır (2018). Bu iletişim merkezi ayrıca dijital eğitim platformu olan EBA ile ilgili sorunları da çözmektedir. 23 Mart-28 Nisan 2020 tarihleri arasında verilen uzaktan eğitim sırasında EBA platformuna yönelik ani talepler nedeniyle toplam ailelerden, vasilerden, öğretmenlerden ve öğrencilerden toplam 65.643 başvuru (istek/talep/şikâyet vb.) alınmıştır.

EBA platformuna ve MEBİM iletişim merkezindeki bekleme sürelerinin azaltılmasına yönelik talepler neticesinde MEB (YEĞİTEK), sadece EBA platformuna yönelik hizmet verecek bir çağrı merkezi kurmaya karar vermiştir. Bu çağrı merkezi SSDE projesi altında finanse edilecektir.

Hedef gruplar ayrıca CİMER (Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezini) hattını da MEBİM hizmetine ek bir şikâyet çözüm mekanizması olarak kullanmışlardır. EBA platformu ile ilgili alınan yaklaşık 1.000 CİMER başvurusu da MEB'e iletilmiş ve MEB personeli tarafından belirlenen zaman çerçevesinde yanıtlanmıştır. CİMER'de yaklaşık 30 kişi çalışmaktadır.

Hem MEBİM hem CİMER, zamanında çözülmeyen şikâyetler için kurumlara ceza uygulamaktadır.

Proje kapsamı içinde mevcut şikâyet mekanizması olan MEBİM İletişim Merkezi; öğretmenlerden, MEB çalışanlarından, velilerden, öğrencilerden ve EBA platformunun diğer paydaşlarından gelen şikâyet ve talepleri toplamak ve değerlendirmek için belirli proje ihtiyaçları doğrultusunda uygun hale getirilen ve EBA'ya özel bir çağrı merkezinin eklenmesi ile desteklenecektir.

Proje'nin şikâyet mekanizmasının yapısı üç seviyeden oluşacaktır:

1. **EBA Çağrı Merkezi Seviyesi:** Bu çağrı merkezi mevcut MEBİM çağrı merkezine ek olarak kurulacaktır. Bu Merkez etkili bir şikâyet mekanizması elde etmek için sadece Bakanlığın uzaktan eğitim platformu olan EBA ile ilgili istekleri/önerileri/şikâyetleri ele alacaktır. Şikâyet mekanizmasının topluluk seviyesinde veliler/vasiler ve öğretmenler için erişilebilir olmasını

sağlamak için söz konusu kişilerin MEB'in il millî eğitim müdürlüklerinde çalışan belirlenmiş şikâyet merkez noktalarına şikâyetlerini/geri bildirimlerini iletmek seçenekleri olacaktır. Yeni çağrı merkezi kurulduğunda ve bu çağrı merkezinin iletişim bilgileri belirlendiğinde PKP güncellenecek ve yeniden kamu istişaresi için yayınlanacaktır.

2. **PUB Seviyesi, YEĞİTEK:** EBA çağrı merkezinden yanıt gelmediği veya yanıtın tatmin edici olmadığı durumlarda şikâyet veya geri bildirim sahiplerinin konuyu takip etmek için doğrudan PUB ile iletişime geçme seçeneği bulunacaktır. PUB şikâyet merkez noktası/noktaları proje ve bileşenleri ile ilgili olan şikâyetler ve sorunlardan sorumlu olacaktır. PUB Direktörü incelemelerden ve onaylayıcı bulgulardan sonra nihai kararını verecektir.
3. **Temyiz Mekanizması:** Şikâyet hala çözülmemişse şikâyeti yapan kişi Bakanlık seviyesinde proje içindeki daha yüksek bir şikâyet mekanizmasına gidebilir/temyizde bulunabilir. Eğer kişi kararı tatmin edici bulmamışsa şikâyetini Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi'ne ya da uygun mahkemelere taşıyabilir.

EBA platformu için ayrı bir proje ŞM olarak kurulacak olan yeni çağrı merkezinden bağımsız olarak çalışan şikâyetleri için MEB'in MEBİM hattı kullanılacaktır. Buna ek olarak MEB'in ayrıca iş yerlerinde gerçekleşen cinsel sömürü ve istismar/cinsel şiddet (Cİ/CS) ile ilgili konuları ele almak üzere MEB çalışanları için bir süreci de mevcuttur. Herhangi bir çalışanın Cİ/CS konuları ile ilgili bir şikâyeti olması halinde çalışan bu tür durumların ülkedeki ulusal sisteminde ele alınma şeklinde belirtildiği üzere iş yerindeki üstüne başvurabilir ya da doğrudan emniyet merkezlerine gidebilir. Yeni şikâyet mekanizmasının içeriği ve usulleri Cİ/CS ile ilgili bu tür durumlar için bir bildirim hattına sahip olacak ve tamamen gizli bir şekilde işleyecektir.

ŞM'nin ayrıntıları PKP'de belirlenmiştir ve ayrıca Proje Uygulama Kılavuzu'na da yansıtılmıştır.

11. ÇSYÇ'nin Yayınlanması ve İstişare

Paydaş katılımına yönelik gerekliliklerle tutarlı olarak ve COVID-19 karantina ve sokağa çıkma yasaklarını göz önünde bulunduran bu bölüm, istişare sürecini ve projeye özel bilgilerin bu ÇSYÇ ve her bir proje etkinliği ile ilgili olarak nasıl yayınlanacağını tanımlamaktadır. Proje için ayrı olarak hazırlanan bu PKP ile tutarlı olan bu bölüm, PUB ile etkilenen topluluk ve paydaşlar arasındaki iletişimin nasıl elde edileceğini açıklamaktadır.

COVID-19 salgınının ve yayılma mekanizmasının doğasının kısıtlamalarına rağmen ilk istişare kamu makamları olan MEB GM'leri, İl MEM'ler, İlçe MEM'ler, öğretmenler, okul yöneticileri, öğrenciler, vasiler, veliler ve STK'lar çevrimiçi kanallar üzerinden (resmi internet sitesi duyuruları, sosyal medya, resmi yazılar, e-postalar) açılmıştır. PKP gereğinde proje, COVID-19 ve diğer ilgili konularla ilgili olan bilgilerin yayınlanması ile farklı durumlara ve gerekliliklere uygun hale gelecektir.

Kamu istişaresi ve yayınlanma ile ilgili ilk strateji ve SEP altında tanımlanmıştır ve projenin uygulanışı boyunca takip edilecektir.

Dahası aşağıda verilen rehberler hazırlık aşamasında olan projeler için DB tarafından paydaş istişaresi ve katılımı gerçekleştirirken uygulanmaları için tavsiye edilmiştir:

- Ülkedeki COVID-19 durumunun proje alanındaki yayılımının ve virüsün yayılmasını önlemek için devlet kurumları tarafından getirilen kısıtlamaların incelenmesi,
- Özellikle önerilen katılım yaklaşımları, yöntemleri ve şekilleri olmak üzere PKP'nin incelenmesi ve çeşitli katılım etkinliklerin yürütülmesinde olası virüs yayılma risklerinin değerlendirilmesi,
- PUB üyelerinin sosyal davranış ve iyi hijyen uygulamaları ile ilgili anladıklarını ifade etmeleri ve herhangi bir paydaş katılım organizasyonundan önce bu tür hijyen uygulamalarının uygulanması usullerine sahip olması,

- Umuma açık duruşmalar, çalıştaylar ve topluluk toplantıları gibi kamu toplanmalarından (ulusal kısıtlamalar göz önünde bulundurularak) kaçınmak ve proje kurumları ve faydalanıcılar/etkilene kişiler arasındaki doğrudan etkileşimi asgari seviyede tutmak,
- Eğer daha küçük çağlı toplanmalara izin veriliyorsa odak grup toplantısı gibi daha küçük oturularda istişareleri gerçekleştirmek. Bu toplantılara da izin verilmemesi durumunda toplantıları WebEx, Zoom ve Skype toplantıları gibi online kanallar üzerinden gerçekleştirmek için tüm uygun çabalarda bulunmak,
- İletişim araçlarını çeşitlendirme ve sosyal medya ve online kanalları daha fazla kullanmak. Mümkün ve uygun olan durumlarda paydaş türlerine ve kategorilerine göre amacına uygun olan ve ayrı olarak kurulan online platformlar ve sohbet grupları oluşturmak,
- Paydaşların online kanallara erişimi olmaması veya bu kanalları sık kullanmaması halinde geleneksel iletişim kanallarını (TV, gazete, radyo, ayrı telefon hatları, kamu duyuruları ve posta) kullanmak,
- Projenin hazırlık aşamasında büyük toplantıların ve çalıştayların gerekli olduğu durumlarda sanal çalıştaylar tasarlamak için online iletişim araçlarını kullanmak,
- Online etkileşimin zor olduğu durumlarda bilgiler (mevcut olması halinde) Facebook, Twitter, WhatsApp grupları, proje web sayfaları gibi dijital platformlar üzerinden ve geleneksel iletişim araçları (TV, gazete, radyo, telefon aramaları, posta) üzerinden dağıtılabılır. Bunlar gerçekleştirilirken geri bildirim için posta ve/veya ayrı bir telefon hattı üzerinden sağlanmasına yönelik mekanizmalar açık bir şekilde tanımlanır. Tüm iletişim kanallarının paydaşların nasıl geri bildirim ve önerilerini sağlayabileceklerini açık bir şekilde belirtmesi gerekmektedir.

ÇSYÇ hem MEB internet sayfasında hem de Dünya Bankası internet sayfasında 19 Ekim 2020 tarihinde yayınlanmıştır ve görüşler alınacaktır. İki hafta boyunca yorumlara açık olacaktır. İletişim e-postası, telefon, adres ve sosyal ağ hesabı yorumların gönderilmesi için mevcut olacaktır.

İstişare süreci ve sonuçları ÇSYÇ içinde bulunacaktır.

Ekler

- I. Kısaltmalar
- II. Ulusal Çevre Mevzuatı ve Uluslararası Anlaşmalar ve Sözleşmeler
- III. Kaynak Listesi: COVID-19 Rehberleri
- IV. Küçük Yenileme Çalışmaları için ÇSYP Kontrol Listesi
- V. Dünya Bankası'nın Proje Sınıflandırması

12. Kısaltmalar

AB	Avrupa Birliği
AOA	Avrupa ve Orta Asya
Ar-Ge	Araştırma ve Geliştirme
BM	Birleşmiş Milletler
BOH'lar	Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar
CDC	Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi
COVID-19	Koronavirus Hastalığı 2019
CŞ	Cinsel Şiddet
Ç&S	Çevresel ve Sosyal
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
ÇSÇ	Çevresel ve Sosyal Çerçeve
ÇSEA	Çevresel ve Sosyal Etki Analizi
ÇSG	Çevre, Sağlık ve Güvenlik
ÇSS	Çevresel ve Sosyal Standart
ÇSYÇ	Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi
ÇSYP	Çevresel ve Sosyal Yönetim Planı
ÇŞB	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
ÇYU	İş Yönetim Usulleri
DB	Dünya Bankası
DRMIS	Okullarda Afet Risk Yönetimi
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
EBA	Eğitim Bilişim Ağı (Online Eğitim Sistemi)
ECDC	Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi
EEEA	Elektrikli ve Elektronik Eşya Atıkları
EIR	Dirençli Eğitim Altyapısı
EiE	Acil Durumlarda Eğitim
GKAS	Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler
GM	Genel Müdürlük
IaaS	Hizmet Olarak Altyapı
İDA	İçerik Dağıtım Ağı
İl MEM	İl Milli Eğitim Müdürlüğü
İlçe MEM	İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
İSG	İş Sağlığı ve Güvenliği
KKD	Kişisel Koruyucu Donanım
LAYS	Öğrenime Göre Ayarlanmış Okullaşma Yılı
M&E	İzleme ve Değerlendirme
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MÖL	Mesleki Öğrenme Laboratuvarı
MT'ler	Merkez Teşkilatlar
OY	Okul Yönetimi
PaaS	Hizmet Olarak Platform
PDO	Proje Geliştirme Hedefi
PKP	Paydaş Katılım Planı
PUB	Proje Uygulama Birimi
PUK	Proje Uygulama Kılavuzu
SB	Sağlık Bakanlığı
SSDE	Güvenli Okullaşma ve Uzaktan Eğitim
ŞM	Şikâyet Mekanizması
UIEU	Uluslararası İyi Endüstri Uygulamaları
YEĞİTEK	Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

YK	Yürütücü Kurum
YK	Yürütme Kurulu

I. Ulusal Çevre Mevzuatı ve Uluslararası Anlaşmalar ve Sözleşmeler

Ulusal Çevre Mevzuatı

Çevre Kanunu ve ilgili yönetmeliklere ek olarak diğer kanunlar da çevrenin, kaynakların ve kültürel ve doğal varlıkların korunmasını ve muhafazasını, kirliliğin önlenmesini ve kontrolünü, kirliliğinin önlenmesine yönelik tedbirlerin uygulanmasını, sağlık, güvenlik ve çalışma konularını düzenlemektedir. Bu kanunlardan bazıları aşağıda verilmiştir:

- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (Kanun Sayısı: 2863, Onay Yılı: 1983)
- Enerji Verimliliği Kanunu (Kanun Sayısı: 5627, Onay Yılı: 2007)
- Orman Kanunu (Kanun Sayısı: 6831, Onay Yılı: 1956)
- Yeraltı Suları Hakkında Kanun (Kanun Sayısı: 167, Onay Yılı: 1960)
- İş Kanunu (Kanun Sayısı: 4857, Onay Yılı: 2003)
- Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu (Kanun Sayısı: 5403; Onay Yılı 2005)
- Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu (Kanun Sayısı: 6537; Onay Yılı 2014)
- Belediye Kanunu (Kanun Sayısı: 5393, Onay Yılı: 2005)
- Büyükşehir Belediyesi Kanunu (Kanun Sayısı: 5216, Onay Yılı: 2004)
- Milli Parklar Kanunu (Kanun Sayısı: 2873, Onay Yılı: 1983)
- İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (Kanun Sayısı: 6331, Onay Yılı: 2012)
- Mera Kanunu (Kanun Sayısı: 4342, Onay Yılı: 1998)
- Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (Kanun Sayısı: 1593, Onay Yılı: 1930)
- Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (Kanun Sayısı: 5510, Onay Yılı: 2006)

Çevre Kanunu ve diğer tamamlayıcı kanunlarla aynı doğrultuda olan bazı yönetmelikler, genelgeler ve kararlar 1983 yılından bu yana yayınlanmaktadır. Bu yönetmeliklerin, genelgelerin ve kararların kapsamlı (hepsini içermeyebilir) bir listesi aşağıda verilmiştir:

Hava Kalitesinin Kontrolü ve Yönetimi

- Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 31 Mayıs 2017, Sayısı: 30082.
- Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 13 Ocak 2005, Sayısı: 25699.
- Egzoz Gazı Emisyonu Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 11 Mart 2017, Sayısı: 30004.
- Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 20 Aralık 2014, Sayısı: 29211.
- Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 6 Haziran 2008, Sayısı: 26898.

Çevre Yönetimi, İzinler ve Planlama

- Çevre Denetimi Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 21 Kasım 2008, Sayısı: 27061.
- Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 25 Kasım 2014, Sayısı: 29186.
- Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 11 Kasım 2008, Sayısı: 27051.
- Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 10 Eylül 2014, Sayısı: 29115.
- İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 10 Ağustos 2005, Sayısı: 25902.

Sağlık ve Güvenlik

- İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği, Resmi Gazete tarihi: 29 Mart 2013, Sayısı: 28602.
- İlk Yardım Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 29 Temmuz 2015, Sayısı: 29429.
- Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 16 Haziran 2004, Sayısı: 25494.
- Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 11 Eylül 2013, Sayısı: 28762 (24 Haziran 1992 tarihli ve 92/58/EEC sayılı AB Konseyi Yönergesi).
- Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 2 Temmuz 2013, Sayısı: 28695 (11 Kasım 1989 tarihli ve 89/656/EEC sayılı AB Konseyi Yönergesi).
- Geçici veya Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 23 Ağustos 2013, Sayısı: 28744
- İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 25 Nisan 2013, Sayısı: 28628
- Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 12 Ağustos 2013, Sayısı: 28733
- Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 15 Mayıs 2013, Sayısı: 28648
- İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği Resmi Gazete tarihi: 9 Aralık 2003, Sayısı: 25311) (6 Haziran 1989 tarihli ve 89/391/EEC sayılı AB Konseyi Yönergesi)
- Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 24 Mart 2000, Sayısı: 23999

Kimyasalların ve Diğer Tehlikeleri Maddelerin Yönetimi

- Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 11 Aralık, 2013, Sayısı: 28848, mükerrer.
- Zararlı Maddeler ve Karışımlara İlişkin Güvenlik Bilgi Formları Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 3 Aralık 2014, Sayısı: 29204.
- Kimyasalların Envanteri ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 26 Aralık 2008, Sayısı: 27092 (mükerrer).

Doğanın Korunması

- Mera Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 31 Temmuz 1998, Sayısı: 23419.
- Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 4 Nisan 2014, Sayısı: 28962.
- Av ve Yaban Hayvanlarının ve Yaşam Alanlarının Korunması, Zararlılarıyla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 24 Ekim 2005, Sayısı: 25976.

Gürültü Kontrolü ve Yönetimi

- Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 4 Haziran 2010, Sayısı: 27601.
- Dışarıda Kullanılan Donanımların Çevreye Verdikleri Gürültüye Dair Yönerge Resmi Gazete tarihi: 30 Haziran 2016, Sayısı: 29758.

Toprak Kalitesinin Kontrolü ve Yönetimi

- Toprak Korunması ve Arazi Kullanımı Hakkında Yönerge, Resmi Gazete tarihi: 15 Aralık 2005, Sayısı: 26024.
- Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Yönelik Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 8 Haziran 2010, Sayısı: 27605.

Atık Yönetimi

- Atık Yönetimi Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 2 Nisan 2015, Sayısı: 29314.
- Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 26 Mart 2010, Sayısı: 27533.
- Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 18 Mart 2004, Sayısı: 25406.
- Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 25 Ocak 2017, Sayısı: 29959.
- Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 27 Aralık 2017, Sayısı: 30283.
- Atık Pil ve Akümülatörlerin kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 31 Ağustos 2004, Sayısı: 25569.
- Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 30 Temmuz 2008, Sayısı: 26952.
- Sıfır Atık Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 12 Temmuz 2019, Sayısı: 30829.
- Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 11 Mart 2015, Sayısı: 29292.
- Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 22 Mayıs 2012, Sayısı: 28300.

Su Kalitesinin Kontrolü ve Yönetimi

- Yeraltı Suları Tüzüğü, Resmi Gazete tarihi: 8 Ağustos 1961, Sayısı: 10875.
- Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 22 Mayıs 2015, Sayısı: 29363.
- İçme Suyu Elde Edilen veya Elde Edilmesi Planlanan Yüzeysel Suların Kalitesine Dair Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 29 Haziran 2012, Sayısı: 28338.
- İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 7 Mart 2013, Sayısı: 28580.
- Tehlikeli Maddelerin Su ve Çerçevesinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 26 Kasım 2005, Sayısı: 26005.
- Lağım Mecrası İnşası Mümkün Olmayan Yerlerde Yapılacak Çukurlara Dair Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 19 Mart 1971, Sayısı: 13783.
- Yerüstü Su Kalitesi Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 15 Nisan 2015, Sayısı: 29327.
- Kentsel Atıksu Arıtımı Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 8 Ocak 2006, Sayısı: 26047.
- Atıksu Toplama ve Uzaklaştırma Sistemleri Hakkında Yönetmelik Resmi Gazete tarihi: 6 Ocak 2017, Sayısı: 29940.
- Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 31 Aralık 2004, Sayısı: 25687.

Genel

- Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği, Resmi Gazete tarihi: 18 Mart 2018, Sayısı: 30364 (mükerrer).
- Ozon Tabakasını İncelten Maddelere İlişkin Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 7 Nisan 2017, Sayısı: 30031.
- Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına Dair Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 27 Ekim 2011, Sayısı: 28097.
- Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 18 Ağustos 2010, Sayısı: 27676.
- Özel Güvenlik Hizmetlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, Resmi Gazete tarihi: 26 Eylül 2009, Sayısı: 27358.

Uluslararası Anlaşmalar ve Sözleşmeler

Çevrenin, kültürel mirasın korunması ve biyolojik kaynakların korunmasına ilişkin Türk ulusal politikası Türkiye tarafından imzalanan ya da onaylanan ilgili uluslararası anlaşmalar esasında şekillenmiştir. Türkiye tarafından onaylanan ilgili çevre, İSG ve uluslararası çalışma anlaşmaları ve sözleşmeleri aşağıda verilmiştir:

- Tehlikeli Atıkların Sınırlar Ötesi Taşımının ve Berterafının Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesi
- Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Korumaya İlişkin Bern Sözleşmesi
- Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (CITES)
- Uzun Menzilli Sınırlar Ötesi Hava Kirliliği Sözleşmesi
- Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi
- Avrupa Peyzaj Sözleşmesi
- Kuşların Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme
- Ozon Tabakasını İncelten Maddelere İlişkin Montreal Protokolü
- Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Paris Sözleşmesi
- Özellikle Su Kuşları Yaşana Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Ramsar Sözleşmesi
- Kalıcı Organik Kirleticiler Hakkında Stockholm Sözleşmesi
- Özellikle Afrika'da Ciddi Kuraklık ve/veya Çölleşmeye Maruz Ülkelerde Çölleşme ile Mücadele için Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
- Birleşmiş Milletler (BM) İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (Kyoto Protokolü)
- BM (Rio) Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi
- Ozon Tabakasının Korunmasına Dair Viyana Sözleşmesi
- ILO İş Sağlığı ve Güvenliği Sözleşmesi
- İş Sağlığı Hizmetleri Sözleşmesi
- İş Teftiş Sözleşmesi
- İş Sağlığını ve güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesi
- En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliği Sözleşmesi

II. Kaynak Listesi: COVID-19 Rehberleri

DSÖ Rehberleri

Kamuya Tavsiyeler

- DSÖ sosyal mesafe, solunum hijyeni, kişisel karantina ve tıbbi tavsiye alınması ile ilgili kamuya tavsiyeler vermektedir ve bunlar DSÖ internet sitesinde bulunabilir:
<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public>

Teknik Rehberler

- 19 Mart 2020 tarihinde yayınlanan Yeni koronavirüs (nCoV) enfeksiyonundan şüphe edilen durumlarda sağlık hizmetleri sırasında bulaşmanın önlenmesi ve kontrolü,
- 1 Nisan 2020’de yayınlanan Hijyen Uygulamalarının İyileştirilmesi için Üye Devletlere Tavsiyeler,
- 2018’de yayınlanan Sağlık hizmeti veren tesislerde bulaşmanın önlenmesi ve kontrolü (kısıtlı kaynakları olan ortamlara odaklanarak),
- 18 Mart 2020’de yayınlanan Koronavirüs hastalığı 2019 (COVID-19) ile ilgili laboratuvar biyogüvenlik rehberi,
- 2014’te yayınlanan Laboratuvar Biyogüvenlik Kılavuzu, 3. baskı,
- 19 Mart 2020’de yayınlanan Örnek toplama ve gönderme de dahil olmak üzere COVID-19 için laboratuvar testleri,
- 21 Mart 2020’de yayınlanan 4C's Bulaşma Senaryolarına Göre Önceliklendirilmiş Laboratuvar Test Stratejisi,
- 24 Mart 2020’de yayınlanan COVID-19 bağlamında bir ölü beden güvenli yönetimi için Bulaşma Önleme ve Kontrol,
- 11 Şubat 2020’de yayınlanan COVID-19 salgını ile ilgili olarak seyahat eden kişilerin geri dönüşleri ve karantinaları için önemli bilgiler,
- 17 Nisan 2020’de yayınlanan Kamp olmayan ortamlardaki mülteciler ve göçmenler için COVID-19'a hazırlık, önleme ve kontrol,
- 18 Mart 2020’de yayınlanan Koronavirüs hastalığı (COVID-19) salgını: iş güvenliği ve sağlığı bilgileri de dahil olmak üzere sağlık çalışanlarının hakları, rolleri ve sorumlulukları,
- 4 Nisan 2020’de yayınlanan Oksijen kaynakları ve COVID-19 tedavi merkezlerindeki dağılımı,
- 16 Mart 2020’de yayınlanan Risk Bilgilendirme ve Topluluk katılımı Eylem Planı Rehberi COVID-19 Hazırlık ve Yanıt,
- 19 Mart 2020’de yayınlanan Koronavirüs hastalığı (COVID-19) için sınırlama bağlamında kişilerin karantinasına yönelik bilgiler,
- 19 Mart 2020’de yayınlanan Sağlık tesisleri ve toplulukta COVID-19 vaka yönetimi için işletimsel bilgiler,
- 27 Şubat 2020’de yayınlanan Kişisel koruyucu donanımların koronavirüs hastalığı 2019 (COVID-19) için akılcı kullanımı,
- 19 Mart 2020’de yayınlanan İşyerinizi COVID-19'a hazır hale getirme,
- 19 Mart 2020’de yayınlanan COVID-19 için su, hıfzıssıhha, hijyen ve atık yönetimi,
- 2014’te yayınlanan Sağlık etkinliklerinden ortaya çıkan atıkların güvenli yönetimi,
- 19 Mart 2020’de yayınlanan Yeni koronavirüs (COVID-19) salgını bağlamında toplulukta, evde ve sağlık merkezlerinde gerçekleşen bakım sırasında maske kullanımı hakkında tavsiye,
- 26 Mart 2020’de yayınlanan COVID-19 salgını sırasında Engelli Bilgileri,

DÜNYA BANKASI GRUBU REHBERLERİ

- 20 Mart 2020'de yayınlanan Teknik Not: Kamu toplantıları yapma noktasında kısıtlamalar olan durumlarda DB tarafından desteklenen projelerde Kamu İstişareleri ve Paydaş Katılımı,
- 25 Mart 2020'de yayınlanan Teknik Not: COVID-19 Etkinliklerine Destek Olması için Askeri Güçlerin Kullanımı,
- 7 Nisan 2020'de yayınlanan ÇSC/Koruma Önlemleri Geçici Notu: Yapı/İnşaat İşi Projeleri için COVID-19 Bilgileri,
- Mart 2020'de yayınlanan HNP COVID Yanıt Etkinlikleri için Cİ/Ş ile ilgili Teknik Not,
- 6 Nisan 2020'de yayınlanan İş Yerinde COVID-19 Sağlık Risklerinin Önlenmesi ve Yönetilmesi ile İlgili IFC Müşterileri için Geçici Tavsiye,
- 6 Nisan 2020'de yayınlanan COVID-19 Bağlamında Çalışanların Desteklenmesi ile İlgili IFC Müşteri için Geçici Tavsiye,
- 6 Nisan 2020'de yayınlanan Krize Yanıt ile İlgili Şirket Liderliği için IFC Bilgi Notu: COVID-19 Pandemisi ile Mücadele,
- 30 Nisan 2020'de yayınlanan Sağlık Merkezleri için DBG ÇSS Rehberleri,

ILO REHBERLERİ

- 23 Mart 2020'de yayınlanan ILO Standartları ve COVID-19 ile İlgili SSS, (uluslararası çalışma standartları ve COVID-19 ile ilgili en sık sorulan soruların yanıtlarının derlemesi)

MFI REHBERLERİ

- ADB COVID-19 Pandemisi Sırasında Bulaşıcı Tıbbi Atıkların Yönetilmesi
- COVID-19 ile İlgili Altyapı Projeleri için IDB Yatırım Rehberi: Hızlı Bir Yatırım Profili ve Karar Çerçevesi
- 31 Mart 2020'de Yayınlanan KfW DEG Çalışanlar için COVID-19 Rehberi,
- 23 Mart 2020'de yayınlanan CDC Grubu Çalışanlar için COVID-19 Rehberi,

III. Küçük Yenileme Çalışmaları için ÇSYP Kontrol Listeleri¹⁶

BÖLÜM 1: Genel Proje ve Alan Bilgileri

GENEL	
Ülke	Türkiye
Proje adı	
Proje ve etkinliklerin kapsamı	
ALAN TANIMI	
Alan adı	
Alanın konumunu açıklayın	Ek 1: Alan Haritası [] E [] H
Arsa kime ait?	
Varsa coğrafi, fiziksel, biyolojik, jeolojik, hidrografik ve sosyoekonomik bağlam	
Hastane, sağlık merkezi birimi, okul, ev gibi en yakın hassas alıcıların konumları ve bunlara yakınlık durumu	
Varsa özellikle kırmataş, su, taş olmak üzere olası madde kaynaklarının konumları ve bunlara yakınlık durumu	
MEVZUAT	
Kanalizasyon sistemi, elektrik, su ağı, vb. gibi proje tarafından kullanılan altyapıları tanımlayın	
Proje etkinliğine uygulanan ulusal & yerel mevzuatı & izinleri tanımlayın (örneğin 1/1000 veya 1/5000 ölçekli ana plan düzenlemeleri,, inşaat/yenileme izinleri, bina izinleri vb.)	
KAMU İSTİŞARESİ	
Kamu istişare sürecinin ne zaman / nerede gerçekleştiğini tanımlayınız	
Paydaşlar tarafından ortaya konulan sorun ve endişelerin kısa özeti	

¹⁶ Bu ekte bulunan kontrol listeleri temel etki ve azaltma önlemlerini göstermekte fakat tamamını içermemektedir. Etki değerlendirmesi ve azaltma planlaması her bir alt proje için uygun şekilde düzenlenmelidir.

BÖLÜM 2: Çevresel/Sosyal İnceleme

ÇEVRESEL/SOSYAL İNCELEME			
Alan etkinlikleri aşağıdakilerden herhangi birini içerecek mi?	Etkinlik/Konu	Durum	Tetiklenmiş Eylemler
	A. Bina ıslahı ve küçük yenileme	☐ Evet ☐ Hayır	Varsa aşağıdaki Bölüm A'ya bakınız
	B. Tehlikeli veya zehirli maddeler ¹⁷	☐ Evet ☐ Hayır	Varsa aşağıdaki Bölüm B'ye bakınız
	C. Trafik ve Yaya Güvenliği	☐ Evet ☐ Hayır	Varsa aşağıdaki Bölüm C'ye bakınız

BÖLÜM 3: Koruma Önlemleri

ETKİNLİK	PARAMETRE	KORUMA ÖNLEMLERİ KONTROL LİSTESİ
0. Genel Koşullar	Tasarım/Planlama faktörleri Bildirim Kaynak Verimliliği	(a) MEB evrensel erişim kavramını ¹⁸ mevcut yapıların tasarımına ve yenilemelerine/tadilatına uygulayacaktır. (b) Tesisler (veri merkezi, merkez, vb.) ulusal mevzuat (Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete Sayısı: 26735, Onay Tarihi: 12 Aralık 2007) ve uluslararası seviyede kabul edilen yaşam ve yangın güvenlik standartlarını uygulayarak yangınları önlemen için tasarlanacaktır. (c) Yapılar uygun şekilde sismik direnç bakımında kontrol edilecektir. 14.07.2007 tarihinde 26582 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan ve 01.01.2019 yılında yürürlüğe giren "Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik ve 18.03.2018 yılında 30364 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın "Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği" katı bir şekilde uygulanacaktır. (d) İlgili yerel ve çevre ile ilgili makamlar ve topluluklara gelecek etkinlikler ile ilgili bilgi verilecektir. (e) Halk, alanlarda COVID-19 hususunda alınan tedbirler de dahil olmak üzere yapılacak çalışmalarla ilgili uygun medya kullanılarak ve/veya halkın erişebileceği alanlarda (çalışma sahaları da dahil olmak üzere) bilgilendirilecektir. (f) Yenileme ve/veya tadilat için yasal olarak gerekli olan tüm izinler alınacaktır. (g) Yüklenici herhangi önemli bir kaza gerçekleşmesi halinde 3 iş günü içinde MEB'e bilgi verir. MEB bilgilendirildiğinde derhal Dünya Bankasına tüm önemli kazalar (kazalar, sızıntılar, ölüm vb.) ile ilgili bilgi verir (en geç 3 iş günü içinde) ve düzeltici eylem planı ile birlikte kaza inceleme raporunu Dünya Bankası'na 30 iş günü içinde iletir.

¹⁷ Zehirli / tehlikeli maddelerden bazıları asbest, zehirli boyalar, zehirli çözücüler, kurşun boyasının çıkarılması için kullanılan maddeler ve benzeridir.

¹⁸ Evrensel erişim farklı durumlarda ve çeşitli koşullar altında tüm yaşta ve tüm becerilere sahip olan insanlar için engelsiz erişim anlamına gelir.

ETKİNLİK	PARAMETRE	KORUMA ÖNLEMLERİ KONTROL LİSTESİ
		(h) MEB ve Yüklenici diğer kaynakların yanı sıra enerji, su ve hammaddelerin etkili tüketimini iyileştirmek için Teknik ve mali olarak uygulanabilir tedbirleri uygulayacaktır.
A. Genel Islah ve/veya Küçük Yenileme Etkinlikleri	Hava Kalitesi	(a) Bazı bölümlerin/duvarların küçük çaplı yıkımının dışında başka bir büyük çaplı yıkım etkinliği olmayacaktır. Uygun toz giderme yöntemleri gerekli şekilde uygulanacaktır. (b) Toz miktarını en az seviyede tutmak için çevredeki ortam (kaldırımlar, yollar) moloz bulundurulmayacaktır. (c) Sahada yapıların/atık materyalin açık bir şekilde yakımı gerçekleştirilmeyecektir. (d) Sahada yapı makinelerinin gereksiz fazla kullanımı gerçekleştirilmeyecektir.
	Gürültü ve Titreşim	(a) Yenileme/tadilat çalışmaları sırasındaki gürültü, ilgili mevzuatta tanımlanan zamanlarla sınırlandırılacaktır. (b) İşlemler sırasında jeneratörlerin, hava kompresörlerinin ve diğer elektrikli mekanik donanımların motor kapakları kapalı tutulacaktır ve donanım yaşam alanlarında/hassas alanlardan olabildiğince uzak tutulacaktır. (c) Gürültü ve titreşimle ilgili etkiler ilgili standartlar uyarınca kontrol edilecektir.
	Atıksu	(a) Sahada ortaya çıkacak olan atık su mümkün olması ve yerel makamlar tarafından onaylanması halinde kanalizasyon sistemine bağlanacaktır. Eğer mümkün değilse 19.03.1971 tarihinde 13783 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan “Lağım Mecrası İnşası Mümkün olmayan Yerlerde Yapılacak Çukurlara Ait Yönetmelik” uyarınca dayanıklı olan septik tanklarda tutulacaktır. Tankta toplanan atık su kanalizasyon araçları tarafından düzenli olarak boşaltılacak ve bertaraf işlemi atık su altyapı sistemine sahip olan belediye ile yapılacak olan protokol uyarınca sağlanacaktır. (b) Saha/yapı araçları ve makineleri sadece belirlenen alanlara yıkanacaktır.
	Atık Yönetimi	(a) Ortaya çıkacak olan atıklar atık yönetim hiyerarşisi (önleme, azaltma, yeniden kullanma, enerji geri kazanımı, imha) uyarınca yönetilecektir. (b) Atık toplama ve uzaklaştırma yolları ve sahaları tüm etkinliklerden beklenen tüm büyük atık türleri için tanımlanacaktır. (c) Tüm katı atık türleri çevre mevzuatı gereğince toplanacak ve uzaklaştırılacaktır. (d) Atık su uzaklaştırma kayıtları, tasarlanan uygun yönetimin kanıtı olarak saklanacaktır. (e) Uygun olan zamanda Yüklenici uygun ve kullanılabilir olan materyalleri (asbest hariç) yeniden kullanabilir ve geri dönüşüm sürecinden geçirebilir. (f) Yakma fırını ve atıksu arıtım çalışmaları gibi sahada atık yönetim tesisleri bulunmayacaktır. (g) Sadece ayrılmış atıklar (örneğin tehlikeli/tehlikeli olmayan, geri dönüştürülebilir/geri dönüştürülemeyen) geçici olarak, sahadan nihai olarak uzaklaştırılana kadar ilgili mevzuat tarafından belirlenen standartları karşılayan belirlenen alanlarda tutulabilir.

ETKİNLİK	PARAMETRE	KORUMA ÖNLEMLERİ KONTROL LİSTESİ
		<p>(h) Atık geri dönüştürme, ulaştırma ve uzaklaştırma işlemleri ruhsatlı şirketler ve/veya ilgili belediyeler tarafından yürütülecektir.</p> <p>(i) Ortaya çıkacak olan e-atıklar ayrı olarak toplanacak ve Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliğine (Resmi Gazete tarihi: 22 Mayıs 2012, Sayısı: 28300). Göre ilgili toplama alan(lar)ına iletilecektir.</p> <p>(j) Atıklar resmi olmayan toplayıcılara verilmeyecektir.</p> <p>(k) Kişisel hijyen malzemeleri/malzeme atıkları (örneğin tek kullanımlık maske, eldiven) Çevre ve Şehircilik Bakanlığının COVID-19 Önlemleri Çerçevesinde Kişisel Hijyen Malzemeleri Atıklarının Yönetimine Dair 202/12 sayılı Genelgesi uyarınca toplanacak, geçici olarak saklanacak ve atık işleme tesislerine nakil edilecek ve ulaştırılacaktır.</p>
	<p>Çalışma (Proje sahalarına giren çalışanlar, enfekte olan birlikte çalışılan kişiler, Topluluğa/genel halka enfeksiyon bulaştıran çalışanlar)</p>	<p>(a) Yapı/yenileme sahasının içinde ve dışındaki hareketlerin en aza indirilmesi/kontrol edilmesine ilişkin yolların ele alınması.</p> <p>(b) Çalışanların sahada konaklamaları durumunda çalışanlardan inşaat/yenileme alanının dışındaki kişilerle minimum temasta bulunmalarının istenmesi veya sözleşme süreleri boyunca sahadan ayrılmalarının yasaklanması.</p> <p>(c) Çalışanların işe başlamadan önce çalışmaya uygun olduklarının onaylanması ve bilinmeyen sağlık sorunları olan veya başka bir risk altında olan çalışanlara özel önem gösterilmesi.</p> <p>(d) Çalışanların ve sahaya giren diğer kişilerin ateşlerinin ölçülmesi ve kayıt altına alınmasıyla da sahaya girmeden önce ya da sahaya girerken kendilerinin beyanda bulunmalarının sağlanması.</p> <p>(e) Öksürme kuralları, el hijyeni ve sosyal mesafe tedbirleri gibi COVID-19 özelindeki belirli hususlara odaklanarak işe başlamadan önce çalışanlara günlük bilgilendirmelerin yapılması.</p> <p>(f) Çalışanlardan olası semptomlara (ateş, öksürük) karşı kendilerini izlemelerinin istenmesi ve semptomları bulunmayı ya da kendilerini iyi hissetmemeleri halinde şeflerine bilgi vermelerinin istenmesi.</p> <p>(g) Etkilenen bir alandan gelen bir çalışanın ya da enfekte bir kişiyle temasta bulunan bir çalışanın sahaya 14 gün boyunca girmesinin önlenmesi.</p> <p>(h) Hasta çalışanların sahaya girmesine engel olunması bu çalışanların gerekli olması halinde yerel sağlık tesislerine gönderilmesi ya da 14 gün boyunca evde karantinede kalmalarının istenmesi.</p> <p>(i) İstihdam sırasında çalışanlarla paylaşılacak olan çalışma kurallarının hazırlanması.</p> <p>(j) Çalışanların şikâyet mekanizmasına iletişim bilgileri sağlanacaktır.</p>
	<p>İş Sağlığı ve Güvenliği (İşçi Güvenliği ve COVID-19'a)</p>	<p>(a) Tüm etkinlikler hem İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (Resmi Gazete Sayısı:28339, Onay Tarihi: 30 Haziran 2012) ve ilgili yönetmelikler hem de Dünya Bankası Grubu'nun İSG Rehberleri uyarınca uygulanacaktır.</p> <p>(b) Yüklenici tüm çalışmaların güvenli ve disiplinli bir şekilde yürütüleceğini ve çevredeki yaşam alanları ve ortamlara en az risk yansıtacak durumda tasarlanacağını resmi olarak kabul eder.</p>

ETKİNLİK	PARAMETRE	KORUMA ÖNLEMLERİ KONTROL LİSTESİ
	maruz kalma endişeleri)	<p>(c) Yüklenici çalışanlar için güvenli bir çalışma ortamı sağlayacak ve uluslararası en iyi uygulamalar ve Sağlık Bakanlığı ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından sağlanan COVID-19 ile ilgili sağlık ve güvenlik tedbirleri de dahil olmak üzere Türk Mevzuatı uyarınca uygun kişisel koruyucu donanımları (KKD) sağlayacaktır (her zaman baret kullanımı, gerekli olan durumlarda maske, koruyucu gözlük, kemer ve güvenlik ayakkabısı vb. kullanımı)</p> <p>(d) Yüklenici iş sağlığı ve güvenliğinden sorumlu olması için ilgili sertifikalara ve deneyime sahip olan personeli görevlendirecektir.</p> <p>(e) Yenileme çalışmaları başlamadan önce yürütülecek olan tüm işler için bir Risk Değerlendirmesi gerçekleştirilecektir. İlgili usuller ve planlar ("Acil Durum Planları" da dahil olmak üzere) uygulanacaktır. Hem Risk Değerlendirmesi hem de Acil Durum Yanıt Planları COVID-19 risklerini ve ilgili durumlarda diğer bulaşıcı hastalık risklerini göz önünde bulunduracaktır.</p> <p>(f) Sahalarda uygun işaretlerin kullanılması sağlanacak ve çalışanlara uymaları gereken önemli kurallar ve düzenlemeler ile ilgili bilgi verilecektir.</p> <p>(g) Çalışanlar için çalışma sahası ve gerçekleştirilecek işlerle ilgili olası riskleri belirten çalışma kuralları da dâhil olmak üzere İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) eğitimleri ve iş güvenliği toplantıları gerçekleştirilecektir. Bunların arasında çalışanlara COVID-19 semptomları, nasıl korunması gerektiği ve semptomlar görüldüğünde ne yapılması gerektiği ile ilgili düzenli eğitimlerin verilmesi bulunacaktır.</p> <p>(h) Hem eğitimler hem de kazalar (ölümler, kayıp zamanlı kazalar, sızıntı, yangın, pandemi veya salgın hastalıklar, sosyal huzursuzluk vb. de dahil olmak üzere) önemli olaylar kayıt altına alınacaktır.</p> <p>(i) COVID-19 da dahil olmak üzere herhangi bir salgın veya pandemi/bulaşıcı hastalık durumunda Sağlık Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından sağlanan rehberlik, yönergeler ve tavsiyelere uygun hareket edilecek ve tüm ilgili gerekli tedbirler hem çalışanların için hem de çalışma yerleri için iş sağlığı ve güvenliği bakımından alınacaktır.</p>
B. Zehirli Maddeler	Asbest yönetimi	<p>(a) Sahada asbest bulunması durumunda tehlikeli madde olduğu açık bir şekilde işaretlenecektir.</p> <p>(b) Mümkün olması halinde en az seviyede maruz kalınması için asbest uygun bir şekilde saklanacak ve kapalı tutulacaktır.</p> <p>(c) Uzaklaştırılmasından (eğer uzaklaştırma gerekliyse) önce asbest, asbest tozunu en aza indirmek için bir ıslatıcı ile ıslatılacaktır.</p> <p>(d) Asbest, yetenekli ve deneyimli çalışanlar tarafından idare edilecek ve uzaklaştırılacaktır.</p> <p>(e) Asbest maddesi geçici olarak saklanıyorsa atıklar güvenli bir şekilde kapalı ortamlarsa tutulur ve uygun şekilde işaretlenir. Asbestin sahadan yetkisiz bir şekilde uzaklaştırılmaması için güvenlik önlemleri alınır.</p> <p>(f) Uzaklaştırılan asbest yeniden kullanılmayacak ve ulusal mevzuat uyarınca ruhsatlı bir tesis tarafından imha edilecektir.</p>

ETKİNLİK	PARAMETRE	KORUMA ÖNLEMLERİ KONTROL LİSTESİ
	Zehirli / tehlikeli atık yönetimi	<p>(a) Tüm zehirli ve tehlikeli maddelerin sahada geçici olarak saklanması durumunda sağlam saklama ortamları kullanılacak ve uygun etiketler kullanılarak maddenin içeriği, özellikleri ve nasıl kullanılması gerektiği belirtilecektir.</p> <p>(b) Tehlikeli maddelerin saklandığı konteynırlar, sızdırmaz konteynırlara yerleştirilerek dökülme ve sızdırma gibi riskler önlenecektir.</p> <p>(c) Atıklar özel ruhsatı olan taşıyıcı firmalar tarafından taşınacak ve ruhsatlı bir tesise ulaştırılacaktır.</p> <p>(d) Tehlikeli içeriklerden veya çözücülerden oluşan boyalar ve kurşunlu boyalar kullanılmayacaktır.</p> <p>(e) Yenileme ve yapım işler sırasında ortaya çıkan atık/kullanılmış floresan lambalar ruhsatlı bir tesis tarafından uzaklaştırılacaktır.</p>
C. Trafik ve Yaya Güvenliği	Yapı/yenileme etkinliklerinden kamu trafiğine ve yayalara yönelik doğrudan ya da dolaylı tehlikeler	<p>(a) Eğer yenileme veya tadilat çalışmaları işletimsel olarak herkese açık binalarda gerçekleştiriliyorsa ve bu binalara erişim bina içindeki diğer girişlere yönlendirilmişse gerekli yapılar evrensel erişim uygulamaları düşünülerek şekillendirilecek/yapılacak/kurulacaktır.</p> <p>(b) Ulusal düzenlemeler uyarınca Yüklenici sahanın uygun bir şekilde güvenli duruma getirilmesini ve yapı/yenileme ile ilgili trafiğin düzenlenmesini sağlar. Bunların bazıları aşağıdadır:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ İşaretlerle gösterme, uyarı işaretleri, bariyerler ve trafik yönünü değiştirilmesi: saha net bir şekilde görülebilir olacaktır ve halk olası tehlikelere karşı uyarılacaktır ▪ Özellikle saha erişimi ve saha yanındaki yoğun trafik için trafik yönetim sistemi ve personelin eğitimi ▪ Yapı çalışmalarının trafiği aksattığı noktalarda yayalar için güvenli geçişler ve kaldırımların temini ▪ Çalışan saatlerinin yerel trafik örüntülerine göre düzenlenmesi, örneğin önemli ulaşım etkinliklerinden yoğun saatlerde veya hayvan geçişinin olduğu saatlerde kaçınılması

BÖLÜM 4: İzleme Planı

Faz	Ne (Parametre izlenecek mi?)	Nerede (Parametre izlenecek mi?)	Nasıl (Parametre izlenecek mi?)	Ne zaman (Sıklığı /ya da sürekliliği tanımlayın)	Neden (Parametre izlenecek mi?)	Maliyet (Proje bütçesinde yer almıyorsa)	Kim (İzlemeden sorumlu mu?)
Etkinlik hazırlık sırasında (<i>yenileme öncesi</i>)							

Etkinlik uygulama sırasında (<i>yenileme</i>)								
--	--	--	--	--	--	--	--	--

IV. Dünya Bankası'nın Proje Sınıflandırması

Dünya Bankası'nın Ç&S Politikasına göre projeler **Çok Yüksek Riskli**, **Yüksek Riskli**, **Orta Riskli** veya **Düşük Riskli** şeklinde dört sınıflandırmadan birine dahil olur. Buna karar verilirken projenin türü, konumu, hassaslığı ve ölçeği gibi ilgili olası risk ve etkiler, olası Ç&S risk ve etkilerinin doğası ve büyüklüğü, Krediyi Alan Taraf'ın kapasitesi ve taahhüdü ve Ç&S koruma önlemleri ve çıktılarının iletilmesi ile ilgili olabilecek diğer risk alanları göz önünde bulundurulur.

Aşağıda verilenler göz önünde bulundurularak projenin riskleri ve etkileri bütünlük bir şekilde ele alındıktan sonra proje **Çok Yüksek Riskli** olarak sınıflandırılır:

- a. Projenin insan nüfusu veya çevre üzerinde geniş çeşitlilikte büyük olumsuz riskler oluşturması muhtemeldir. Bunun sebebi projenin karmaşık yapısı, ölçeği (büyük veya çok büyük) veya projenin konumunun(konumlarının hassaslığı olabilir. Bu da Proje ile ilgili olan risklerin etkilerin aşağıdaki özelliklerin çoğuna ya da tamamına sahip olup olmadığı göz önüne alınarak belirlenir:
 - (i) Uzun vadeli, kalıcı ve/veya geri döndürülemez (örneğin önemli doğal alanların kaybı veya sulak alanların durumunun değiştirilmesi) ve projenin doğası nedeniyle tamamen kaçınılması imkansız,
 - (ii) Büyüklük ve/veya uzamsal boyut bakımından yüksek (etkilenmesi olası olan coğrafi alanın büyük veya çok büyük veya nüfusun yoğun veya çok yoğun olması),
 - (iii) Önemli olumsuz kümülatif etkiler,
 - (iv) Önemli olumsuz sınır ötesi etkiler ve
 - (v) İnsan sağlığına ve/veya çevreye yönelik ciddi olumsuz etkiye sahip olma olasılığı (örneğin kazalar, zehirli atık vb. nedeniyle).
- b. Etkilenmesi olası olan alanın yüksek değere veya hassaslığa sahip olması. Örneğin hassas ve değerli ekosistemler ve yaşam alanları (yüksek biyoçeşitlilik değeri nedeniyle yasal olarak korunan ve uluslararası olarak değerli kabul edilen alanlar), Yerlilerin/Tarih Boyunca Yeterince Hizmet Alamamış Sahra Altı Afrika Alanındaki Geleneksel Yerel Toplulukların ve diğer hassas azınlıkların yaşadığı yerler ve hakları, kapsamlı veya karmaşık gönülsüz yer değiştirme veya arsa satın alımı, yoğun nüfusa sahip olan kentsel alanlar veya kültürel miras üzerindeki etkiler.
- c. Projenin bu büyük ÇS risk ve etkilerinden bazıları önlenemez ya da belirli koruma önlemleri karmaşık koruma önlemleri, etkileri kanıtlanmamış koruma önlemleri, dengeleyici önlemler veya teknolojiler veya karmaşık sosyal analiz ve uygulama gerektirir.
- d. Projenin olumsuz sosyal etkilerinin ve ilgili koruma önlemlerinin önemli sosyal karmaşaya sebep olacağı, veya insan güvenliğine zarar vereceği veya belirli riskler getireceği ile ilgili bazı önemli endişeler bulunmaktadır.
- e. Projenin veya sektörün konumunun geçmişinde huzursuzluk bulunmaktadır ve güvenlik güçlerinin etkinlikleri ile ilgili bazı endişeler mevcut olabilir.
- f. Proje, rekabet halindeki kuruluşların yetkileri ile ilgili önemli bir belirsizliğin bulunduğu veya mevzuatın veya yönetmeliklerin karmaşık proje risk ve etkilerini yeterince ele almadığı ya da uygulanan mevzuatta değişikliklerin yapıldığı ya da yaptırımların zayıf olduğu yasal veya düzenletici bir ortamda geliştirilmektedir.
- g. Krediyi Alan Taraf'ın ve uygulayıcı kurumun karmaşık projelerdeki geçmiş deneyimi kısıtlıdır, ÇS konuları ile ilgili geçmiş performansları projenin olası risk ve etkileri göz önünde bulundurulduğunda önemli zorluk ya da endişeler ortaya çıkarmaktadır.
- h. Paydaş katılımı ile ilgili olarak Proje taraflarının kapasitesi, taahhüdü ve geçmiş performansı ile ilgili önemli endişeler mevcuttur.
- i. Proje'nin kontrolü dışında olan ve projenin ÇS performans ve çıktıları üzerinde önemli etkilere sahip olabilecek olan bir takım faktörler mevcuttur.

Aşağıda verilenler göz önünde bulundurularak projenin riskleri ve etkileri bütünlük bir şekilde ele alındıktan sonra proje **Yüksek Riskli** olarak sınıflandırılır:

- a. Proje Çok Yüksek Riskli projeler kadar karmaşık olmayabilir, ÇŞ ölçeği ve etkisi daha küçük olabilir (büyük veya orta) ve konumu çok hassas bir alanda olmayabilir ve bazı risk ve etkiler önemli olabilir. Buna karar verilirken olası risklerin ve etkilerin aşağıdaki özelliklerin çoğuna ya da tamamına sahip olup olmadığı göz önünde bulundurulur:
 - (i) Genellikle geçici, tahmin edilebilir ve/veya geri döndürülebilirdir ve projenin doğası bu etkilerden kaçınma veya bu etkileri geri alma olasılığını dışarıda bırakmaz (büyük yatırımlar ve geniş zaman gerekebilir),
 - (ii) Projenin olumsuz sosyal etkilerinin ve ilgili koruma önlemlerinin kısıtlı derecede sosyal karmaşa ve insan güvenliğine zarar veya risk teşkil edebileceğine yönelik endişeler mevcuttur,
 - (iii) Büyüklük ve/veya uzamsal alan bakımından orta seviyeli (etkilenmesi muhtemel olan coğrafi alan ve nüfus yoğunluğu orta veya büyüktür),
 - (iv) Kümülatif ve/veya sınır ötesi etkiler olası olabilir fakat bu etkiler Çok Yüksek Riskli projelerdekilerden daha az şiddetlidir ve daha kolayca kaçınılabılır ya da ortadan kaldırılabılır ve
 - (v) İnsan sağlığına ve/veya çevreye yönelik ciddi olumsuz etkilerin (kazalar, zehirli atıklar, vb.) olasılığı orta veya düşüktür ve bu tür kazaların önlenmesi veya asgari seviyede tutulması için bilinen ve güvenilir mekanizmalar mevcuttur.
- b. Projenin değerli veya hassas alanlar üzerindeki etkisinin Çok Yüksek Riskli projelere göre daha az olması beklenmektedir.
- c. Koruyucu ve/veya telafi edici önlemler Çok Yüksek Riskli projelere göre daha kolay tasarlanabilir ve daha güvenilirlerdir.
- d. Proje, rekabet halindeki kuruluşların yetkileri ile ilgili önemli bir belirsizliğin bulunduğu veya mevzuatın veya yönetmeliklerin karmaşık proje risk ve etkilerini yeterince ele almadığı ya da uygulanan mevzuatta değişikliklerin yapıldığı ya da yaptırımların zayıf olduğu yasal veya düzenletici bir ortamda geliştirilmektedir.
- e. Krediyi Alan Taraf'ın ve uygulayıcı kurumun karmaşık projelerdeki geçmiş deneyimi kısıtlıdır, ÇS konuları ile ilgili geçmiş performansları bazı endişelerin bulunduğu ve bu endişelerin uygulama desteği ile kolaylıkla ele alınabileceğini göstermektedir.
- f. Paydaş katılımının yönetilmesi ile ilgili kapasite ve deneyim konusunda bazı endişeler mevcuttur fakat bu endişeler uygulama desteği ile kolay bir şekilde ele alınabilir.

Bir proje uygun olan durumlarda aşağıda verilenler göz önünde bulundurularak projenin riskleri ve etkileri bütünlük bir şekilde ele alındıktan sonra **Orta Riskli** olarak sınıflandırılır:

- a. İnsan nüfusu ve/veya çevre üzerindeki olası olumsuz risk ve etkilerin büyük olmaması muhtemeldir. Bunun sebebi ise projenin karmaşık ve/veya büyük olmaması, insanlara ve çevreye zarar vermeye yönelik yüksek riskli etkinlikleri içermemesi ve çevresel ve sosyal bakımdan hassas olan alanlardan uzak bir yerde konumlandırılmış olmasıdır. Bu bakımdan olası risklerin, etkilerin ve sorunların aşağıdaki özelliklere sahip olması muhtemeldir:
 - (i) Tahmin edilebilir ve geçici ve/veya geri alınabilir olması beklenmektedir,
 - (ii) Düşük büyüklüktedir
 - (iii) Alana özeldir ve projenin gerçek kapladığı alanın ötesinde etkileri olması beklenmemektedir ve
 - (iv) İnsan sağlığına ve/veya çevreye ciddi olumsuz etkilerde bulunma olasılığı düşüktür (örneğin zehirli maddeleri içermez, kazaların önlenmesi için rutin güvenlik önlemleri yeterli görülür, vb.).
- b. Projenin riskleri ve etkileri tahmin edilebilir bir şekilde kolaylıkla ortadan azaltılabilir.

Bir projenin insan nüfusu ve/veya çevre üzerindeki muhtemel olumsuz etkileri asgari veya göz ardı edilebilir durumdaysa proje **Düşük Riskli** olarak sınıflandırılır. Birkaç olumsuz risk, etki ve sorun bulunan bu projelerin ilk incelemeden sonra başka ÇS değerlendirmesi gerçekleştirmesi gerekmemektedir.